

Hevden

- DEMOKRASİ, ELEŞTİRİ, ÜSLUP
- BİLE BİLE LADES Mİ?
- GUHARTINEKE BINGEHÎ Û DI NIVÎSAREN MIN DE BABETEKÎ NÛ Û BALKÊŞIYEK
- KÛRDİSTAN SOLU VE POLİTİK TARTIŞMA KÛLTÜRÛ
- SANDIKTAN KÛRTLER ÇIKMALİDİR
- DEĞİNMELER
- "ÇEKİÇ GÜÇ" VE KÛRT AYDINININ UTANGAÇLIĞI
- "RADİKALİZM VE KÛRTLER"
- "DENG ÇEVRESİ" GERÇEKLERE GÖZLERİNİ AÇARSA, BAŞKALARINA HATIRLATMADA BULUNMA GEREĞİNİ DUYNAMAZ
- ŞİDDET VE BİRLİK
- MÛCADELENİN DEĞİŞİK BOYUTLARI
- TÛRK-RUS ANTLAŞMASI
- ŞEYH SAİD VE 1925 HAREKETİ

Hevdem

KOVARA SİYASÎ Ü ÇANDÎ

İÇİNDEKİLER

1	HEVDEMDEN	52	MÜCADELENİN DEĞİŞİK
BOYUTLARI
4	DEMOKRASİ, ELEŞTİRİ, ÜSLUP
Ruşen Arslan		Bawer Delil
7	BİLE BİLE LADES Mİ?
K. Karaaslan	56	TÜRK-RUS ANTLAŞMASI
D. Yıldırım
11	GUHARTINEKE BINGEHÎ Û DI
NIVÎSAREN MIN DE BABETEKÎ NÛ
Û BALKÊŞIYEK
İbrahim Güçlü	61	KAM VANO KE DOYÊ MÎN TÎRSO?
Hemedê Mamêkiz
19	KÛRDÎSTAN SOLU VE
POLİTİK TARTIŞMA KÜLTÜRÜ
N. Zozan	62	BARZANÎ JÎ ROJNAMEYA
ELHEYAT - Ê RA DÎBÊJE:
Hevdem
23	SANDIKTAN KÛRTLER
ÇIKMALIDIR
Taner Bayrak	68	AKLIN YOLU GERÇEKLERİ
GÖRMekten GEÇER
Hüseyin Akıncı
26	DEĞİNMELELER
Jiyan Rojdar	70	DARA BENGİNİN
BİLMESİ GEREKİR
Kazım Baba
30	"ÇEKİÇ GÜÇ" VE KÛRT AYDINININ
UTANGAÇLIĞI
Rıza Polat	73	IRAK KÛRTLERİ YURTLARINDA
NE KADAR GÜVENLİKTELER (2)
Dr. David Kean
33	"RADİKALİZM VE KÛRTLER"
Osman Aydın	78	EĞRİ OTURUP DOĞRU YAZMAK
Rodi Tilermen
36	"DENG ÇEVRESİ" GERÇEKLERE
GÖZLERİNİ AÇARSA
BAŞKALARINA HATIRLATMADA
BULUNMA GEREĞİNİ DUYMAZ
Goran Azad	80	MEM Û ZİN DESTANINDA
YAŞAM FELSEFESİ
KURGU VE TİPOLOJİ
Yılmaz Varol
49	ŞİDDET VE BİRLİK
Burhan Çelik	88	ŞEYH SAİD VE 1925 HAREKETİ
Selami Dağ
		93	HEVGİRTİN-PDK PARTİ MECLİSİ
3. TOPLANTISI SONUÇ BİLDİRİSİ

Rasti Basın Yayın Dağ. Ltd. Şti. Adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: M. Sıddık TAŞDEMİR
MERKEZ: Guraba Hüseyinağa Mh. Dağarcık Sok. No:32/22 Aksaray-İSTANBUL
Tel: 631 49 43 Fax: 523 75 11

DİYARBAKIR İRT. BÜROSU: Gazi Cad. Yazgan Sk. Kadayıfçıoğlu Pasajı Kat:3/13
Tel: 228 68 44 - DİYARBAKIR

ANKARA İRT. BÜROSU: Cihan Sok. Mert İşhanı No:12/1 Tel: 232 16 39 Sıhhiye-ANKARA
YURT DIŞI TEMSİLCİLİKLERİMİZ

ALMANYA: Burhan Bayram-Moolf. Gelderbölm Str.91 Tel: 203 428157.47139 DUISBURG

DANİMARKA: F. Kaya, Postx 63, 2650 Hvidovre-DENMARK Telefax: 31 49 10 71

FRANSA: Z. Belekian, 3. Rue Jacques Louvel Tessier Tel: 33 140030610 - 75010 PARİS

HOLLANDA: E.İ. Kavak, Kleine Over Str. 22 Tel: 31 84 421205 - 7411 JL. DEVENTER

İNGİLİZERE: K. Şiyar P.O. Box 155 Tel: 44 71 2319302 WCIX ONW-LONDON

İSVEÇ: T. B. Aktar, K. Media Centrum Tegner Gatan 37 Tel: 46 8 247 574 4. Tr. STOCKHOLM

NORVEÇ: Ş. Bilgiç, Helleradgrenda 115 Tel: 47 222 78 169 - 0672 OSLO.6

YUNANİSTAN: H. Yılmaz, Box 25 049 TK Tel: 30 1 2650958 - 10026 ATHENE

ABONE KOŞULLARI: Yıllık: 300.000.-TL. 6 Aylık: 150.000.-TL

AVRUPA Yıllık: 60 DM 6 Aylık: 30 DM.

BANKA HESAP NO: M. Sıddık Taşdemir, İş Bankası İst. Aksaray Şb. Hes No: 300-106148
Pamukbank İst. Aksaray Şb. Hes No: 01319437

Dizgi: Adar Ajans Baskı: Eldim Ofset

Arka Kapak: Serokê Serhildan a 1925'an Sêx Said

HEVDEMDEN

Hevdem, 5. sayısıyla okurlarına merhaba diyor. Diğer 3. sayımız gibi 4. sayımız da toplatıldı. Yazışleri Müdürümüz Sayın Ergün Gümgüm'ün tutukluluğu devam ediyor. Diğer tüm demokrat-yurtsever dergi ve gazetelere olduğu gibi dergimiz ve okurlarına da baskılar devam ediyor.

Her geçen gün yeni okurlarla buluşmak, Kürt yurtsever okuyucuları arasında ilgi görmek, bizi daha da şevkle çalışmaya itiyor. Dergimiz artık gündemde yerini almış ve gittikçe de yerini sağlamlaştırıyor. Siz okuyucularımızın daha çok desteğine ve katkılarına ihtiyacımız var. Bu desteği bizden esirgemeyeceğinizi de biliyoruz.

Hevdem çıktığından beri yeni bir anlayışla, bir yayın politikası oturtmaya çalışıyor. Bu konuda bizler de belli güçlükler ve eski geleneksel anlayışın etkilerini taşısak bile, özellikle bizim dışımızdaki çevre ve arkadaşlar bunu kavramakta güçlük çekiyorlar. Hevdem, çıkış perspektifinde de vurgulandığı gibi kendi içinde çoğulculuğu, farklı düşünceleri yansıtıyor, yansıtmaya çalışıyor. Bu yüzden olabildiğince otosansür uygulamamaya gayret ediyor. Dergimize yazan yazarların düşüncelerine katılsak da katılmasak da bunları yayınlamayı bir görev biliyoruz. Bunun düşünsel zenginliğimize bir hizmet olacağı anlayışıyla davranıyoruz. Bu yazılar bizi eleştirse bile -yeterki ulusal mücadeleye katkı sunacak ve Kürt ulusal mücadelesini karşısına almayacak bir anlayışa ve üsluba sahip olsun- yayınlamayı bir görev biliriz.

Bu yüzden bazı yayın organlarında gerek dergimizi, gerekse bazı yazarlarımızı hedef alan eleştirilerin eğer seviyeli ve çalışmalarımızın eksikliklerini ele alıyorsa ciddiye aldığımızı, seviyesiz ve siyasi ahlaka sığmıyorsa ciddiye almadığımızı vurguluyoruz. Eleştiri "eğer yapıcı yapılırsa" ulusal mücadeleye ve ulusal yayının gelişmesine katkı sunar. Ancak birbirimizi eleştirerek daha iyiyi ve güzeli yakalarız. Bunun bilinciyle Hevdem olarak bu konuda yeni bir süreç başlatmak ve seviyeli eleştiri-yapıcı-geliştirici eleştirinin siyasal mücadeleye egemen olması dileğiyle adığı olarak bu konuda üzerimize düşeni yapacağımızı vurguluyoruz.

Son günlerde gerek Özgür Gündem'de, gerekse Deng'te çıkan eleştirileri cevaplamayı muhataplarına bırakıyoruz.

Türkiye’de ve Kürdistan’da çok önemli ve zor bir dönemi yaşıyoruz. Bu dönem basıyla, yayınıyla, demokratik kitle örgütleriyle, diğer kuruluşlarıyla ancak elbirliğiyle aşabileceğimiz bir dönem. Dönemi daha az kayıpla aşabilmek için böyle bir birliğe ihtiyaç vardır.

Bugün Türkiye’de ve Kürdistan’da 27 Mart yerel seçimleri için yoğun bir çalışma var. Bu çalışma bir yönüyle belirgin bir savaş hali içinde sürüyor. Devlet bütün yönleriyle bu seçimlerden başarılı çıkmak için yoğun bir baskı ve sindirme hareketına girmiştir. Yurtsever Kürt adayların seçimlere girmesini engelleme, yurtseverleri yerlerinden yurtlarından göç ettirme, adayları ve tehlikeli gördüğü herkesi ölümle tehdit etme, hatta öldürmeyi önüne koymuştur.

İşte böylesi yoğun bir terör ortamında seçimlere gidiliyor. Seçim aslında özgür ve demokratik ortamlarda olur. Bugün Kürdistan’da özgür demokratik bir seçim ortamından bahsetmek mümkün değildir. Böylesi bir seçim hiçbir halükarda ister DEP seçimlere girsin, isterse girmesin Kürt halkının gerçek eğilimini yansıtamaz. Hele hele devletin ve kimi çevrelerin bahsettiği bir referandum özelliğini hiç mi hiç taşıyamaz. Bu yüzden ilk atılacak adım bunun bir referandum olmadığını; referandumun ancak özgür demokratik bir ifade ortamında olacağını dünya, Türk ve Kürt kamuoyuna anlatmaktır.

DEP’in atması gereken ilk adımlardan biri budur. DEP’e yönelik baskıların ana nedeni olan Kürtlerin legal demokratik zeminden kopmalarını sağlama adımını boşa çıkarmak yapılması gereken ikinci çalışmadır. Bu da DEP’in özgürce çalışma yapamayacağı bir seçimin kim kazanırsa kazansın Kürdistan’daki sonuncunun meşru olmadığını kamuoyuna anlatmakla olur.

Bugün gelinen aşamada DEP ve yurtsever adayların seçime girip girmeme tartışmaları yoğunlaştırmıştır. Öyle ki seçime girmek bile bile devletin hazırladığı tuzağa girmekle eşdeğer görülüyor. Devlet yaptığı yoğun çalışmalarla, çıkardığı yasalarla ve göç-seçmen kütüğüne yazmama gibi tutumlarla bu zemini hazırlamıştır. Ama gelinen noktada seçimlerin boykotu da aynı gerekçelerle Kürt ulusal muhalefeti için bir açmazdır. Yapılacak bir boykot tavrı devletin bu hileleri ile başarısız sonuç verebilecek durumdadır. Çünkü Kürt bölgesinde uygulanacak bir boykot tavrı eğer % 35’lere varan bir destek görmezse bunu devlet çok iyi kullanabilir ve günümüzün anti demokratik ortamında böylesi yüksek bir sayı tutturabilme şansı devletçe ortadan kaldırılmıştır. Bu yüzden böylesi bir tutumu dünyaya ve kendi kamuoyumuza anlatmakta zorluk çekeriz.

O halde yapılacak şey ne olmalıdır sorusu geliyor akla. Bizce ancak belli bir yumuşama ortamı sağlamak için gayret sarfedilmeli, bir ateşkes ilan edilmelidir. Böylesi bir ateşkesin Kürt halkına katkıları çok olacaktır. Özellikle devletin saldırılarının teşhiri anlamında elimizdeki kozları artıracak ve Dünyanın dikkatini seçimlerin üstüne çekecektir. Ayrıca TC devletinin kendi iç tartışmalarını geliştirecek özel harpçi klik ve askeri çözümün sonuç almayacağını savunanlar arasında tartışmaları alevlendirecektir. Devletin saldırganlığını teşhir için atılacak böylesi bir adımı Kürt yurtseverleri taraflara dayatmalıdır.

Bütün bu şartlara rağmen yine de istediğimiz demokratik seçim ortamını yakalamamız zordur. Her şeye rağmen seçimleri bir mevzi olarak kullanarak Kürt halkının meşru haklarını kitlelere anlatmak ve bu seçimlerden en az yara alarak kurtulmanın güncel taktiklerini geliştirmek zorundayız. Bazen iki adım ilerlemek için bir adım geri çekilme politikada uygulanması gereken önemli taktiklerdendir.

Bu seçimlerde Kürt yurtseverleri ve Türkiye ilerici demokrat kesimleri DEP'i desteklemeli ve yalnız bırakmamalıdır.

Bu yüzden bizler dergi olarak seçimlerde DEP'i desteklemeyi DEP'in adaylarının olmadığı yerlerde varsa demokrat-yurstever adayları destekleyeceğimizi belirtiyoruz.

Dergimizin bu sayısında yayınlanması gereken Hasan Yıldız "Devletin Yaklaşımları Açısından Kürt Sorununda Bask ve Korsika Örneği (II)" yazısı elimizde olmayan nedenlerle bir sonraki sayımızda yayınlanacaktır. Yazardan ve okuyucularımızdan özür diliyoruz.

DEMOKRASİ, ELEŞTİRİ, ÜSLUP

Demokrasi, bir ülke halkının kendi kendini yönetmesi olarak tarif edilir. Demokrasinin beşiği, Eski Yunanistan'dır. Zaten demokrasi, Yunanca'daki demos (halk) ve kratos (iktidar) sözcüklerinin bileşiminden oluşmuştur.

Eski Yunanistan'da, bir şehir ve çevresinden oluşan şehir-kent devletlerinde yasaların yapımına, seçme hakkı olan halkın tümü katılırdı. Doğal olarak halkın tümünün katıldığı yasama faaliyetine, diğer bir deyimle halkın doğrudan yönetime katılmasına, şehir-kent devletlerindeki nüfusun azlığı elveriyordu.

Her politik ve sosyal olay gibi, demokrasi de uzun bir evrimleşme yaşadı. İlkçağ Yunanistan'ında kadınlar ve kölelerin oy kullanma hakları yoktu. Eski Roma'da da plepler yurttaş sayılmadıkları için oy kullanamıyorlardı. Burjuvazinin sınıf olarak ortaya çıktığı dönemde seçilme, belli miktarda vergi ödeme koşuluna bağlı tutulmuştu. Sınıf esasına bağlı kısıtlamaların yanı sıra, ırk, din ya da deri renginin getirdiği kısıtlamaları da görmek mümkün.

Demokraside evrimleşmenin en belirgin yanı, kitlesel olarak genişlemedir. Günümüzde demokrasinin uygulandığı ülkelerde istisnalar daralmıştır. Tabii tüm bunlar kolay olmadı. Demokrasi tarihi, aynı zamanda uzun ve kanlı bir mücadeleden de tarihidir. Bugünkü demokratik haklar, milyonlarca insanın, uğruna kanını akıtmaktan çekinmediği, insanlığın ortak kazanımlarıdır.

Demokrasiden geniş kitlelerin yararlanması, nüfustaki artış gibi nedenler, eski çağlardaki doğrudan yönetime elvermiyordu. Demokrasi, doğrudan yönetimden temsili yönetime doğru evrimleşti. Artık halk, belli dönem için seçtiği temsilcilere yasama ve yönetim yetkisini veriyor.

Temsili demokraside seçim, önemli bir denetim mekanizması olmakla birlikte, başlıbaşına yeterli değildir. Diyelim ki, dört ya da beş yılda bir kullanılabiliniyor. Bunun yeterli bir denetim aracı olduğu söylenemez. Bu nedendir ki, demokrasiler, günlük denetim mekanizmaları geliştirmiştir. Bunun başında da eleştiri gelmektedir. Halk, basın, yayın, gösteri yürüyüşleri, boykot, grev, pasif direniş gibi demokratik kurumlar aracılığıyla hem yönetimi ve hem de yönetime aday olanları eleştiri süzgecine tabi tutuyor.

Eleştiri, günümüz demokrasisinin en önemli ve vazgeçilmez unsurudur. Demokrasiyi, halkın, yöneticilerini ve yönetime aday olanları, özgürce eleştirdiği bir yönetim biçimi olarak da tarif edebiliriz. Demokrasinin teminatı olan ve basın, söz, düşünce, toplu gösteri, örgütlenme gibi birçok demokratik hakkı da bünyesinde toplayan eleştiri hakkı, yerinde kullanıldığında etkin olur, amacına ulaşır.

Eleştiri, uluorta yapılan bir şey değildir. Her şey gibi belli kuralları vardır. Eleştiri-
de gerçeğe dayanma, kişilik haklarına saygı ölçüsünü elden bırakmama, başkalarının
da bizi eleştirme haklarının olduğunu, bizim dışımızda da gerçeklerin var olduğunu akıldan
çıkarmamak gerekir. Her şeyden önemlisi eleştirinin iyi bir üslupla sunulması gere-
kir.

Bu genel açıklamalardan, özgüle; Kuzey Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesi-
ne geçerek, bazı önermelerde bulunmak istiyorum.

Ulus olarak, yoğun bir ulusal kurtuluş mücadelesi yaşıyoruz. Henüz bir devletimiz
yok. Devletimizin olmayışı, toplumumuzun demokrasiye olan ihtiyacını ortadan kaldı-
rıyor. Aksine bizim herkesten çok demokrasiye gereksinimimiz var.

Kürt ulusu, dünyada sömürge statüsünde yaşayan, nüfusça en büyük ulustur. Çağımız-
da adını bile belki hiç duymadığımız birçok ülke, klasik sömürge olmaktan kurtulduğu
halde; Kürdistan, en ağır sömürge koşullarını yaşıyor. Kürt halkı, bu zilletten kurtulma-
nın onurlu mücadelesini her parçasında veriyor.

Sömürgeci baskı altındaki Kürt halkının, bir bütün olarak özgürlük ve kurtulmuşan çı-
karı vardır. Bu gerçek olmakla birlikte, bunca büyük bir toplumda, değişik çıkarların
varlığı da bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle, toplumun değişik sınıf ve katmanların
nın çıkarlarını gözeterek ya da değişik ideolojilere göre örgütlenmesi doğaldır. Nite-
kim, Kuzey Kürdistan'da, çeşitli sınıf ve ideolojileri temsil ettiğini iddia eden bir çok si-
yasal örgüt var. Var olan örgütlerin, savundukları sınıf ve ideolojileri gerçekten temsil
edip etmediklerinin eleştirisini bir yana bırakalım; ben çoğulculuğu zenginlik saymakta-
yım. Toplumumuzda, Hevgirtin-PDK gibi, kendi içinde de siyasal çoğulculuğu benimse-
miş siyasal örgütlenmelerin varlığını, bu zenginliği daha da artırıcı öge olarak görmek-
teyim.(1)

Yukarıda, bizim demokrasiye herkesten çok gereksinimimiz olduğundan söz etmiş-
tim. Bu, öylesine, gelişigüzel söylenmiş bir söz değildir. Ulusal demokratik hakları için
mücadele veren Kürt halkının, demokrasiyi herkesten çok sahiplenmesinin gerekliliği
yanında, tarihsel gerçekliğimiz de bunu öngörmektedir. Bilindiği gibi Kürdistan, tarihi
boyunca büyük istilalar yaşamıştır. Büyük İskender, Bizans, Arap, Selçuk, Moğol, Os-
manlı, Fars, Rus istilalarını yaşamıştır. Bugün de dört sömürgeci devletin istilasını yaşı-
yor. Tüm istilacıların ortak karakteri; aşiret, din, mezhep ve tarikat ayrılıklarını körükle-
yerek hükümlerini sürdürmek olmuştur. Böl ve yönet politikası, neredeyse bizim
"kaderimiz" haline gelmiş. Böl ve yönet politikası, Kürdistan'ın özgür ve bağımsız olma-
sını engellediği gibi, halk içinde derin düşmanlık tohumları da ekmiştir. Otantik halk
türkülerimizin çoğu, aşiret kavgalarını anlatır. Birbirimize olan düşmanlığımızı, türkülerle
nesilden nesile aktarıyoruz. Kürt'ün Kürt'e olan kini, ne yazık ki düşmana olan kinin-
den daha ağır basıyor.

Siyasal yapımıza, aynı ölçüde olmasa bile, bu karakterin yansıdığını görmek müm-
kündür. Bugüne dek, örgütler arasındaki yarışmada, karalama, sövme, baskı ve giderek
adam öldürmenin birer yöntem olarak kullanılmasının, başka açıklaması olamaz. Bu
gerçekliğimizi saklamanın hiçbir yararı yoktur. Türk devleti, bu gerçekliğimizden yarar-
lanmayı çok iyi biliyor. Bu halkın içinden, ulusal kurtuluş mücadelesi veren gerillanın
dört misli kadar köy korucusu çıkarabilmiştir. Bazı aşiretleri tümenden kendine yandaş kı-
labilmiştir. Devlet yandaşlığında, çıkar ilişkileri, baskı, devrimci hareketlerin yanlış tak-
tikleri yanında; ulusal karakter haline gelmiş olan ve geçmişten devralınan iç düşmanlık,
aşiretlerin birbiri üzerinde üstünlük kurma emelleri, düşmanın bu duyguları gıcıkla-
masının da hesaba katılması gerektiği inancındayım. Bizzat bir toplumun demokrasiye
olan gereksinimi yanında, istilacılığın, böl ve yönet politikasının Kürtler üzerinde yarat-

tuğı olumsuz özelliğin üstesinden gelmenin de aracıdır demokrasi.

Görünen o ki Dünya, büyük ölçüde çoğulcu demokrasilerin egemen olduğu bir çağı yaşayacak. Kürt halkı, bugünden yarına böyle bir yaşam biçimini hedeflediğini açık seçik ortaya koymalıdır. Kürt sorununu enternasyonalize etmede ve dünya demokratik güçlerinin desteğini sağlamada çoğulcu demokrasi konusundaki düşüncelerimiz, önemli hususu oluşturuyor. Tabii her şeyden önce Kürt halkı, çoğulcu demokratik toplum biçimini kendisi için istemelidir. Ona yanan toplumsal model de budur.

Henüz uluslararası ve iç hukuk açısından siyasal bir statüye kavuşmadığımızdan; ilk elde konumuz siyasal örgütlerin birbiriyle ilişkilerinde, kendi içlerinde ve halkla ilişkilerinde demokrasiyi işletmeleri olacaktır. Bunun başında, birbirimizin varlığına karşılıklı saygı, uygarca ilişki ve ayrılıklarımızla birlikte yaşamasını bilmek geliyor. Ulusal kurtuluş mücadelemizin başka bir seçeneğe tahammülü yoktur. Yoksa devamlı düşmanın değirmenine su taşırız.

Ayrı örgütlenmelerin varlığı, doğal olarak siyasal yarışmayı da beraberinde getirir. Ayrılık, siyasal yarışmanın varlık nedenidir! Bu, eleştiri gibi demokrasinin vazgeçilmez bir unsurunu da beraberinde getirir. Ne eleştiriden ne de eleştirilmekten korkmamak gerekir. Eleştiri, gelişmenin, yenilenmenin, yanlışlardan arınmanın dinamiğidir. Eleştirinin olmadığı yerde, yağcılık, sahtecilik, aldatma, aldanma, kendini asla yanlış yapmayan kadir-i mutlak görme gibi sapkınlıklar ortaya çıkar. Bunlardan kaçınmanın yolu, gerçekten demokrasiye inanmak, onu hayatın her alanına egemen kılmaktır.

Eleştiri sorununda üsluba da değinmek isterim. Türkiye'deki politikanın üzerimize bıraktığı kötü bir miras var: "Eleştiriden, yalnız başkalarının yaptıklarını eleştirmeyi anlıyoruz. Türk siyasal partilerine bakın! Kürt sorunu, üniter devlet ve misak-ı milli dışında, birinin ak dediğine diğeri kara der. Bunun eleştiriyile ilgisi yoktur. Eğer eleştirdiğin konuyla ilgili kendi çözüm önerilerini de ortaya koymamışsan, yaptığın eleştiri, kuru bir eleştiri olmaktan öteye gitmez. Kimse de kulak asmaz. Ama somut çözüm önerileriyle birlikte eleştirini sunar, gerçekleşmesi için de mücadele edersen, eleştirin anlam kazanır. Eleştiri ve aramızdaki siyasal yarış, somut siyasal çözümler üzerinde yoğunlaştırmayı, eleştiri için eleştirmekten, papaz gibi nasihat vermekten vazgeçelim. Ulusal kurtuluş mücadelesinin kısır tartışmalara değil; siyasal ve toplumsal projeleri tartışmaya, projeleri yarıştırmaya ihtiyacı var."

Eleştiride önemli bir husus da, siyasal literatür içinde kalınmasıdır. Buna da pek dikkat ettiğimiz söylenemez. Eleştiriden anladığımız; eleştirdiğimiz yerden yere vurmak, onu imhaya yönelmektir. Bu da Türk politikasının, özellikle de Türk solunun bize bıraktığı kötü bir mirastır. Bundan süratle kurtulmak gerekir. Eleştiri sınırlarını aşan, tahribata yönelen "eleştiri", eleştiri olmaktan çıkar. Düşmanın, özel harp tekniği olarak çokça uyguladığı, kadroları ve siyasal örgütleri, siyasal olarak imha planına hizmet eder. Bir mücadelenin sahip olduğu en değerli şey yetişmiş kadrolardır. En zor yetişen şey de deneyimli kadrolardır.

Birbirimizi eleştireceğiz. Ayrılıklarımızı, yanlışlarımızı, halkımızın önünde tartışacağız. Ama insaflı ve siyasal literatür içinde kalınarak. Yoksa eleştirimiz ne denli haklı olsa da bizi haksız konuma düşürür. Diyalektik düşünce yönteminin bize öğrettiği bir doğru vardır: Yanlış bir biçim içinde sunulan doğru, yanlıştır.

1 Hevgirtin-PDK Programı. Sayfa:26. Partinin niteliği.

BİLE BİLE LADES Mİ?

Yerel Yönetimler Üzerine

Son on yıldır liberalleşmeyi ve demokratikleşmeyi önüne koyan, bu sloganlarla iktidar olan hükümetler gerçekte iktidar olamadıkları için asker-sivil bürokrasi duvarını bir türlü aşıp bu konularda radikal adımlar atamamışlardır. Özal'la birlikte "devletin küçültülmesi" biçiminde ifadesini bulan özelleştirme çabaları da birkaç işletmenin bazı çevrelere peşkeş çekilmesi dışında, aynı geleneksel devlet bürokrasisinin engellemesiyle karşılaştı.

Başlangıçta güçlü bir sermaye sınıfından yoksun olan TC devleti asker-sivil bürokrasinin katı merkezîyetçi-devletçi anlayışı üzerine şekillendirilmiştir. Osmanlı'nın *Kutsal Devlet* anlayışı, cumhuriyet döneminde de, sürekli işlenmiş, bireyin ve toplumun çıkarları, gelişmesi hep merkezi-otoriter devlet kadroları tarafından biçimlendirilmiştir. Tek parti diktatörlüğü dönemi boyunca ekonomik, sosyal ve siyasal olarak tek yönlendirilen toplum bir türlü kendi iç dinamikleri ile gelişip serpilme olanağı bulamadı. Ellili yıllarda geçilen çok partili siyasal evrede iktidarın yeni sahipleri kısmen istedikleri halde, siyasal değişimleri, asker-sivil bürokrasi engelini aşamadıkları için bir türlü başaramamışlardır.

Asker-sivil bürokrasi, katı merkezîyetçi politikalarını her zaman üç eksen tabu üzerinde inşa etmiştir. Bunlar:

a) **Kürtçülük:** Kürt sözcüğünü hiçbir zaman telaffuz etmedikleri için hep bölücülük, bölücü akımlar olarak ifade edilmiş, Kürtlerin en basit hak talepleri bile "devlet elden gidiyor, parçalanıyor" çığlıklarıyla, katı bir ulusal inkâr yaklaşımıyla karşılanmıştır. Beri yandan Kürt halkı imha, asimilasyon ve göç politikaları ile yok edilmeye çalışılmış, baskı ve şiddet devletin hiçbir zaman elinden bırakmadığı esas yöntem olagelmıştır...

b) **Seriat tehlikesi:** Resmi ideolojide laiklik ilkesi olarak ifadesini bulan bu tabu -yüzyıllar boyunca ümmet anlayışı ile yaşamış ve şekillenmiş olan toplumdan devlet eliyle "çağdaş-Avrupalı bir toplum" yaratma zorbalığından kaynaklandı. Büyük bir çoğunluğu Müslüman olan halkların İslami yaşam alışkanlıkları yasaklamalar ve mecbur kılınarak -yasalarla- değiştirilmeye çalışıldı. Çoğu zaman insanların inançları-ibadetleri bile devlet tarafından şekillendirilmeye çalışıldı, insanların inandıkları gibi ibadet etmeleri yasaklandı...

c) **Komünizm:** Bu da sürekli toplumun demokratikleşme istemlerinin önüne çıkarılan bir öcü olarak işlenmiş durmuştur.

Devlet her zaman kitlelerin, demokratik istemlerine karşı "bu yıl komünizm geliyor" yaygarasıyla, batılı kapitalist devletlerin de desteğini arkasına alıp demokratik değişimleri engelleyebilmiştir. Öyle ya "bu ülkeye komünizm bile lazımsa" onlar getireceklerdi.

TC devlet kadrolarının -asker- sivil bürokrasi- bu üç ara tabu ile beraber kullandıkları **iki ana tabu** daha var ki o da **Yunan ve Ermeni "tehlikesi"**dir ve sık sık bu iki tehlike de ana tabularla birlikte kullanılmaktadır. İhtiyaç duyulduça...

70. yıl boyunca böylesi tabularla şekillenen bir kadronun günümüz dünyasında meydana gelen değişimlere kolay kolay ayak uydurabileceğini, bu tabular sayesinde edindiği ayrıcalıklı durumun gözden çıkarabileceğini umud etmek biraz hayalcilik olur düşüncesindeyim.

Kürt sorununda "federasyonu da tartışabilmeliyiz" diyen, -federasyon istediği için değil- bir başbakan -Sayın Özal- nasıl bir tepkiyle karşılandı ise "Bask Modeli olabilir" diyen Çiller de bir parmak sallamasıyla pırsık öğrenciye döndürüldü.

Kısaca değinmeye çalıştığımız TC'nin devlet yapısı, yöneticilerinin biçimlendirildiği **forma** tüm iradenin merkezi yönetimde -kendi ellerinde- toplanmasını öngörür. Bu, halka güvensizliği ve "halk için en iyisini, en doğrusunu biz biliriz, biz yaparız" seçkinci anlayışının dayatmış olduğu bir tavidir. Buradan da anlaşılıyor ki bu yaklaşım halkın kendi sorunlarına sahip çıkıp, kendi sorunlarını siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik gerçekliklere uygun bir biçimde ele alıp çözümlenmelerine tahammül etmez. Onlar için iktidarın paylaşılması anlamına geldiği için de yerel yönetimlerin güçlendirilmesine izin verilemez. Halkın doğrudan yönetime katılmasını sağlayacak bir uygulama asker-sivil bürokrasiye göre ülkeyi karışıklığa ve **bölünmeye** götüreceği için asla kabul edilmez. Yıllar boyunca atanmışlardan oluşan meclisin atadığı, yerel yöneticiler, **halka rağmen halkı yönetmişlerdir**. Son dönemde tartışılmaya başlanan, yerel yönetimlerin yetki ve görev alanlarının genişletilmesi, bir başka deyimle **yerinden yönetim** modelinin yine aynı çevrelerce engellendiği biliniyor. Engelleme çabaları da günümüzde Kürdistan'daki ulusal uyanışın yerel alanlarda muhtemel yerel iktidarlar oluşturmaya, bunun da resmi ideolojiye sıkı sıkı bağlı merkezi iktidarı sarsması endişesinden kaynaklanıyor.

Gerçekte Türkiye'nin demokratikleşmesinin en belirgin engelini teşkil eden Kürt sorunu çözülmeden, demokratikleşmenin diğer önemli ayağını oluşturan **yerel yönetimler** hak ettikleri yetkilere ve demokratik işlerliğe kavuşamazlar...

27 MART YEREL SEÇİMLERİ ÜZERİNE

27 Mart yerel seçimlerinden bahsetmeden önce TCnin bugün içinde bulunduğu duruma değinmekte yarar var:

Ulusal muhalefetin son yıllardaki hızlı ve kitlesel yükselişi, Kürdistan'da devleti tam bir kaosa ve çıkmazın içine itmiştir. Bir yandan Kürdistan'da kaybedilen güven ve halk desteği, diğer yandan sorunu ne pahasına olursa olsun adına askeri çözüm denilen baskı, imha yöntemi ile ülkeyi daha da çıkmaza sokan politikalar, daha doğrusu politikasızlık, ülke kaynaklarını tüketen, tahrip eden, gençliğini kırıp geçiren, halkı yerinden yurdundan eden, adı konmasa bile yaşanan kirli bir savaş. Üçte biri seferber edilen milyonluk ordunun, sayıları on binleri bulan korucu çetelerinin, polisi, özel timi, özel ordusu

ile ve seferber edilen açık-gizli bir çok kurumu ile devlet bu savaşı olabileceği kadar tırmandırmış, bunu Kürt halkına karşı topyekün bir savaşa dönüştürmüştür... Ancak bu kirli savaş, devlete uluslararası arenalarda prestij kaybından başka bir şey kazandıramamıştır. Aksine, Almanya, Fransa gibi bir kısım Avrupa ülkesinin verdiği göstermelik destek bile TC'nin içinde bulunduğu bunalımın ve çıkmazın göstergesi olabilir... Bu bizim iç sorunumuzdur dedikleri Kürt sorununun uluslararasılaştırması, devleti resmi ideolojinin çıkmazı içinde boğmuştur.

Sovyetler Birliği'nin dağılması, doğu Avrupa'daki "sosyalist" devletlerin kapitalist dünya ile entegre olmaya başlaması, kırk yıldan fazla süren soğuk savaşın bitmesine, dolayısı ile Türkiye'nin batılı devletler için taşıdığı önemin de yitirilmesini beraberinde getirdi. Bu da Türkiye'nin NATO ve Batılı ülkeler nezdinde Ortadoğu'da taşıdığı askeri-ekonomik, siyasal ayrıcalıkların, yardımların, kısmen kesilmesine yol açtı. Bu gelişmeler, Türkiye'nin gerek Ortadoğu gerekse Kafkaslarda yürüttüğü politikaların tıkanmasının ana nedenleri oldu... Öte yandan TC'nin Avrupa Topluluğuna katılma, entegre olma çabaları da Kürt sorununun demokratik çözümü sağlanamadığı, demokratikleşmede sağlıklı adımlar atılamadığı ve istikrarsızlıktan dolayı sonuç vermemektedir. Siyasal, ekonomik istikrarsızlığın ana nedeni Kürt sorunudur. Demokratikleşmenin önündeki başlıca engel de Kürt sorunudur. bu sorun halledilmeden TC'nin ulusal ve uluslararası politikalarını hayata geçirebilmesi de zorlaşmaktadır.

Bu uluslararası problemlerin yanında ülkede de, sosyal, siyasal, ekonomik tıkanıklık had safhadadır. Ülkenin ekonomik kaynaklarını tüketen kirli savaşın faturası, çar çur edilen dış borçların ödemeleri, iç borçlanmanın yarattığı yük gibi birçok sorun yaşanmaktadır. Bu dönem devleti en çok rahatsız eden oluşumlardan biri de tüm eksikliklerine ulusal demokratik muhalefeti yeterince kucaklayamamasına, Kürt kimliğini öne çıkarılamamasına rağmen, kadroları ve tabanı ile Kürt ulusal hareketinin önemli bir kısmını legal planda bünyesinde barındıran Demokrasi Partisi (DEP)'tir. Resmen olmasa bile DEP'in "Kürtler adına" seçime giriyor olması, başta genel kurmay olmak üzere devleti tüm kurum ve kuruluşları ile harekete geçirdi. Hedef: DEP'i seçimlere sokmamak, eğer her şeye rağmen bu başırlamazsa gireceği seçimlerde başarısızlığa uğratmak. Bunun için de her yol mübah, DEP'e saldırılar kuruluşu takip eden günlerden itibaren, başladı. Genel Başkana tutuklama, barış kampanyası dolayısı ile yayınlanan bildiri bahane edilerek yöneticileri hakkında dava, partinin kapatılması için dava, milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırmaya çalışma, milletvekilleri dahil yönetici ve üyelerinin katledilmesi, göz altına almalar, tutuklamalar, yönetici ve üyelerini tehditle bölgelerini terk etmeye zorlama... Demokratik bir ülkede olsa dünyayı ayağa kaldıracak türden yığınla adaletsizlik, kanunsuzluk ve barbarlık bizzat devlet eliyle uygulandı ve hâlâ uygulanıyor.

Bütün bu baskı ve şiddet uygulamalarının yetmeyeceğini bilen devlet, seçimlere altı ay kala yurtsever halkı göç ettirme uygulamalarına köyleri yakıp yıkararak başladı, bununla yetinmeyip daha büyük çaplı kasaba ve ilçeleri boşaltmaya kadar vardırırdılar. Bu gün Kürdistan'da yüzlerce köy ve kasaba tamamen veya kısmen boşaltılmış, yüzbinlerce insan yerinden edilmiş, mültecileştirilmiştir...

Devleti bu kadar ürküten, DEP'e yönelten nedir?

TC devleti Kürdistan'da yaşananları, verilen özgürlük mücadelesini "bir avuç eşkiya,

ya, terörist" in yarattığı "halk desteğinden yoksun" terör eylemleri olarak lanse etme çabasıdır. Bununla Kürt ulusal demokratik hareketini dünyada mahkum etmeye, ülkedeki katliamları gizlemeye, açığa çıkanları meşrulaştırmaya çalışmaktadır. DEP gibi legal demokratik zeminde kitlesel bir destekle çalışan bir parti, devletin bu oyunlarını boşa çıkarabilecektir. Onun için ısrarla DEP etkisiz kılınmaya, kapatılmaya çalışılmakta, amaç ulusal demokratik mücadeleyi illegaliteye çekmek, silaha zorlamak ve kolayca mahkum edip boğmaktır. DEP yönetimi tüm baskı ve şiddete rağmen legal zeminde mücadeleye devam kararı ile isabetli davranmış, devleti daha da zaafa uğratmıştır.

27 Mart seçimlerine uzun süreden beri sistemli bir biçimde hazırlanan devlet, ulusal demokratik muhalefeti yenilgiye uğratmak için birçok hazırlığını tamamlamış durumdadır ve "başarısından" emindir. Onun için de bu seçimi bir "referandum" a dönüştürme bunu ulusal harekete de kabul ettirme çabasıdır. Tehlikeli olan devletin adil olmayan ve kendisinin hazırladığı seçim koşullarında, referandum diye sunması değil, bir kısım yurtsever kesimlerin ve bazı DEP kadrolarının hazırlanan tuzağın farkına varamaması, yer yer 27 Mart yerel seçimlerini bir referandum havasına sokmalarıdır. Anlaşılacağı gibi bu koşullarda referandum söylemi bir **tuzaktır**. Ulusal hareket bu tuzağa düşmemelidir.

Düşünülmemesi gereken bir diğer tuzak politikada seçimleri boykot tavrıdır. Boykot mantığı da seçimleri referandum olarak değerlendiren anlayıştan farklı değildir. Adil olmayan koşullar, şiddet ve sindirme çabalarının haf safhada oluşu, büyük bir seçmen kitlesinin zorla göç ettirilmiş olması, örgütlenme ve propaganda ortamının var olmaması, seçim sandıklarının özel tim, korucu vs. güçlerin denetimde olup, oy sayım işleminin seçim mahalli dışında yapılabilmesi vb. koşullar tamamen ulusal demokratik güçlerin aleyhinde sayılabilecek koşullardır.

İşte bu koşullarda "referandum" çağrısına evet demek, ya da boykot tuzağına düşmek, bile bile lades demektir. Sonucu da hezimet olabilir. Bunun tarihsel sorumluluğu ve vebalı büyüktür...

Konumuzun dışında olduğu için DEP yönetiminin olumsuz uygulamalarından bahsetmeyeceğim. Ancak olağanüstü Kongre' de oluşturulan tek yanlı yönetimin partiyi özellikle kadro bazında daralttığı, bugün çekilen kadro ve aday sıkıntısı ile daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmıştır. DEP'e düşen, düzeyli ve bağımsız politikalar uygulayarak devletin muhtemel oyunlarını boşa çıkarmaktır. Bu düzeyli politikalar devletin bazı kurumları ile ağız dalaşı yapmak, tehditlere tehditle karşılık vererek olmaz. Şurası unutulmalıdır ki DEP legal, demokratik zeminde mücadeleyi önüne koymuş bir partidir. Dünyayı birilerinin "başına yıkacak..." araç gereci de yoktur. Partinin aleyhinde sonuçlar doğurabilecek böylesi demeçler iyi düşünülmeden ortaya atılmamalı, partinin bağımsız, legal, demokratik, yapısına gölge düşürebilecek yaklaşımlardan uzak durulmalıdır.

**GUHARTINEKE BINGEHÎ Û DI NIVÎSAREN
MIN DE BABETEKÎ NÛ Û BALKÊŞIYEK**

Min, di hejmara 4 ya HEVDEM'ê de ji bo rewş û statûya HEVDEM'ê, pirsên pêwîst anîbûn sêr zimên. Wek di hejmara yekemîn de jî hatibû diyarkirin, HEVDEM kovareke ku bi Kurdî-Tirkî tê weşandin. Lê dema ku mirov li hemû hejmarên HEVDEM'ê dinêre, dibîne ku nivîsarên Tirkî her tim zêde ne. Wek berpirsiyarên HEVDEM'ê jî gelek caran bi navê HEVDEM'e diyar kiribûn, ku ev kêmasiyeke mezin e, ez jî bi wê baweriyê re bûm. Hezar mixabin, nivîskar û hawirdorên HEVDEM'ê ji bo ku ew rewşa bê guhartin helwdanek nedan û wisa jî diyar dika ku niyeta wan jî ji bo demeke nezik nîne. Hîn em ji bin giraniya wî barî ranebibûn, ji xwendevan û hawirdorên HEVDEM'ê û ji beşek welatparêzên ku bîr û reyên min şexsî merek dikin û lê nikarin bi Kurdî bixwînin, rexnên hişk ji min re hatin pêşkêş kirin. Pirs hate wê qonaxê ku heval û dostekî min nêzik rexne kir ku "**ji bo ku nivîsar û reyên te nayên fehm kirin tu bi Kurdî dinivîsî**". Bi taybetî jî, ev rexna girêdayî nivîsarên min yê li ser PKK'ê hatin rojevê: Wê demê pirs hîn zêdetir ciddî û balkêş bû. Ji bo wê yekê, her çi qas ne bi dilê min be jî, ez jî teslîmî realîta Kurdên Bakûrê Kurdistanê bûm. Ew realîta Bakûrê Kurdistanê ji nûha şûn ve dê min zêdetir bifikirîne û pêwîst e ku hemî waletparêz û siyasethanên Kurdan jî li ser bifikirin. Çimkî, em dixwazin welatekî azad û rizgar bikin; ew welatê ku rizgar û azad bibe, pêwîst e ku bi gelek aliyan ve jî bê ava kirin. Dema zimanên Kurdî pêşnekeve, siyasethan û welatparêzên Kurd nikaribin Kurdî bixwînin û binivîsînin, ewê çawa Kurdistanê ji nû ve û bi huwiyeteke (xwenasîneke) nû ava bikin? Beriya ku em xwediyê îddîayên mezin bin, **pirsên biçûk tên dîtin; ku di eslê xwe de mezin û bingehî ne, em çareser bikin, baştir dibe**. Gelo rastî em ji dewleta Tirk û sistema kolonyalîst çi daxwaz dikin?

Dema ku min ew rastiya careke din fêhm kir, ez tê gihîştim ku di navbeyna bîrûbawerî û daxazên me de **ferqên mezin hene. Heta mirov dikare bibêje ku xuyayê ku em çî daxwaz dikin, em wê jî zêde nizanin**.

Lê dîsa jî, ji nûha şûn ve ezê jî bi babetekî nû binivîsînim: Nivîsarên min dê bi Kurdî û Tirkî bin. Beşa Kur-

dî û Tirkî dê di nav hevûdu de bin. Beşa Tirkî, wergera beşa Kurdî nabe. Heta beşên Kurdî û Tirkî mûmkin e ku gelek caran bi naverokên cihê xwe diyar bikin û xwe pêşkêşî xwendevanên hêja bikin.

Hezar mixabin di pirseke din ya bingehî de jî ji bo min guhartin û batekî nû hate holê. Ew pirs jî, tixûbkirina naveroka nivîsarên min e. Dema ku xwendevanên HEVDEM'ê tetkîk bikin, dibînin ku di nivîsarên min yên hejmara sisê û çaran de, ez li ser pirsê PKK'ê jî rawestiyame. Ji hawirdorê HEVDEM'ê beşek heval di wê reyê de ne ku ûsluba ji bo PKK'ê tê bi kar anîn -ku ûsluba nivîskarekî her demê nivîskar bi xwe diyar dike û wî girê dide. Ji derveyî wê jî di bingeha vê rexnê de, pêşî li azadiya fikrî girtin heye PKK'ê êrişker dike. Beşek heval jî di wê reyê de ne ku berjewendiya milî ya giştî dest nade ku PKK'ê bi vî awayî bê rexne kirin. Helbet eynî heval, ji êrişên PKK'ê jî ditirsin. Beşek heval jî, di wê reyê de ne ku PKK'ê gora xwe biguherînin. Ji bo vê yekê jî, gerek di nivîsaran da mirov di ûslubê xwe de nerm be û heta heger "kurnaz bibî" ew hîn baştir dibe. Eynî heval, di wê reyê de ne ku PKK'ê şaşiyê jî bike, em li hemberî wan şaşiyên, ji bo ku em dijminê dewleta Tirk in, çavên xwe jî bigrin, tiştê nabe û fêde jî tê de heye.

Ew bîr û reyên ku di heqê nivîsarên li ser PKK'ê tên girtin jî; gor bîr û reyên min qiymetê nadine azadiya fikrî û rastiyan: Dixwazin ku pêşiya rêxnenê nivîskaran bigrin, ku ew ne rast e, gerek ji wê şaşiyê jî dûr bikevin.

Ew reyên şaş û ne di cîh de ji bo min nedikarînin ku bibin sedema guhartinê. Lê nerîneka jîyanî, dest û lingên min girêdan. Ew nêrîna jî ew e: Beşek dost û heval, di wê reyê de ne ku nivîsarên ji bo PKK'ê tên nivîsandin, berpirsiyar û hewirdora HEVDEM'ê dixin nav tehlûke ye û jîyana wan kesan rîzike dibe. Dema ku mafên jîyanê û karê ku mirov dike, bibe sedem ku mafê kesekî û beşek kes ji holê rabe, wê demê gerek mirov xwe sînor bike. Ez jî, ji bo ku dixwazim ji mafên jîyana kesên din re hûrmet bikim, ji nûha şûn ve ezê ji bo pirsê PKK'ê bîr û baweriyên xwe di platformên din de (wek broşûr amade kirin, li kovarên din yên Kurd nivîsandin û.w.d.) bînim ser zimên.

Di encam de ew rewşa, rastiyeke derdixê pêş mirovên Kurd. Ew rastî jî, Kurd beş ji êrişên hêzên dewletê ne, ji êrişê hêzeka Kurdî jî ditirsine. Yanî beriya ku Kurd ji sîstema kolonyalist azad û rizgar bibin; ketine bin mahkûmiyeta hêzeke Kurdî. Ji bo vê yekê jî, pirs hîn girîng e. Xwedê Kurdan ji belên nêzik û dûr biparêze!!!

Ew pirsê girêdayî min bû.

Pirseke giştî jî heye û ez dixwazim ji bo vê yekê jî balkêş bim. Ji hawirdora HEVDEM'ê beşek heval dixwazin, ku HEVDEM'ê ji platforma azad û demokratîkî bixin. Ji HEVDEM'ê re tixûbên kevnare, ne demokratîk û otorîter, çêbikin û ruh û canê HEVDEM'ê jê bigrin. Qalibên ku hatine ceribandîn û serînegirtî; di encam de zerar dane tevgera demokratîk, aşîtxwaz û milî, dixwazin li ser HEVDEM'ê ferz bikin. Ideolojîyeke resmî, ku ji perspektîfên hev-dem, demokratîk û mirovane û li dijî azadiyan e, çêbikin û hawirdorên wan jî

ji wê îdeolojiya resmî re bîat (îtaat) bikin. Ew ji bo HEVDDEM'ê û siyasetvanên li hawirdorê HEVDDEM'ê ne re, gelek xeter e. Pêwîst e ku berpîrsiyar û hawirdora HEVDDEM'ê yên ku di perspektîfên demokrat û hevdem de hesas in, li dijî wê xeteriyê derkevin û îzin nedin ku kovara wan ya azad, ji azadiya xwe bê par bimîne.

NEREDEN NEREYE? NİÇİN BU DEĞİŞİKLİK? HEVDDEM'İ BEKLEYEN TEHLİKE?

HEVDDEM dergisi, yayın hayatına başladığı zaman, Kürtçe ve Türkçe yaşamını devam ettireceğini; Kürt ve Türk kamuoyuna ilan etti. HEVDDEM, bununla iyi bir iş de yapıyordu. HEVDDEM, bütün yurtseverlerin bu anlamda da ilgiyle izlediği bir dergi oldu. Ne yazık ki, dört sayısı yayın hayatına giren HEVDDEM dergisi incelendiği zaman, Kürtçe yazıların çoğunlukta olması gerekirken, azınlıkta oldukları görülecektir. Ama ta başından beri, HEVDDEM sorumluları ve yazarları, bu eksiklikleri görerek, gidermenin gerekliliğini ileri sürüyorlar, bu konuda umutlarını yitirmiyorlardı.

Ne yazık ki, HEVDDEM bu eksikliği gidermeye çalışırken, uzun bir zaman geçmeden başka bir gerçek ve hem de tahammülü zor bir gerçek, balyoz gibi HEVDDEM'in üzerine iniyordu. Tabandan gelişen, Türkiye'deki Kürt realitesinden kaynaklanan ve giderek aklıbaşındaki sorumlu kesimlerden de kan alan bir eğilim; "Türkçe yazılar daha çok anlaşılıyor. Kamuoyu bazı tanınmış simaların görüşlerini öğrenmek-okumak istiyor. Ama okuyanların Kürtçe okuma imkanları olmadığı için, bu olanaktan mahrum oluyorlar" görüşünü ileri sürüyordu. Bu görüşlerin hepsi de, HEVDDEM'in 4. sayısında da Kürtçe yazan bana yönelikti. Eleştirici ve görüş sahibi arkadaşlar, bunu açık açık da söylüyorlardı.

Daha önemlisi, bir yakınımın; "İbrahim arkadaş, görüşleri sanki anlaşılmasın diye Kürtçe yazıyor" demesi daha bir acıydı. Hele ki bu görüşler, "PKK eleştirisiyle" endekslenerek, PKK eleştirisinin anlaşılmasına indirgelediği zaman, daha bir yaralayıcıydı.

Bütün bunlar, beni çok derinden düşüncelere sardı. Kürt ulusunun özgürleşmesi için mücadele eden siyasetçilerin, siyasi parti ve diğer envai-çeşit kurumların, acı realitesini de gözler önüne serdi. "Bizler ne yapmak istiyoruz? Ne talep ediyoruz, ama ne yapıyoruz? Bu durumda, Kürt ulusu nasıl bir bağımsız kişilik olarak kurumlaşma şansını elde edecek?" diye kendi kendime sorular sormakla yeni bir tartışma ve yapma noktasına gelinmesi gerektiği, gözlerimin önünde sahnelenmeye başladı. Bu tartışma ve yapma düzenini, inşallah ileriki günlerde tanımlama ve sunma fırsatını elde ederim.

Bu eleştiriler geldiği zaman, ben de Kürtlüğün Türkiye koşullarındaki gerçekliğine teslim oldum. Bundan dolayı, anlaşılabilir ve yararlı olabilirlik hatırına, yazı stilimde değişiklik yaptım. Bundan böyle, Kürtçe ve Türkçe iç-içe bir şekilde yazacağım. Kürtçe yazılar öncelik taşıyacak. Türkçeler, Kürtçenin tercümesi olmayacak. Bakalım, bu stilde yazmak, beni nerelere götürecektir? Belki de iyi, yararlı ve elverişli olan bir biçim bulmuş olacağım. Ya da bu stili değiştirmekle karşı karşıya kalabilirim.

Biçime ve içeriğe ilişkin yazı stilimdeki değişiklik bu kadarla da sınırlı değil. Okuyucumun afaına sığınarak, başka bir değişiklikten de bahsedeceğim.

HEVDEM dergisi incelendiği ve HEVDEM'e ilişkin yazılar okunduğu zaman, hemen görülebileceği gibi; HEVDEM dergisi düşünce özgürlüğüne herhangi bir sınırlama getirmiyor. Bu düşünce özgürlüğü, hem yazarın bakış açısıyla ve hem de yazılacak konular açısından böyledir. Bundan dolayı da, HEVDEM'de her yazar, kendisi için önemli gördüğü konularda yazı yazdığı gibi, aynı zamanda işlenen konuyu özgürce ve sınırlar getirilmeden ortaya koymaktadır. Bu tutum, her konuda olduğu gibi, PKK konusunda da geçerli.

HEVDEM'e bakılırsa görülecektir: PKK, birçok yazarın ve yazının konusudur. Bunda bir terslik de yok. Çünkü, PKK olayı ülkemiz için önemli bir olgu. Bu olgunun değerlendirme dışı tutulması olanaksız. Özellikle de, PKK'nın otoriter yapısallığından dolayı, demokrasi güçleri ve demokrat yurtseverler tarafından eleştiriye tabi tutulması kadar doğal bir şey olmaz. Ben ve başka yazan arkadaşlar da bunu yaptılar. Ama, HEVDEM çevresinden buna karşı, dergi sayfalarında değilse de, birçok platformda bazen açık, bazen gizli ve sağda-solda ise eski stil, demokrasi geleneğine aykırı olan alışkanlıklar regî, kazan kaynatılmaya başlandı.

Neydi bu görüşler?

Bir görüşe göre, PKK'yı bugünkü koşullarda eleştirmek, ulusal çıkarlara aykırıdır. Bir görüşe göre de, PKK'yı eleştirmek lazım. Ama, PKK'yı eleştirirken üsluba dikkat etmek gerekir. Üslub PKK'yı değiştirmeye yönelik olmalı ve hatta "kurnazca olursa" daha iyi olurdu. Bir diğer görüş ve önemli olan görüş ise; PKK'yı eleştirmenin, PKK'yı saldırgan kılacağı ve PKK'nın HEVDEM çevresine saldıracağı; buna kaynaklık etmenin sorumluluğunun kaldırılmasının olanaksız olduğu ve insanların yaşamını riske sokacağıdır...

Benim için, birinci ve ikinci görüş; düşünce özgürlüğünün kısıtlanmasına yönelik görüşlerdir. İlkel olarak onu benimsemem mümkün olmadığı gibi, benim tutumumda köklü bir değişiklik yapmaya da yol açamaz. Ama, üçüncü görüş önemlidir. Bu görüşlerde, birilerinin tavrının, bir başkasının yaşama hakkını tehlikeye sokması gündeme getirilmektedir. Ben de şuna inanıyorum ki, kişiye münhasır hak ve özgürlüklerden, insanların kendileri belki feregat edebilirler; yoksa bir başka kimsenin bu hak ve özgürlüklere müdahale etme hakkının olmadığına inanıyorum. Burdan dolayı, görüşlerimden dolayı, PKK'nın bir başkasına saldırmasına kaynaklık etme hakkımı kendimde bulamıyorum. Bunun için de, bundan böyle HEVDEM'deki yazılarımda, PKK ile ilgili kendime sınırlar getireceğim. Belki de bu sınırlar, pratikçe yazı yazmanı anlamsız hale getirir. O zaman, HEVDEM platformunda yazı yazmamayı da seçebilirim.

Alımı çizerek belirtiyim, PKK'ya ilişkin görüşlerimi, başkasına zarar vermeyecek tarzda tayı ve tespit edeceğim başka platformlarda anlatmaya çalışacağım.

Bu tartışma ve tespitlerin kendisi; Küzey Kürdistan'ın sıkıntısının ne kadar çok yönlü ve büyük olduğunu gösteriyor olsa gerek. Devlet güçlerinin baskısına, söyleyeceğimiz çok fazla bir şey yok. Peki, Kürtlerin bu iç korkusuna ne demek gerekir? Bu korkuya son vermek gerekmiyor mu? Bu korku ne zaman ve nasıl son bulacak diye, bugünden yoğunlaşmamız gerekmez mi?

Bunlar bana ait olan sorumlular.

HEVDEM çevresinde tır. n. inü ilgilex. in. en ce. unlarla da karşı karşıya olduğumuz gerçeği de ortada. Bilindiği gibi, HEVDEM dergisi platformu, özgür bir platform. HEV-

DEM, düşünce bazında hiçbir resmi ideoloji ve kurum tarafından yönetilmeyi, yönlendirilmeyi ve kalıplara alınmayı benimsememiştir. Böyle yapmakla da iyi yapmıştır. HEVDEM'e duyulan ilginin bir nedeni, belki de en önemli nedeni budur, diye düşünüyorum. Ama, bu çevrenin içinde bulunan bazı arkadaşlar, HEVDEM'e eski otoriter anlayış döneminin elbiselerini giydirmek istiyorlar. Bu elbisenin, HEVDEM'e ve özgür düşünceye yakışmadığını biliyorum, görüyorum ve buna müsaade edilmemesi gerektiğini yüksek sesle belirtiyorum.

HEVDEM'in duyarlı ve özgür düşünce aşık'ı yandaşlarının da, yeni kalıplara ve yukarıdan aşağıya dikte ettirilecek resmi ideolojilerle HEVDEM'in kalıplara sokulmasına izin vermeyeceğini biliyorum. Demokrasi, insan hakları ve düşünce özgürlüğü başta olmak üzere, tüm hak ve özgürlükler konusunda uyanık olunması gerektiğini; bu uyanıklığın içimize yerleşmiş otoriter kurdunun panzehiri olacağını düşünüyorum.

Bu yazımda, Türkçe bölüm, yazının sayfa kapasitesi açısından bu kadarlık yetiyor. Gelecek sayıda, yeni konularla karşınızdaki olacağım umudu taşıyorum.

DI SIYASETA KURD DE EDETÊEN NE XWEŞ: SIYASETVANÊN KURD ÇI DIFIKIRIN WAN TIŞTAN VEKİRÎ NABÊJIN Û TIŞTÊN DIBÊ- JIN NAKIN Û DIŞTÊN NIKARIN BIKIN, DIBÊJIN

Her miletek di siyasetê de xwedyê ûslubekê ne. Siyasetvanên Kurd dı bin gelek tesîrên derve de jî pêk hatiye, ûslubê siyasetvanên Kurd jî xwedyê ûslubekê cihê ne. Helbet ûslubê siyasetvanên Kurd, ji gelek aliyan ve ne xweş, edetî û ne rast e. Ez dixwazim biçek li ser vê pirsê rawestim. Ez hêvîdar im ku ev hêrînên min dê bibin destpêkek.

Tevgera Bakûrê Kurdistanê, wek baş tê zanîn û tê qebûl kirin jî; zêdetir di bin tesîra îdeolojiya sosyalîzmê de qewimî û pêş ket û ji bo xwe huwiyetek dît. Di sosyalîzmê de nêrîneke gelek vekirî û hêsan heye ku ev nêrîna ji aliyên siyasetvanên Kurd ve gelek caran jî bi kar hatiye. Ev nêrîna ew bû: "Pêwistiya yekîtiya nezariyê û kirinê heye". Dema ku vekirî bê şirovekirin, tê wê maneyê ku **"herkesek, her gurubek û an jî partiyeke siyasî çî dibêje gerek wê bike". Bi gotina gel, gerek zilam xwedyê soza xwe be.** Bi aliyekî din ve bê şirove kirin, encameke din ya ku vê tespîte tamam bike heye. Ew jî, **"her kesek, her gurubek û an jî partiyeke siyasî, tiştên nikare pêk bîne, gerek nebêje."** Ew nêrîna, ji bo ku mirovek, an jî partiyek duristiya xwe bikare bidomîne, derewçî dernekeve û bikare gav bavêje, hatiye ser zimen.

Lê hezar mixabin, her çiqas siyasetvanên Kurd ev gotin û nêrîna gelek caran bi kar jî anîne, lê tu caran jî gora vê nêrîna hereket nekirine. Her demê, gelek tişt gotine, gelek biryar girtine; lê ji wan tiştên hatine gotin û biryarên hatine girtin, gelek kêmtir tişt bi cih anîne û xwedyê nêrin û soza xwe derketine.

Sedema wê jî ew e, siyasetvanên Kurd û partiyên wan; tiştên nikarin pêk bînin dikin biryar; xeyal û daxwazên xwe ji dervêyî şertên xwe û partiyên xwe; bi

taybetî jî ji derveyî şertên welatên xwe û demê, dikin biryar; helbet pêkanîn û bi cîh kirina wan jî mûmkin nabe. Pişt re jî, siyasetvan û partiyên wan li hemberî endamên xwe, gelê Kurd derewçî derdikeve. Dema ku derewçî derketin, wê demê jî gelek rexne û êriş tên ser wan û partiyên wan. Ew jî mecbur dibin ku di nav xwe de nexweşiyên biqewîminin, hevûdu tewambar (sucdar) bikin: Helbet gelek caran jî, encamên van rûdanan, di partiyên wan de beşbûnên bê mana diine rojevê.

Pirseke din ya girîng jî, siyasetvanên Kurd; gora xwe ne, gora ew kesên ji hawirdorên wan in, bîr û reyan diafirînin û biryaran digrin. Yanî siyasetvanên Kurd, gelek caran girêdayî şexsiyet û bîr û reyên xwe ne; girêdayî kollektîvê biryar digrin. Wê demê şexsiyeta xwe fêdayî kollektîvê dikin. Di nav wextê de jî, helbet gora xwe dikin û dimeşin. Wê demê jî, li hemberî kollektîvê û ew kesên ku ji bo helwesta wî ya ne eslî, du rû û sextekar dibin. Ew helwesta, wek exleqiyên jî zerarên gelek mezin didin kar û xebata siyasetvanan; bi taybetî jî ew helwesta dibe sedem ku bawerî bê hilweşandin...

Ew nexweşiyên bi zanyarî û an jî ne bi zanyarî, di hawirdorê kovara HEVDEM'ê de jî, pirsên gelek girîng in. Ev pirsan ji bo partiyên Kurd jî, pirsên gelek girîng in û di eynî wextî de beleyên gelek mezin in jî. Helbet ew rastiya jî bo Hevgirtin-PDK jî derbas dibe. Gerek endam û hevalbendên Hevgirtin-PDK, li ser vê pirsê hûr bisekin. Lewra, beşek biryarên li kongra yekemîn ya HEVGIRTIN-PDK hatibûn girtin, **heta îro nehatine pêk anîn û sedemên wê jî diyar in û herkesek jî li ser wan sedeman li hev dike; lê tu caran jî ew duristiya naye diyar kirin ku ew biryaran bèn guhartin û an jî ji bo ku ew biryaran bèn pêk anîn, gavên konkrêt bê avêtin. Pirsê damezirandina dezgeha leşkerî, yek ji van pirsan e...**

Ji bo ku hemî siyasetvan û partiyên siyasî yên Kurd xwe ji van nexweşiyên xelas bikin, gerek hewl bidin.

PEVAJOYA DEMOKRASIYE JI BO KURDAN NÛ YE. LÊ GEREK PEVAJOYA DEMOKRASIYÊ BÊ PARASTIN Û WERE PÊŞ XISTIN...

Mirovên Kurd, tevgera siyasî ya Bakûrê Kurdistanê û beşek ji partiyên siyasî yên Kurdistanê, di van salên dawiyê de dixwazin xwe ji pêvajoya otoriteriyê xelas bikin. Ji bo vê yekê jî, hîn ji bo mirov û siyasetvanên Kurd û partiyên Kurdistanê, çandiyêke demokrasiyê çê nebûye. Ji bo vê yekê jî, di pêşveçûyîna xebata siyasî û karên rêxistinî de, her demê paşve gav avêtin, konsarvatîvî di vê pirsê de tê pêşya me.

Dema ku di xebata siyasî ya Kurd de û siyasethanên Kurd dikevin tengasiyê, wê demê ji bo xwe ji riyên hêsan digerin. Riya hêsan jî, ew riya ku di laşê siyasethanên Kurd û Tevgera Bakûrê Kurdistanê de bûye çandiyek e. Ew jî otirêrî û gor pêvajoya ne demokratîk hareket kirine.

Dema ku ew pêvajoya dest pê dike û siyasethanên Kurd vê belwestê hildibijêrin, wê demê gelek bi hêsanî mafên mirovî û yên andamên partiyan digrin bin linga...

Pêwist e ku siyasethanên demokrat yên Kurd di vê pirsê de gelek hayîdar bin. Ji bo ku demokrasî di civata Kurd û tevgera rizgarîxwaz ya Kurdistanê de bibe çandiyekê xebat bike; bir û reyan û projeyan biafirînin.

HILBIJARTINÊ HERÊMÎ (MEHELLÎ) DE HELWESTEK Û SIYASETEKE KURDÎ PÊWIST E...

Di 27-ê Adara 1994-an de, hilibijartina herêmî dê çê bibe. Dema ku li şertên Tirkîyê û Kurdistanê mirov dinêre û siyaseta ku bi destê partiyên siyasî yên Tirk ve tê meşandin tê şirove kirin; mirov digihîje wê encamê ku ev hilibijartina herêmî, ji yên berê cihêtir e û girîntir e. Ew rastîya hem ji bo Tirkan û hem jî ji bo Kurdan wisa ye.

Wek tê zanîn, pirsê îdarekirina herêman demeke ku li Tirkîyê tê mûnaqesê kirin. Her kesek li ser hemfikir e, ku rewşa îdareyên herêmî ji bo demokratîkbûnê, gelek girîng e. Ji bo vê yekê jî, gelek guhartin hatine holê û li ser wan jî mûnaqeseyên gelek girîng hene. Wisa diyar e, ku piştî hilibijartinê jî ew mûnaqeseyên dê bidomînin.

Dîsa demokrat, lîberal, ew kesên ku li Tirkîyê piştgiriya guhartinên demokratîk, lîberal dikin û dixwazin pirsê Kurdî çareser bibe, hem fikirin ku demokratîkbûna Tirkîyê, girêdayî çareserkirina pirsê Kurdî ye. Ew aliyekî pirsê ye.

Di pirsê de aliyên din jî ew e, ku zêdetir Kurdan eleqeder dike, ew jî, dema ku di prosêsa demokrasîyê de li Tirkîyê gav bîr avêtin, çareserkirina pirsê Kurdî jî ewqas nêzikî çareserbûyînê diçe.

Heger ji bo çareserkirina pirsê Kurdî di pirsê demokrasî de gavên bîr avêtin girîng in; ji bo vê prosesê Hilibijartinên Herêmî jî girîng dibê. Gerek em Kurd bi vî çavî li pirsê Hilibijartina Herêmî binêrin, siyaseteke Kurdî bikarin diyar bikin.

Helbet dema ku mirov bibêje ku "di hilibijartina herêmî de siyaseteke Kurdî" pîrri tiştêkî jî diyar nake. Gerek ev pirsê bê vekirin. Ez dixwazim bîr û baweriyên xwe, bi kurtî xal bi xal pêşkêş bikim.

1- Gerek em Kurd ji bo ku sîstema herêmî bê guhartin, em projeyan çêkin. Ji bo ku sistema herêmî otonom û ozerk bibe, em xebat bikin. Ji bo vê jî, li din-yayê û bi taybetî jî li Ewrûpayê Rojava ceribandinên gelek hêja hene. Em Kurd dikarin, li ser van ceribandinan serên xwe biêşînin.

Lê hezar mixabin, ji bo hîlbijartinê gelek kêmtir maye, Kurd, xwediyê tu projeyan nînin. Iro di qada siyasî Tirkîyê de bi navê Kurda DEP tê naskirin, DEP'ê jî heta nûha tu tiştek diyar nekiriye. Qet nebe, em Kurd, ji projeyên partiyên liberal yên Tirk jî îstifade bikin, ji bo pêşerojan dibe haziriyek.

2- Pîrsa Kurdî, di vê qonaxê de Li Tirkîyê bes ne pîrsa Kurda ye. Dî eynî wextî de pîrsa Tirka ye jî. Ew rastiya, di jîyanê de jî xwe gelek vekirî diyar dike. Lewra gelek kes, siyasîvan, gurubên civakî, siyasî û aborî û dezgehên Tirk, ji bo ku pîrsa Kurdî bê çareser kirin, serên xwe diêşînin, projeyan pêşkêş dikin. Ew ji bo pîrsa Kurdî gavekî gelek mezin e û gerek Kurd û tevgera rizgarî xwaz ji vê yekê îstifade bikin. Gerek ev helwesta xwe di hîlbijartinên herêmî de jî diyar bike.

3- DEP, her çiqas partiyeke Kurdî jî nîne, lê wisa tê naskirin û endamên DEP'ê jî piranî Kurd in. DEP jî dê di hîlbijartinê herêmî de cîh bigre. Ew kesên ku bi îrada giştî ya waletparêz hatine diyar kirin û bi qabiliyet in, gerek bîr destek kirin.

4- Tiştekî vekirî heye ku hemî welatparêzên Kurd di DEP'ê de nînin. Dûr nîne ku ji derveyî DEP'ê jî welatparêzên Kurd li bajar û qeze û qesebeyên Kurdistanê bikevin hîlbijartinê; Gerek em piştgiriya wan jî bikin. Pîrsa Kurdî, di kampanyayên wan de bikin pîrsekê; bîr û reyên çareserkirina pîrsa Kurdî pêşkêş bikin.

5- Di partiyên liberal yên Tirk de jî, ew kesên ku di pîrsa Kurdî de xwe dikoşînin û di reya giştî de jî wisa tîr naskirin jî, bîr destek kirin; di legalîzebûna pîrsa Kurdî de dibe alîkar...

KÜRDİSTAN SOLU VE POLİTİK TARTIŞMA KÜLTÜRÜ

Kürdistan'da ulusal mücadele gelişip, yeni boyutlar kazandıkça ulusal hareketi ilgilendiren konular da çoğalmakta ve bunlar üzerine derinliğine tartışma zorunluluğu doğmaktadır. Bunların başında *ulusal birlik, silahlı mücadele, legal alanda birlikte mücadele, uluslararası dayanışma, ulusal kültürün geliştirilmesi* vs. konular gelmektedir. Kürdistan solu çok partili ve örgütlü bir yapının yanısıra, bağımsız oluşumları, partilerüstü demokratik kitle örgütleri (IHD'ler, sendikalar vs.) ve tek-tek aydın unsurları içeren bir "zenginliğe" sahip. Bunun doğal sonucu olarak, her konuda değişik düşünce ve politikaları, "çoksesliliği" görmek mümkün.

TC'nin Kürdistan'da yürüttüğü kirli savaşı boşa çıkarma, durdurma ve ulusal kurtuluş sürecini hızlandırma gibi görevlerin yanısıra, ulusal güçler, dünya ve bölgedeki gelişmeleri görmek ve buna uygun güncel ve uzun vadeli politikalar üretmek zorunda. Buna paralel olarak taktikler ve mücadele yöntemleri konusunda da büyük görüş ayrılıkları olduğu bir gerçek.

Partiler, örgütler ve kişiler düzeyinde, bu görüş ayrılıklarından kaynaklanan tartışmalar, en az günümüzdeki mevcut ulusal güçlerin tarihi kadar eskidir. 1970'li yıllarda (istisnasız Marksist-Leninist olan) Kürdistan solu içerisinde "Sosyalizm-Revizyonizm", "Devrimcilik-Oportunizm/Reformizm", "ulusal devrim-sosyalist devrim", "Bağımsızlık-Federasyon" vs. konularda nasıl bir tartışma yürütüldüğü hâlâ belleklerdedir. 12 Eylül sonrasında da faşizme karşı mücadeleye ilişkin farklı düşünce ve politikalar savunuldu ve tartışma konusu oldu. 90'lı yıllar, Kürdistan solunun tartışma gündemine "reel sosyalizm" in iflasi, dünya ekonomik ve politik düzeninde yenilikler ve Kürdistan'da oldukça önemli, olumlu gelişmeler gibi konuları getirmiş bulunuyor. Kısacası, geçmişte ve günümüzde ülkemiz sol güçlerinin tartışmasına yol açan "materyal" oldukça çok ve karmaşık. Bunu tespit etmek için politik partilerin yayın organlarının son sayılarına sadece bir göz atmak yetiyor. Bu anlamda Kürdistan solu içinde yer edinmiş, onun politik kimliğinin bir göstergesi olan "tartışma kültürü"nden söz edebiliriz. Şüphesiz bu, diğer ülkeler ve onların marksist ve diğer sol kesimleri için de geçerlidir.

Diğer yandan, sol kesimler arasında tartışma ile, solun gerici, muhafazakar ya da ırkçı düşüncelerle ve politik çevrelerle sürdürdüğü politik tartışma ve polemikler farklı bir dil-

de ve düzeyde yürütülür. Sol-sağ tartışmalarının "dozajı" nı belirleyen etkenlerin başında bu ülkelerdeki politik rejim, sınıf mücadelesinin düzeyi ve ulusal/uluslararası gündemdeki sorunlar gelir.

Sözkonusu faktörler, aynı zamanda sol güçlerin ilişkileri, ortak hedefleri belirlemele-ri ve birlikte mücadele etmeleri açısından da önemlidir. Özellikle Kürdistan gibi parçalanmış, birden fazla iç ve dış düşman güçlerle kuşatılmış ve ağır bir sömürgeci baskının altında olan bir ülke ve onun ulusal güçleri için bu olguyu görmek daha da canalcı bir önem taşır. Yurtsever ve sol güçler arasındaki tartışmalar, bunların "politik olgunluklarının" yanısıra, çoğu kez yukarıda sayılan dış etkenlerden bağımsız düşünülemez. Kürdistan'da ulusal mücadele yükseldikçe ve buna bağlı olarak sömürgeci baskı turmandırıldıkça Kürdistan solunun tartışma düzeyi de yeni boyutlar ve içerikler kazanmakta. Burada çoğu kez, ulusal çıkarları ve amaçları gözeten, ulusal güçlerin birliğine hizmet eden tartışmalar yerine, karşılıklı ağır suçlama ve karalamalar içeren polemikler görülmekte. Bu bağlaşıktaki Kürdistan solunun "politik tartışma kültürü" üzerinde durmak ve bazı eksiklerini bilince çıkarmak zorunluğu doğuyor. Buradaki amaç, en başta geçmişin hatalarının tekrarlanmaması ve Kürdistan ulusal güçlerinin düşman kamplara bölünmesinin engellenmesi olmalıdır. (Kürdistan'ın diğer parçalarındaki ulusal güçlere yönelik politika da buna dahildir.)

Ayrıca Kürdistan'da geleceğin özgür ve demokratik toplumunu yaratmanın bir koşulu, ülkemiz sol güçlerinin bugünden temelini atmak zorunda oldukları, gerçekten demokratik ve hoşgörüyü içeren "politik tartışma kültürü" olsa gerek.

ELEŞTİRİ Mİ, SUÇLAMA MI?

Kürdistan'da siyasi partilerin kendi görüşlerini kitlelere tanıtmaları ve bununla taraf-tar edinmeleri en doğal haklarıdır. Kaldı ki, partilerin kendilerini tanıtmaya yönelik çalışmalarını, bu partilerin varlık nedenlerinden biridir. Her parti TC'ye karşı mücadelede "en doğru ve sağlıklı" politikalar ürettiği düşüncesinde ve bu nedenle diğer parti ve örgütlerden "ayrı olan yan" ını göstermek çabasıdadır. Bunun sonucu ağır illegalite koşullarında ve son derece azgın bir baskı ile karşı karşıya olmalarına rağmen, Kürdistan'lı partilerin yayınlarında, güncel konuların yanısıra, 1970'li yıllardan beri süregelen "örgütlerarası tartışma" önemli bir yer tutmuştur. Öyle ki, bazen bir dergi ya da gazetede diğer partilere yönelik "polemik yazıları", güncel Kürdistan ve dünya haberleri bir yana bırakılırsa, daha fazla yer tutar. Bununla okuyucuyu, taraftar kitesini ve hatta sözkonusu partiyi, eksikleri ve yanlış politikaları konularında bilgilendirmek amacı taşıdığı düşünülebilir. Oysa bu "polemik yazılarında" üzerinde durulan konular ve kullanılan "üslup" hiç de bir eleştiri özelliği taşımamaktadır. (Şüphesiz mutlak bir genelleştirmeden kaçınmak gerek ve istisna da olsa yer yer yapıcı ve içerikli eleştiri yazıları da yayınlanmaktadır).

Sözkonusu "eleştiri yazılarında", eleştiriden çok, ağır suçlamalar ve ulusal birliği pekiştirmeye hizmet etmeyen karalamalar yer almakta. Yazılar, yapıcı eleştiri amacıyla yayınlanmış olsa bile, okuyucuyu ve taraftarları diğer partilere karşı önyargılarla ve hoşgörüden uzak duygularla "eğitmektedir". "İşbirlikçi", "hain", ".....nin güdümünde", "dargrupçu", "dürüst olmayan", "çarpıtma", "düşmanca", "sorumsuzca" vs. terimler artık alışılmış olan suçlamaların bazıları.

Yazarın olaylara ve başkalarının düşüncelerine önyargılı ve duygusal yaklaşımını yansıtan ve politik olarak da içerikten yoksun bu tür suçlamalar, ne yazık ki, "politik tartışma kültürümüzün" bir parçasını oluşturuyor. Bu, ulusal birlik ruhunun gelişmesi ve partilerüstü yapılanmaların (cephe, halk hareketi vs.) yaratılması önünde bir engel olarak görülmeli ve yapıcı, içerikli eleştiriler yoluyla artık aşılmalıdır. Program ve düşünce farklılıkları üzerine tartışmalar "politik tartışma kültürü"nü merkezine oturtulmalıdır. Kürdistan toplumunun pratik eğitim sürecinin bu aşamasında, bu anlayış terk edilmezse, geleceğin Kürt toplumu büyük kampaşmalara ve gereksiz polemiklere gebe kalacaktır. Bunu engellemenin görevi en başta Kürdistan'lı partilere ve örgütlere düşmektedir.

Diğer yandan geçmişte ve günümüzde karşılıklı, asılsız, oldukça ağır suçlama ve polemikler içeren "eleştiri"lerde bulunan parti ve örgütlerin ulusal bir birlik istemeleri ne derece inandırıcı olur ayrı bir konu. Bu parti ve örgütler cephe görüşmelerine oturduklarında, kendi üyelerine ve Kürt halkına karşı "açıklama yapma" sorumluluğunu duyma gibi tavırlarını neyle açıklayabilirler?

"DEVRİMCİ-REFORMİST" İKİLEMİ

Ulusal kurtuluş ve ulusal-demokratik devrim, istisnasız, her parti ya da örgütün programında yer alıyor ve bunun propagandası yapılıyor. Kürdistan toplumunun sömürgeci baskı ve sömürüden kurtuluşu ancak devrimle olur. Devrim, bir ya da birkaç yılda yaşanan bir "statik olgu" olarak değil, bir "dinamik süreç" olarak kabul edilirse, Kürdistan böyle bir devrim sürecinin içindedir. Bu gerçeği hiçbir parti ya da örgüt yadsımıyor. Komünist ya da sosyalist, solcu ve yurtsever tüm ulusal güçlerin Kürdistan devriminin gerçekleşmesi için uğraştıkları bir gerçek. PKK'nin gerillaları ve kadrolarının mücadelesi, diğer partilerin legal ve illegal alandaki çalışmaları, DEP ve legal kitle örgütlerinin çabaları bir bütünlük içinde düşünüldüğünde, ulusal bir direniş cephesi de facto mevcut. Bu direnişi toparlayıcı, yönlendirici ve motor gücü olması gereken bir cepheyi kurmanın gerektiğini herkes biliyor ve arzuluyor.

Ulusal güçler arasında, mücadele biçimleri ve yöntemleri konusunda görüş ayrılıklarının olduğu da bir gerçek. Kürdistan solu içinde tartışmaların başında "silahlı mücadeleye yaklaşım" geliyor. Ulusal bağımsızlık silahlı mücadele ile gerçekleşebileceği gibi, barışçıl mücadele yöntemleri de (referandum, kitlesel ayaklanma, pasif direniş, uluslararası görüşme ve anlaşmalar vs.) yer yer aynı şekilde etkin olabilmektedir. Kürdistan solu içinde bunun tartışması çok yapıldı. Bu nedenle ayrıntılara girmeye gerek yok kanısındayım. Burada PKK'nin ve diğer Kürdistan'lı parti ve örgütlerin (olası) silahlı mücadelesinin doğruluğu ve desteklenmesi gerektiğini belirtmekte yarar var. TC bu savaşın devamını dayatmaktadır ve Kürt tarafının silahlarını bırakması beklenemez. Fakat, en az günümüz koşullarında, silahlı mücadeleyi "zamansız" gören parti ve çevreler de yok değil.

Kavram kargaşalığının da ötesinde, silahlı mücadele konusundaki görüş ayrılıklarını "devrimci-reformist" ikilemi içinde görme gibi bir hataya düşüldüğü görülmektedir. (Marksist sol içinde uzun süre yürütülen devrim ve/veya reform tartışmasının teorik yönü ayrı bir yazının konusu.) Oysa, Kürdistan devrimini sağlayacak faktörlerden biri silahlı mücadele ise, bir diğer faktör de TC'ye dayatılacak "reformlar" olsa gerek. Demokratik kitle örgütlerinin ve DEP'in istemleri, öz itibarıyla bir "reform paketi"dir. Aynı şekilde Kürdistan'lı partilerin TC'ye ve uluslararası platformlara çağrıları ve istemleri de

"reformcu karakter" taşır. Kürt tarafının istemlerinin, örneğin PKK'nin ateşkes dönemi taleplerinin, PKK, PSK, PDK-Hevgirtin ve diğer partilerin arasında onaylanan protokol maddelerinin, bir an için gerçekleşme olasılığını düşünecek olursak, bunlar "reform" değil de nedir? Kürdistan'da yürütülen kirli savaşın bitmesi ve Kürt halkının kendi iradesine dayanarak geleceğini belirleme koşullarının doğması, ülkemiz devriminin son olmasa da ileri bir aşamaya ulaşması olmayacak mı? Kuşkusuz, bu yöndeki her "reform" Kürt halkının çıkarları açısından olumludur ve "reform talepleri" de o anlamda devrimci-dir.

Kürtçe radyo ve TV, anadilde ders hakkı vs. istemlerde bulunmayı ve bu uğurda mücadele etmeyi Kürdistan devriminin önünde bir engel olarak görme tavrı, her partinin programında yer alan "ulusal demokratik devrim" amacını keyfi bir şekilde dar bir çerçevede tutmaktır. "Reformcu" istemleri, bırakalım açıkça savunmayı, dolaylı olarak ifade eden sol ve yurtsever kesimleri "reformist" deyip, ulusal mücadelenin önünde bir "engel" olarak ve hatta "ihamet çizgisinde" gösterme gibi bir yanışı, Kürdistan solunun politik (tartışma) kültüründe görmek oldukça düşündürücüdür. Bu, dünya ve bölgedeki politik gelişmelerin hâlâ yeterince kavranmadığını gösterir. Başka bir deyişle, ülkemiz solu, 1960-80'li yılların Sovyet-Çin tartışmasını, bu kez, başka kavramlar altında sürdürüyor.

Politik tartışmalarda, içerik olarak baştan yanlış algılanan "devrimci-reformist" ikilemi ulusal kurtuluş mücadelesini ileriye götürmez, yalnızca politik bilinçlemede "deformasyona" yol açar. "Reformist" terimi Kürdistan solunun politik (tartışma) kültüründe içeriğine uygun bir bağlaşıklıkta kullanılmalı ve "bir politik sövgü" olmaktan çıkarılmalıdır. Bu, "reformist" düşünce ve kişileri eleştirme olmamalıdır anlamına gelmez. Kendilerini "reformist" görmeyen parti ve kişiler, "reformistleri" devrimci, yurtsever saflarda görmek ve bunlarla birlik yolunu aramak zorundadır, nasıl ki Kürt Marksist-Leninistleri geç de olsa "yurtsever veya yurtsever müslümanlar" olgusunu kabul ediyorlarsa.

(Devam edecek)

SANDIKTAN KÜRTLER ÇIKMALIDIR

...Kürtler gaspedilen haklarını istemektedirler. Onun karşısında, bütün gericiliğiyle, 70 yıllık inkarcı devletin kendisi durmaktadır...

...Dikkatli olunmalıdır artık! Çünkü; yapılan hataların afe-dilemeyeceği bir ortama girilmektedir. Salt, hedefleri belli olmayan, gerilla mücadelesiyle, sorunu çözmenin olanakları tükenmiştir artık...

...Türkiye'de, Kürt sorununun siyasal çözümü için bir konsensüs sağlanması, Kürt hareketinin köklü değişimini belirginleştiren, yeni oluşturulacak program ve siyasal hedeflerinde durmaktadır...

Mart 1994 yerel seçimleri Kürtlerin toplumsal güçlerini hem uluslararası düzeyde, hem de iç kamuoyuna, yeniden göstermeleri açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Ayrıca, politika gündeminde yeni değişiklikler yaratacağı açısından da büyük önem taşımaktadır. Konu devletin resmi kurumları tarafından da kavranmış ve Genel Kurmay Başkanlığı siyasi demec verme yetkisi olmadığı halde, bir açıklama yaparak; partileri "güneydoğuda", "ortak aday çıkarmalarını" istemeye kadar itmiştir. Seçim, konusu Türk devletini derinden sarsmaktadır. Korkutmaktadır. Ürkütmektedir. Ayrıca, konu Kürt sorununun çözümünde, askeri çözümü dayatanların, ürkmesine ve korkmasına da neden olmaktadır. Bu kavranarak konu gündemleştirilmelidir.

Artık, Kürt hareketi ulaşabileceği en yüksek potansiyel güce kavuşmuştur. Şimdi bu gücün siyasal hedeflerini netleştirerek, Kürt sorununun Türkiye Kürdistanı'nda siyasal çözümü için seferber etmek gerekiyor. Ciddi ve belirgin taleplerle donatılırsa, bu toplumsal güç, Türkiye'de Kürt sorununu çözebilecek önemli bir güce sahiptir. Mart 1994 yerel seçimleri bu potansiyel gücün kendini yeniden gündeme sokabilmesi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Gündemi iyi yakalamak gerekiyor. Tabii ki, Kürt siyasal örgütlerinin, Kürtlerin demokratik haklarını kazanma gibi bir dertleri varsa!

Yerel seçimler, kürtleri yeniden tartışıracağı için önemlidir. seçimler uluslararası düzeyde iyi kullanılırsa Kürtleri yeniden gündemin başmaddesi haline sokabilir. Bunun için, Kürt örgütlerinin aralarında, her konuda olduğu gibi bir konsensüs sağlamaları gerekmektedir. Çünkü, Kürt sorununun siyasal çözümleri bu potansiyel kitle güçlerinin, arkasında durmaktadır. Türkiye'deki Kürt sorununu "terör" sorunuyla özdeş

tutan Türk devleti, uluslararası ilişkilerini de buna göre oluşturmaktadır. Devlet yaptığı bu propagandayla, şimdilik başarılı görünmektedir.

Oysa Türkiye'deki Kürt sorunu ulusal kimlik mücadelesinin ta kendisidir. Hakkı olmayan topraklarda yoğun askeri gücüyle işgal ordusu gibi duran yine Türk devletinin kendisidir. Kürtlerin dillerini yasaklayan, kültürlerini ortadan kaldıran, yine resmi devletin kendisidir. Kürtler gaspedilen haklarını istemektedirler. Onun karşısında, bütün gericiğiyle, 70 yıllık inkarcı devletin kendisi durmaktadır. Hem de, ceza yasalarıyla, Anayasasıyla, polisiyle, ordusuyla durmaktadır. İşkencehaneleriyle, hapishanesiyle durmaktadır. Kürtlere karşı güçlü silahlarıyla, tanklarıyla, toplarıyla durmaktadır. Tek yanlı oluşturulan ceza yasalarıyla durmaktadır. Kısacası Kürtler Türkiye'de yok sayılmaktadır. Yasalar inkarcılık üzerine inşa edilmiştir. Türkiye bu bağlamda, uluslararası sözleşmeleri hiçe saymaktadır. Bunları yaparak insanlık suçu işlemektedir. Bütün saydığımız şeylerin zanlısı TC'dir. Haklı olan ise Kürtlerin, masum istemleridir. Bu masum istemlerin adı ise Türkiye'de "*ihanettir*". İhanetin gerektirdiği ölçülerle cezalandırılır Kürtler... En masum istemleri karşısında, idam sehpaları vardır Kürtlerin... Artık, Türkiye'de Kürtler, bu şekilde yaşamak istememektedir. Bunun mücadelesi verilmektedir, onurlu ve insanca yaşamak istemektedirler artık...

Türk devleti Kürtler üzerinde terörü tırmandırmasına rağmen, kör bir askeri mücadele içinden çıkarak, uluslararası düzeyde ve kendi ülkesinde, sonuç alıcı, meşru sayılan, kitlesel, yoğun siyasal mücadele içine girmek gerekiyor. Yerel seçimler yeni açılımlar için iyi bir fırsattır. Değerlendirilmelidir.

Bugün, Kürdistan'da yeterli derecede potansiyel bir güç birikimi vardır. Zaten bu güç hergün sokaklardadır. Kendi temsilcilerini seçmektedir. En önemlisi, bütün tehditlere rağmen, kendi kimliğine sahip çıkmaktadır. Ve direnmektedir... Bilinçli ya da bilinçsiz, hedefleri karartılarak, bir kördöğüşüne çekilmektedir, bu güç! Dikkatli olunmalıdır artık. Çünkü, yapılan hataların affedilemeyeceği bir ortama girilmektedir.

Salt, hedefleri belli olmayan gerilla mücadelesiyle, sorunu çözenin olanakları tükenmiştir artık. PKK'nın yürüttüğü, gerilla mücadelesi, Kürt hareketine yapabileceği kadar, katkıyı yapmıştır. Geline bugünkü noktada, siyaset ve çözüm üretmeyen bu gerilla mücadelesi, artık Kürtlerin siyasal mücadelesine, siyasal çözüm üretmeyen bir "*engel*" durumundadır. Sadece PKK'nın tekbaşına "*engel*" olduğunu söylersek haksızlık yapmış oluruz. Diğer Kürt örgütlerinin de varlık gösterememeleri, siyasete müdahale edememeleri de böyle bir sonucu doğurmaktadır. Esas tıkanıklık burada yatmaktadır. Kürtler açısından da çözülmesi gereken en önemli sorun ve dikkat edilmesi gereken sorunlardan biri de budur.

İyi kavranmalıdır. Ulaşılan toplumsal muhalefet ve uluslararası düzeyde, toplumsal muhalefetin ulaştığı yer, hem Türk devletinin hem de bölge devletlerinin, resmi politikalarının değişimine neden olmaktadır. Kürtler, politika saptarken bu değişimleri de göz önüne almalıdırlar.

Her şeye rağmen hayalci olmayalım. Tek başına Kürtlerin siyasal ve toplumsal güçlerinin, ulaştığı yer, Kürt sorununu çözümü için yeterli değildir. Bunun bilincinde olmak gerek. Bölge devletlerinin ve uluslararası dengelerin lehimize sağlanması, sorunun çözümünü hızlandıracağı gibi, sonuç almada büyük katkıları olacaktır. Bunun için Kürtler de-

ğişimlerini ifade ederek, savunulan klasik önermeleri ve talepleri, değiştirmeleri gerekiyor. Siyasal süreç zaten değiştirdi de bu talepleri. şimdi bu değişimlerin programlarda ifade edilmesi gerekiyor. Ayrıca eyleme dönüşmesi de gerekiyor.

Konuyu geçmeden belirtelim. Türkiye’de, Kürt sorununun siyasal çözümü için bir konsensüs sağlanması, Kürt hareketinin köklü değişimini belirginleştiren, yeni oluşturulacak program ve siyasal hedeflerinde durmaktadır. Bunu Kürt siyasetçileri bilmek ve kavramak zorundadırlar.

Türkiye’nin resmi sınırları içinde Kürt sorununun siyasal çözümünü esas alan, bir çizgiye gelmek, Kürtler için, gerçeği yakalamak demektir bu gün. Temel mesele de budur. Bu değişimi siyasal arenada göstermek ve saptadığımız hedef doğrultusunda açık bir şekilde örgütlenmek, somut ve gerçekleşe bilir talepler için toplumsal muhalefeti örgütlemek, mücadele etmek gerekir. Kürt halkının inkarcılığa karşı, toplumsal başkaldırısı, yeni stratejik hedefle, açık ve legal mücadeleyi esas alan, tabuları yıkan, radikal çıkışlarla olmalıdır. Ayrıca, Kürt örgütleri Türkiye’de siyasal olarak doğal sürece girmeyi göze almalıdırlar. Açık ve legal bir örgüt olmayı, yasal ve demokratik hakların mücadelesini Türkiye’deki dostlarıyla vermelidirler.

Bu siyasal değişimi ve yeni mesajları, Türk ve Kürt kamuoyuna iletmek için yerel seçimler bir fırsattır. Yerel seçimler bu açıdan da önem taşımaktadır.

Seçimler, toplumun siyasete en duyarlı olduğu dönemlerdir. Seçimlerde verilecek her türlü mesaj, toplumun her kesimine ulaşma olanağına sahiptir. Bunun içindir ki, burjuva partileri, çuval dolusu paraları, seçim kampanyalarına yatırırlar.

Mart yerel seçimleri önemlidir. Seçimlerin altında yeni toplumsal değişiklikler durmaktadır. Bu açıdan, Kürtlerin potansiyel ve meşru bir güç olduğunu göstermesi zorunludur. Kendi aralarında buna denk düşen bir ilişki biçimini uygulamalıdır Kürtler. Yerel seçimlerde sandıktan Kürtler çıkmalıdır, Kürdistan’da. Türkiye’de ve dünyada, Kürtlere karşı bakışı değiştirecek olan, toplumsal gücün, toplumun bütün kesimlerinin kendini ifade etmesine bağlıdır. Seçimler ise Kürt toplumunun kendisini ifade etmesi açısından, dünyaca onay gören meşru bir yoldur. İyi kullanılırsa seçimler, resmi olmasa da önemli bir güç ve referandum özelliği taşımaktadır. Türkiye’nin korkuya ve telaşa kapıldığı yer burasıdır. Çünkü Türkiye’nin ifade etmeye çalıştığı gibi Kürt sorunu "terör" sorunu değildir. Bunun böyle olmadığı, Kürt halkının kendi adaylarını seçerek göstermesi gerekir.

Hevdem dergisinin 4. sayısında yayınlanan "Çağı Yakalamak" adlı yazımda dizgiden kaynaklanan hatalar olmuştur. 4. sayısını 58. sayfasında birinci satırında başlayan cümle aynen şöyle olmalıydı. "Türkiye’de tek sorun terördür" denilmekteydi. Bu terönün adı ise PKK’dır.

DEĞİNMELER

Türkiye ve Kürdistan'da yerel seçimler yaklaşırken DYP-SHP hükümetinin "uzatma dakikalarını" oynadığının işaretleri geliyor. Ocak ayı sonlarında TL'de yapılan % 26'lık devalüasyon hükümetin kredibiletisini iyice düşürdü. TC Merkez Bankası Genel Müdürü Bülent Gültekin'in, Tansu Çiller'i suçlayarak istifa etmesi, devlet katındaki krizin, hangi boyutlarda olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Uluslararası Rating Kuruluşları'nın, Türkiye'nin puanlarını düşürmesi ile başlayan fırtına, son gelişmelerle en yüksek boyuta ulaştı. Kuşkusuz TC açısından bütün gelişmeler olumsuz değil. Örneğin ABD'nin yardım etmeyi öngördüğü, gelişmekte olan o ülke arasında Türkiye'nin de yer alması, üstünden atlanamaz bir durum olarak karşımızda duruyor.

Tansu Çiller'in, bütün hesabını, PKK nezdinde tüm Kürt hareketinin ezilmesi üzerine kurduğu anlaşılıyor. TC Kürt sorununun şiddet yoluyla çözülemeyeceğini bir türlü anlamak ve kavramak istemiyor. Son birkaç yıldır tekrarlandığı gibi, devlet yine "terörü Mart'ta bitireceğinden" söz ediyor. Ancak Kürdistan ve Kürt halkı üzerindeki devlet terörünün ne zaman biteceği konusunda bir ipucu vermiyor. Devlet, Kürdistan'da kalan insanları "dağa çıkmaya" zorlayarak, "devlet terörünü" devam ettirmenin hesaplarını yapıyor. Biz Kürtlerin bu noktada "gaza" gelmememiz ve barışçı, demokratik kitle muhalefetini öne çıkarmamız gerekiyor. Ben Türk devletinin, Kürdistan'ı insansızlaştırarak "gerillaya" ve geride kalan insanlara karşı kimyasal silah kullanma da dahil her türlü vandallığa başvurabileceğini düşünüyorum. Gerillayı ve sivil insanları katlettikten sonra gözlerini çıkararak bu ceberrut devletten her şey beklenmelidir. Ancak Kürtlerin bu noktada bir şansı vardır: Türk kesiminde sağduyu sahibi aydınlar ve politikacılar artık seslerini duyurabilmekte, yüksek sesle düşüncelerini açıklamaktadırlar. İstem bazında ele alındığında Kuzey Kürdistanlı yapılanmaların ezici çoğunluğu, Türk halkıyla kardeşliği savunuyor. Kürtler bu istemi slogan olmaktan çıkarıp somutlaştırmak zorundadırlar. Bunun için de yukarıda adı geçen kesimlere ulaşmanın yollarını, ortak projeler üretmenin çarelerini aramalıdır.

Türk devleti, ordusunun yarısını Kürdistan'ı imha için mobilize etmiştir. Terhisi gelenlerin askerlik sürelerini 3 ay uzatmaları, Kürt sorunu hakkındaki sinsî amaçlarının bir göstergesidir. Erhan Akyıldız, Tevfik Berberoğlu, Neşe Düzel, Ahmet Altan ve M. Ali Birand gibi tanınmış gazetecilere gözdağı verilmesi, Türk devletinin hesaplarını gayet iyi anlatmaktadır.

ASKERLERE HAVALE Mİ?

Görünen o ki DYP-SHP hükümeti, askerinin "vur kurtul" politikasına teslim olmuşlardır. Türk ve Kürt halkı Demirel'in veya Çiller'in Kürt sorununa ilişkin bir çözüm planına sahip olup olmadıkları konusunda bilgi sahibi değiller. Hükümet, "benim politikam budur" diye ortaya çıksa, acaba askerinin tavrı ne olacaktır? Bu noktada ordunun, "siyasilerin" bir emrivakisiyle karşı karşıya olduğu olanak dahilindedir. Örneğin, Özal, düşüncelerini kamuoyunda tartışırken önemli bir muhalefetle karşılaşmamıştır. Hızlı "ihtilalci-lerin" bile ihtilallerini bir zamanlar orduya havale ettikleri, 1961 ve 1971 darbelerini alkışladıkları anımsanırsa, bu iddianın hiç de yabana atılacak bir şey olmadığı görülür.

PPM'DEKİ TARTIŞMA

Başbakanlığa bağlı "Politik Psikolojik Merkezi"nin geçtiğimiz günlerde yaptığı toplantı, siyasilerin ve genel olarak devletin, Kürt sorununa bakışları açısından oldukça ilginçtir. Toplantıya katılan Amerikalı uzmanların, "Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı" Başkanı Sayın Şerafettin Elçi ve Mehmet Ali Aslan'a yönelik "Kürt kimliği, Kürdistan neresidir, Kürt nedir?" sorularını sorması cevaben, Şerafettin Elçi'nin: "Türkiye, Tarsus çayı ile Samsun'un batısında kalan bölümdür" yanıtı, Türk siyasi parti temsilcilerini çileden çıkartmış, DYP'li Orhan Kilercioğlu, ANAP'lı Halil İbrahim Özsoy, RP'li Lütfü Esengül, MHP'li Osman Develioğlu, bu sözlerden sonra toplantıyı terketmişlerdi. Şerafettin Elçi'nin: "Görüyorsunuz sizinle hiç tartışılmıyor bile. Bunların Kürtlere tahammülü yok" saptaması çok önemlidir.

KÜRT SORUNU AYRIŞMAYI HIZLANDIRACAKTIR

PKK'nın Zelê kampını basmak, devlete, resmi açıklamalara göre 1 trilyona malolmuştur. Kürdistan'daki uygulamaları da onlarca trilyonu bulmaktadır. TC bu ekonomik yükü daha fazla kaldıracak güçte değildir. Kürt sorunu çözülmeden Türkiye demokratikleşmeyeceği gibi, Türkiye'nin ekonomisi de büyüemeyecektir. Bu nedenle, devlet katında çatlağın büyüyeceği ve politik bir ayrışmaya gidileceği söylenebilir.

Türk devleti, bugün silahlı mücadeleden çok, Kürtlerin demokratik hak ve özgürlükler uğruna verdikleri mücadeleden çekiniyor. Özellikle Özgür Gündem ve diğer Kürt basını üzerindeki baskılar, DEP'i sindirme çabaları bununla bağlantılıdır. Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı'nın henüz tescil edilmemesi, Kürt Enstitüsü'nün tabelasına bile tahammül edilmediği dikkate alınır devletin, demokratik kitle mücadelesinden ne kadar korktuğu anlaşılacaktır. Devlet, özellikle demokratik muhtevada bir Kürt hareketinin, Türk kesiminden de önemli destek bulacağını hesaplayarak Kürtleri, "silahlı mücadeleye" mecbur ve kendi kendini üretemeyecek bir noktaya çekmek istemektedir.

YEREL SEÇİMLER VE DEP

Yerel seçimler yaklaşırken devlet partileri tek tek politikalarını oluşturup, adaylarını açıklıyorlar. Bu konuda henüz tavrını belirleyemeyen DEP kalmıştır. Yanılmıyorsam, Türkiye genelinde örgütlenen bir partinin onbinlerce aday (Belediye Meclis üyeleriyle birlikte) göstermesi gerekiyor. Bu konuda DEP farklı nedenlerle aday bulma gücünü çekeceği benziyor.

Aday bulma sorununun yanı sıra, DEP'in, bir de politika belirleme sorunu vardır. DEP'i darlaştıran ve Kürt kimliğinden uzaklaştırmaya çalışan egemen anlayışa hizmet

edenler bunu görmelidirler. Kürtlerin kendi kimliklerini bulacakları bir partiye gereksinimleri vardır. DEP Türkiye çapında bir politika üretmenin olanak ve deneyiminden yoksundur. Yapılan bütün müdahalelere karşın, DEP, Kürtlerin kendilerini ifade etme isteğinin bir sonucudur. DEP'in ve Kürt hareketinin muhatabı Türk devletidir. Marjinalleşmiş, küçücük Türk sol gruplarının değil. Önce muhatap belirlenmeli, DEP'in kimlik sorunu açığa kavuşturulmalı, politikalar saptanmalıdır. "Türk" aday bulma arayışına giren DEP, Türklerle kardeşlik istediğini, böylesi zorlamalarla kanıtlayamaz. Ayrıca DEP'in; hem devletin sömürgeci uygulamalarına, hem de Kürt hareketini Dünyada ve Türkiye'de yalnızlığa iten politikalara karşı çıkma gibi bir zorunluluğu vardır.

"Sıfır oy" alma ve "Fatsa-Diyarbakir modelleri" yerel seçimlere ilişkin bir politika olamaz. Olsa olsa devletin ve birilerinin: "Kürt partisi olmasın da ne olursa olsun" politikasına arka çıkmak olur.

DEP, illegal örgütlerin mücadele alanı olmaktan çıkartılmalı ve oradaki bireyler, halkı temsil ve ifade etmek için çalışmalıdır. DEP aday çıkaramadığı veya başarılı olmayacağını bildiği yerlerde, değişik partilerde yer alan yurtsever adaylar varsa onları destekleyebilme gibi bir cesarete de sahip olmalıdır.

YİNE CEPHE ÜZERİNE

Daha önceki sayılarda da "cephe" çalışmaları üzerinde durmuştuk. "Cephe" çalışmalarının, gelinen aşamada iyi bir seyir izlemediği görülüyor. Kişi olarak, "Cephe"nin, bu haliyle başarıyla sonuçlanacağına da inanmıyorum. Bunun birçok nedeni bulunuyor. Öyle anlaşılıyor ki, bu işin sonunda birileri yine başarısızlığı birilerine yüklemeye çalışacak. Ben, Kuzey Kürdistanlı yapılanmalar arasındaki diyalog sürecinin başlamasını, "cephe" çalışmasından daha anlamlı buluyorum. Bu nedenle de "cephe" çalışmalarının gerçeklerimizle ne kadar çakıştığını tartışmak gerekiyor. Diktatoryal olmayan demokratik bir cephe desteklenebilir. Aksi ise yeni yeni kurulmaya başlayan ilişkileri de sabote eder. "Cephe"nin ne kadar ulusal bir konsensüsü sağlayacağı şüphelidir. DEP'te anlaşamayanların halkın yazgısını belirlemede çok sorumlu davranabilecekleri konusundaki çekincelerim devam ediyor. İleriki yazılarda cephe ve silahlı mücadele üzerinde daha derinlikli duracağım. Bu nedenle bu konuyu şimdilik açmıyorum.

ELEŞTİRİLER

"Hevdem"nin ilk üç sayısında çıkan yazılarım hakkında, bir süredir hem olumlu hem olumsuz tepkiler almaktayım. Tartıya vurulduğunda olumlu tepkilerin çok daha ağır bastığını belirtmek istiyorum.

Hevdem'in ilk sayısı yayınlandıktan sonra "PKK Cephe Platformu Delegasyonu" dergideki yazıları gerekçe göstererek, tüm örgütlere bir yazı sundu! Bu yazıya, "yazı" niteliği yüklemek mümkün değil. Baştan sona küfür ve komploculukla dolu. Hevdem'le Hevgirtin-PDK'yi ilişkilendirmeye çalışmaları da ayrı bir yanlışlığı konusu.

Daha sonra, Özgür Gündem'de İzzet Gezgör imzalı iki yazı yayımlandı ve ortaya konan görüşlerimiz çürütüleceğine, küfür etme özgürlüğü sonuna kadar kullanıldı. İzzet Gezgör'ün geldiği yer itibarıyla (Türk solunun ezikliğini şimdi Kürtçü görünerek, Kürt saflarında yapmaya çalışıyor) bunları yazması bizi şaşırtmadı. Aksine o ve onun gibilerinin eleştiriden ne anladığını ve çaplarını gösterdi.

Deng'de de Dara Bengin imzalı bir yazıda bu satırların yazarı eleştirilmeye çalışıldı. Dara Bengin, kendileri için özel bir Kürtçe yazımı geliştiren bir gelenekten geliyor. Bu bile başlı başına bir yazı konusudur. Bizim PSK'nin dargrupçuluğunu kanıtlama gibi bir sorumluluğumuz bulunmuyor. Aksine onların dargrupçu olmadıklarını kanıtlama gibi bir sorumlulukları var. Bu tümcelerın yazarı da Hevgirtin-PDK adına değil, kendi adına konuşuyor. Nasıl ki bir başka "Hevdem" yazarının yazısı Hevgirtin'i bağlamıyorsa, benimki de bağlamıyor. Dara Bengin arkadaş, bu iddiaları ortaya atarak siyasal toy-luğunu ortaya koyuyor. Kendi deyimiyle, "mübarek" TKSP'den kaç kişinin Hevgirtin-PDK'ye geçtiğini de muhataplarının açıklaması gerekiyor ve benim de ilgi alanımda bulunmuyor. Teslim etmek gerekir ki Dara Bengin'in eleştiri üslubu ile Gezgör'ün üslubu arasında dağlar kadar fark var. Bu nedenle ciddiye alıyor ve saygıyla karşılıyorum. Ancak yazısının sonunda yaptığı tavsiyeleri, Cemşit Mert'in "DEP'in Önü Açılmalı" başlıklı yazısı gerekçesiyle, "birileri" tarafından kendilerine bir "suçlama" olarak geri dönebilir.

Bir de B. Ayaz arkadaşın yazısının altına düştüğü not var. Yazılarının içeriğine katılıyor ama üslubuna katılmıyor. Bence yazılanları başka şekilde yazma "yumruğu kadife eldivenle vurabilme" gibi bir yeteneği varsa bunu yapmalı.

Kürtler eleştiriye alışmak zorundadır. Köylü kurnazlığıyla, gerçeklerin üstünü örtmenin olanağı yoktur.

Herhangi bir eleştiri hakkında ortalığı velveleye verenler veya en küçük eleştiriler karşısında kırılğanlaşanlar, bizim yanlıslara ve haksızlıklara karşı çıkma gibi sorumluluğumuz olduğunu bilmelidirler.

Öyle anlaşılıyor ki, kimileri kimilerini dönüştürme hayalinde. Bu misyonu üstlenmeye çalışan birçok insan daha önce de vardı. Ama sonunda dönüştürmeye soyunanlar kendileri dönüştüler.

Rıza
POLAT

*Bir yıl önce
Turkish Daily
News'in yaptırdığı
bir ankette, Türk
halkının
çoğunluğu,
'Çekiç Güç'ün
kaldırılmasından
yana tutum
belirlerken,
Kürtlerin % 70'i,
Irak
Kürdistanı'nda,
Kürtlerin geleceği
güvenlikli bir
sürece girinceye
kadar,
Çekiç Güç'ün
kalmasından
yana
tutum belirledi.*

"ÇEKİÇ GÜÇ" VE KÜRT AYDINININ UTANGAÇLIĞI

Kürt Halkının kurtuluş mücadelesinde ortaya çıkan sorun ve zaafılara tekrar tekrar dikkat çekmek, gerekliliğinden bir şey azaltmıyor. Bu zaafılardan birisi de Kürt aydınının zaman zaman halkı ve kendisi için olmayan tutum ve politikanı yaratan düşünsel yapısıdır. Maalesef Kürt aydınının omuzunda taşıdığı kafa Türk, Arap ve Fars aydınının gölgesinde düşünmekten bir türlü kurtulamıyor. Bu düşünüş ve yaratma tarzı kültür, tarih ve politik sorunlarla ilgili Kürt yazınında çok belirgindir. Kürt tarihine ilişkin yazılan kitapların çoğu söz konusu alandaki Türk yazınının bir Kürt derlemesi olarak okuyucuya ulaşıyor, yapılan araştırma ve yazılan kitaplar yeni bir derinlik taşıyor, öz olarak Türk araştırmacılarının yazını aşılamıyor. Onların bilgileri temsilci pilavı gibi yeniden ısıtılıp Kürt okuyucusuna sunuluyor.

Kürt Aydını politik yaşamında da kendisi için politika üretmekte zorlukları aşamıyor. Çoğu zaman Kürt ulusunun politik çıkarlarını esas alarak politika üretmiyor. Ulusal çıkarları ifade edip savunacak politikaların oluşturulamamasının altında suçluluk ve kendinden emin olmama psikolojisi yatıyor.

Kürdistan'ı boyunduruk altında bulandıran egemen ulusların sol hareketleri, Kürt ulusal hareketi ve onun başkaldırılarına yakıştırdığı emperyalizm'le ve gericilikle işbirliği suçlamaları, Kürt aydınına suçluluk duygusu altında bırakarak, sorunlarını yüksek sesle tartışmaktan alıkoyuyor. Kürt aydını ve siyasi örgütleri kendilerine yakıştırılan bu suçlamalar altında ezilip kalmışlar. Bu eziklik, geçmişte öyle yerlere vardı ki önemli oranda Kürt politik kadrosu egemen ulusların sol hareketi içinde yer alarak kendilerini "temize" çıkarmaya çalıştılar. Örgütlü ulusal Kürt hareketi de son zamanlara kadar da bu eziklik ve suçluluk psikolojisinden kurtulamadı. Kürdistan'ın tüm parçalarındaki ulusal hareketin önemli bir kesimi kendisini sosyalist tanımladı ve sosyalist eğilimli olduğunu vurgulama gereğini duydu.

Geçmişte Türk, Arap ve İran sol hareketi Kürdistan'daki tüm başkaldırıları emperyalizmin kışkırtması olarak suçladı ve bir kesimi daha da bu tavrını sürdürüyor. İran'da TU-DEH'in eski genel sekreteri "Ayetullah" Nurettin Kiyanuri Kürdistan Demokrat Partisi'ni ve onun başlattığı özgürlük mücadelesini dış kışkırtma ve emperyalizmin işbirlikçiliğiyle suçladı. Aynı şekilde Araplar da yıllarca Kürt halkının özgürlük mücadelesini karalamaya çalıştılar.

Koyu bir Arap milliyetçisi olan ve gerici Saddam'ın dinarlarıyla Lübnan'da "sosyalizmin mücadelesini" veren, Lübnan Komünist Partisi genel sekreteri George Hawi 1984'te "bilimsel ve teorik" bir çalışma yayınlıyarak Kürt ulusal hareketini Saddam'a karşı savaşıyor diye emperyalizmin ve bölge gericiliğinin güdümünde olmakla suçladı.

Türk sol hareketi de, Kürt sorununda hep çifte standart politik tutumlar içinde oldu. Kürt halkının özgürlük mücadelesinde girdiği her meşru ilişkiyi karalamaya çalıştı. Ancak aynı politik tavrı bölgenin başka güçlerine karşı takınmadı. FKÖ bugüne kadar Arap ve bölge gericiliğinin desteğiyle yaşadı ve mücadelesini sürdürdü. FKÖ'nün gerillaları Suudi'nin, Kuveyt ya da katil Saddam'ın maddi desteğiyle güçlendi. Velit Canbolat'ın partisi Sosyalist Enternasyonal'in üyesi ve Canbolat'ın kendisi de bir dönem Sosyalist enternasyonal'in fahri başkanlığını yaptı. Fakat Türkiye sol hareketinin arşivlerine bakıldığında bu güçlerin radikalliğinden, devrimciliğinden dem vuran bir yığın bildiri ve yazıyla onların mücadelelerini sahiplendikleri ortaya çıkar.

Bugün Kürt halkının mücadelesini karalamaya çalışanlar, dün eski sosyalist ülkele-
rin başkentlerinde oturup fantaziler düzeyinde teori üretip, Kürt ulusal hareketine olmadık yakıştırmalarda bulunanlardan daha tehlikelidirler.

Ama ne yazık ki Kürt aydınları ve siyasi örgütleri daha da utangaçlık psikolojisinden kurtulamayıp, Türk solunun bu mesnetsiz ve asılsız suçlamalarını açığa çıkaracak tartışmalardan kaçınıyorlar. Örneğin "Çekiç Güç" gibi hayati anlamda Kürtlerin geleceğini etkileyen bir sorunu, Kürt aydınları ve örgütleri çok utangaçça tartışabiliyorlar. Kürt halkını ilgilendiren diğer sorunlarda olduğu gibi "Çekiç Güç" sorununda da Türk sol hareketi ile aydınları şimdiden Kürtlerin nefesini kesmiş durumdadır.

Türk sol hareketinin "Çekiç Güç"e karşı olmasının solculukla veya anti-emperyalistlikle hiçbir bağıntısı yok. Onların emperyalizme karşı mücadele hikayesi adı altında yaptıkları, Kürt halkının sömürgeci boyunduruğu yıkma ve kölelik zincirini parçalama sürecinin önünü tıkamaktan başka bir şey değildir. Doğu Perinçek'in deyimiyile, "Türkiye'nin Balkanlaşması" kendisini tedirgin edip panik içinde bırakmış. Bunun için de körpe Kürt Federal Hükümeti'ni katletmek amacıyla şimdiden yollara düşmüş, yüzbinlerce bildiri dağıtarak, şehir şehir miting düzenleyerek eylem koyuyor. Perinçek kendisine Kürt halkını 'emperyalizmin' ve 'batı'nın belasından korunmaya çalışarak tutumunu şöyle izah ediyor: "Çekiç Güç söylendiği gibi Kürtleri korumuyor. Kürdistan bir ABD üssü olarak kuruluyor. ABD ve Çekiç Güç, Kürt halkına sonu gelmez savaşlarda kınılmaktan başka bir şey vaat etmiyor." (D. Perinçek, aktaran Cumhuriyet Gazetesi 17 Aralık 1992).

Kürt halkının, kuzu postuna bürünmüş bu kurtlara ihtiyacı yok. Halkımızın kendisi, kendi öz çıkarlarının nerede olduğunu çok iyi biliyor. Kürt 'dostu' Türk aydınları, Çekiç Güç'ün kaldırılmasına karşı didinip dursunlar, Kürt halkının ezici çoğunluğu, yapılan araştırmalarla 'Çekiç Güç'ün süresinin uzatılması konusunda tavrı koydu. Bir yıl önce Turkish Daily News'in yaptırdığı bir ankette, Türk halkının çoğunluğu 'Çekiç Güç'ün kaldırılmasından yana tutum belirlerken, Kürtlerin % 70'i, Irak Kürdistanı'nda, Kürtlerin geleceği güvenli bir sürece girinceye kadar, Çekiç Güç'ün kalmasından yana tutum belirledi. Kürt halkı, utangaçlık ve eziklik psikolojisi içinde olan Kürt aydınından ve bazı siyasi partilerden daha cesaretli davranarak kendi çıkarlarına nasıl sahip çıkması gerektiğini gösterdi. Bu da gösteriyor ki halkımız dün HEP'ten, bugün de DEP'ten ve

onu milletvekillerinden de daha duyarlı ve sağduyulu davranarak ulusal menfaatlerinin nerede olduğunu görebilmiştir.

Kürtler, sözde demokrasi ve ezilen halkların mücadelesine destek veren Doğu Perinçek ve Türk solunun bu çirkin politikalarını boşa çıkarabilmelidirler. Bu kesimlerin Çekiç Güç'e karşı politikalarını etkisiz kılmak için Kürtler, paneller, konferanslar ve basın toplantıları düzenleyerek kamuoyunu harekete geçirip, Çekiç Güç'ün süresinin uzatılmasını savunabilmeliler. Federe Kürt Hükümeti ve onun bugün hayata geçirmek istediği demokratik hak ve özgürlükleri hiçbir Kürt'ü tereddüte düşürmemeli. Bir kere bugün, Irak Kürdistanı'ndaki demokrasi Türkiye dahil hiçbir komşu ülkede mevcut değildir. Federe Kürdistan Meclisi'nde, dini ve Kürt olmayan ulusal azınlıklar meşru seçimlerle kendilerini temsil edebiliyorlar.

Geçmişte Aydınlik gazetesi çarşaf çarşaf yazılarak yazarak Celal Talabani ve diğer Kürt liderlerini Sovyetlerin işbirlikçisi ve güdümünde olmakla suçluyordu. Bugün de aynı ekip ve benzerleri Kürt ulusal hareketini ABD ve Batı'nın işbirlikçiliğiyle suçluyorlar. Ancak çok açıkça görünüyor ki bu solcuların derdi Kürtlerdedir. Bu çevrelerin bütün çabaları, dünya uluslar topluluğu içinde yer alacak özgür ve bağımsız bir Kürdistan'ın yollarını tıkamaktır. Onlar da çok iyi biliyorlar ki ulusal şahsiyetin, kültürün ve çağdaş bir topluluk olarak var olup gelişim sağlamanın esas devinim faktörü özgür bir devlet olarak yapılanmaktır. Kürt kişiliği, Kürtlük bilinci ancak ulusal, toplumsal ve siyasal kurumların oluşmasıyla güçlenip derinleşebilir. Bu kesimlerin tüm çabaları **Kürtleri Anadolulaştırılmaktır**. Kürt hareketini, dün Sovyet, bugün de ABD ve Batı güdümünde görmek, esas olarak Türk egemen güçlerinin görüşüdür.

Doğu Perinçek'in 12 Eylül öncesi hayalleri artık Türkiye'de gerçekleşiyor. 12 Eylül öncesi, Perinçek Sovyet tehdidine karşı Türkeş'le, Erbakan'la milli koalisyon istiyordu. Bugün de Kürt tehdidine karşı Türkeş'le, Erbakan'la ve Ecevit'le milli mutabakat ihtiyacını duyuyor. Bütün bu güçler Kürdistan'ın bir parçasındaki özgürlüğü ve körpe Kürt federe hükümetini katletmek için kuşanıp mevzilenmişlerdir.

Ne yazık ki bazı Kürt aydın ve siyasi örgütleri de bu çevrelerden farklı düşünmüyorlar. Her ne kadar bazı çevrelerin görüşlerinde değişiklikler olduysa da, esas olarak geçmişte HEP'li, bugün de DEP'li milletvekillerinin Çekiç Güç'ün süresinin uzatılmasına ilişkin oylamalarda karşı veya çekimser oy kullanmaları Perinçek, Ecevit, Türkeş ve Saddam'ın politikasına güç vermekten, Kürt halkının özgürlük yolunda attığı adımlara karşı tutum takınmaktan başka bir şey değildir.

"RADİKALİZM VE KÜRTLER"

Beğeni ile izlediğim ve okuduğum Hevdem'in ikinci sayısında Burhan Çelik imzasıyla yayınlanan yazı, bazı görüşleri aynı dergi aracılığıyla açıklama gerekliliğini dayattı. Konu aynılığı bir yana, fakat, sayın Çelik'in iznini almadan onun yazı başlığını kullanmış olmam umarım hoş karşılanır.

Kürtler, Kürdistan'da ve Kürdistan dışında çok önemli bir dönemi yaşamakta ve önlerinde çok önemli bir sürecin kapıları açılmış durumdadır. Kürt siyasal hareketlerinin temel siyasal tercihleri silaha kodlanmış durumdadır. Herkes silahlı bir hareketin siyasal özünden çok, onun silahlı etkisinin cazibesi altında bulunmaktadır. Bu silahlı cazibenin etkisi olumlu olsun olmasın, bakış ve değerlendirmelerde kendisini alabildiğine dayatmaktadır. Doğal olarak, savaş psikolojisi altındaki insanların yorum ve değerlendirmeleri de bu cazibe alanının içinde olmaktadır. Bu noktada bugün Kürtler, büyük ölçüde savaş dansının içindedirler.

Kürtler'in, çok uzun bir tarihi yolculuk sonuncusu ulus olarak günümüze erişmiş olmalarının kuşkusuz pek çok tarihsel, sosyal ve siyasal nedeni vardır. Bütün bunları bir bütünsellik içinde ele alıp irdelemezsek kuşkusuz yapacağımız tanım ve açıklamalar hep eksik kalmış olacak ve vardığımız sonuçlar hep yanlışları içermiş olacaktır.

Medya ülkesinin kadimden beri sahibi konumundaki Kürtler, yaklaşık 4000 yıl öncesinde önemli uygarlıklar yaratmış diğer komşu halklar ile birlikte uzun dönem bütün ilişki ve çelişkileriyle yaşadılar. Ancak günümüze dek süren bu uzun yolculuğu bugüne kadar sürdürebilen sadece Kürtler olabilmiştir. Diğer kültürler ve halklar kendilerini neden taşıyabilme becerisi gösteremediler? Şöyle de sorulabilir: Kürtler, hangi becerileri ile kendilerini günümüze taşıyabildiler?

Kürdistan, tarihin en büyük göç dalgalarının geçtiği, en barbar istilacı güçlerin saldırılarına uğradığı bir eşik durumundadır. Bu eşik, her zaman göçler ve istilalar nedeniyle aşınmıştır. Göç ve saldırı dalgaları acımasız biçimde Mezopotamya ve yöresindeki kültürleri yok etmiş, halkları süreç içinde tarihten silmiştir. Ama Kürtler, her defasında kendilerini korumasını becerebilmiş ve yarına taşınma yetkinliğini gösterebilmiştir. Burada iki önemli olguya dikkat çekilebilir:

Birincisi Kürtler, kendi ülkelerinde yerleşik olmalarına karşın küçük arazi parçaları üzerindeki bireysel mülkiyete bağımlı yaşam tarzına diğer halklar gibi fazlasıyla rağbet etmemişler, buna karşılık ağırlıklı olarak ortak mülkiyet tarzı-

nı çok uzun bir dönem için tercih etmişlerdir. Bu durum Kürtlerin kendi ülkeleri içinde devingen bir yaşam sürmelerini dayatmıştır. Bu devingen yaşam ise, onların primitif anlamda da olsa siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve askeri bir örgütlenme biçimini yaratmalarına yol açmıştır: Aşiret Örgütlenmesi. Bu örgütlenme biçimi, onların göç ve istila dalgaları karşısında korunaklı yerlere çekilebilmelerine ve kendilerine özgü bir savaş biçimiyle kendilerini korumalarını sağlayabilmiştir. Yani nesnel koşullar, Kürtler'e özgün bir sosyal yapılanma ve ekonomik model dayatmıştır.

İkincisi, süreç içinde değişimlere uğrasa da devamlı yenilenecek gelen Kürt dilinin etkileridir. Sanmıyorum ki, Kürt dili kadar hiçbir dil, tüm olanaksızlıklara ve ağırlıklı olarak sözlü geçiş biçimine rağmen bu kadar uzun dönem kullanılmış olsun. Kürtler dillerini kullanma konusunda son derece ısrarlı, dirençli, yetkin ve yetenekli olmuşlardır. Bu noktada tarihten bu yana zaaf gösterenler, çoğunlukla Kürt entellektüel kesimi olmuştur. Kürdistan'ı sömürgeleştiren yönetimler, Kürt dilinin önemini Kürtlerden daha önce ve daha iyi gördüklerindedir ki, Kürt dili üzerinde yarattıkları baskı ve yasaklamaları bir başka dil bu denli yaşamamıştır.

Bu iki neden Kürtlerin kendilerini bugüne taşımalarında çok önemli ve belirleyici olmuştur. Aksine tarihte Kürtlerle temas kurmuş pek çok halk, Kürtlerden hem daha savaşkan olmuşlardır, hem de savaş yöntemlerini Kürtlere oranla daha fazla geliştirmişlerdir. Kürtlerin tarihten bugüne kendilerini taşımalarını ve günümüzde varlıklarını korumalarını "şerê çekdari" ile izah etmek hem eksik hem de yanıltıcı olur.

Kürtler ve Kürtlerin dostlarının savaş çığırkanlığı yapmaya hakları olmasa gerek. Ama ne yazık ki dost görünen pek çok Türk sol çevreler durmadan Kürtleri savaşa kıskırtmakta ve kendi devrim hülyalarını akan Kürt kanında görmekte-dirler. Bu bir histeridir ve Kürtler bu histeriden alabildiğince uzak durmak zorundadırlar. Kürtler kendilerine dayatılan savaşta değil, kendilerinin dayattıkları bir savaşın içinde olabilirler.

Kürtlere her defasında savaş dayatılmıştır. Sömürgeci güçler kendi koydukları kurallarla ve kendi minderlerinde Kürtlerle güreşmek istemişler ve Kürtler de her defasında buna evet demişlerdir. Sonuçta ise, her defasında Kürtler perdeyi askeri bir yenilgi ile kapattıklarından, siyasal anlamda başarı hanelerine önemli bir şey yazma şansına sahip olamamışlardır. Son iki asır içinde onlarca kez, Kürtlere aynı süreç yaşatıldı. Sanırım Kürtler artık hep aynı filmi izlemekten bıktılar. Tarihlerinde ilk kez Kürtler, zorunlu bir iskan yasası olmadan ülkelerini belki de bir daha dönmek üzere terk etmektedirler. Kürdistan'ı Kürtsüzleştirme, sömürgeci güçlerin savaş politikalarına ve stratejilerine uygun yürümektedir. Kürtler karşı güçlerin dayattıkları kurallara aynen uymak gibi bir yükümlülüğün altında olmadıkları gibi seçeneksiz konumda da değildirlir.

Bölgemizde barış sürecinin başlatıldığı ve ısrarlı sonuçlandırılmak istendiği bir dönemde, Kürtlerin de savaş baltalarını gömmeleri ve barış çubuğunu tütürmelerini bilmeleri gerekir. Dünya Kürtlerin eksenini etrafında dönmüyor. Dönen dünyada Kürtler de bir noktada bulunmaktadır. Onun için olayları ve olguları açıklarken egosantrizmden alabildiğine kaçındığımız oranda doğru sonuçlara varma şansına sahip oluruz. Sayın Çelik, yazısının bir yerinde "Şeyh Sait isyanında tıkanan devlet"ten bahsederken başbakanın değişimini, Kürtlerin radikal dayatmasına bağlamaktadır. Kürtler, o dönemde çok onurluca başkaldırmışlardır, ama çok yetersiz kalmışlardır. Başbakan Ali Fethi Okyar'ın istifası ne yazık ki Kürtlerin bir başarısı değil, tersine Kürtlerin yenilgisi ve Türki-

ye'de antidemokratik bir yönetimin temellerinin atılması için Kemalist rejimin hazırladığı stratejinin gereği olmuştur. Neden ve sonuçları birbirinden iyi ayırt edebildiğimiz ölçüde sağlıklı sonuçlara varabileceğimiz konusunda sanırım hemfikiriz. Bu tür izahlara çokça rastlanıldığı için, değinme gereği doğmuştur.

Kürtler son dönemde savaşı tartışmamaktadırlar. Savaş yöntemini tartışmak gibi bir alışkanlık içindedirler ve bu tavır Türkiye Cumhuriyeti'nin fazlasıyla işine yaramaktadır. Savaş yöntemi tartışılırken, "kirli savaş" diye bir niteleme çokça kullanılmaktadır. Savaşın temizi kirlisi olmaz. Savaş bizzatihi kirlidir. Biz, savaşı bu kıstaslarla tartışırken farkında olmadan savaşın devamını kabullenmekteyiz. Çünkü reddedilen savaş değil, "kirli savaş"tır. Yani reddedilen savaşın kendisi değil, savaşın sıfatıdır, biçimidir. Bu yaklaşım, farkında olmadan devletin dayattığı askeri çözüme payanda olmak anlamındadır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Kürdistan'da savaşı turmandırmak için alabildiğine bir gayet içindedir. Bu gayreti boşa çıkarmanın yolu barıştan geçmektedir. Gerek savaş alanında, gerek Türkiye genelinde ve gerekse Dünya'daki bütün platformlarda Kürtlerin barışçıl programlar sunması, devletin savaşçıl politikalarını açmazlara sokacaktır. Bu noktada Kürtlerin çok yetkin, yetenekli ve ısrarlı olmaları kaçınılmazdır.

Bütün uluslar gibi Kürtlerin de özgür ve bağımsız olmaları haklarıdır. Bu yadsınmaz. Ancak özgür ve bağımsız olmak için "bütün araçlar"ın meşruluğu ile hangi araçların kullanılması ise farklı şeylerdir. Kürtler, meşrudur diye her aracı kullanmak gibi bir yükümlülüğün altında olamazlar. Kendileri için gerekli ve yararlı olacak araçları seçmek durumundadırlar.

Savaşın alabildiğine yoğunlaştığı, devletin Kürdistan'ı Kürtsüzleştirmeyi önüne bir hedef olarak koyduğu, şiddetin ve savaşın bunu kolaylaştırdığı, bir dönemde silahlı savaşın Kürtler için yaşam nedeni olması kuşkuludur. Kürtler, ulusal ve demokratik haklarını talep etmekte elbetteki haklıdırlar. Kendi kaderlerini kendilerinin belirlemeleri onlardan esirgenmesi kabullenilemez. Ama Kürtler, savaştıkları güçlerin dayattıkları savaş kuralları ile bu oyunu sürdürmek yükümlülüğü altında olamazlar. Kürtler, dünya güç odaklarını ve evrensel değerleri, bölgedeki yeni gelişim çizgisini çok dikkate alarak, kendi kurallarını koymak ve bu kurallarla haklı ve meşru mücadelelerini sürdürmek durumundadırlar. Haklı olmak her zaman yetmiyor. Meşru olmak da gerekiyor. Savaşların güç açısından meşru olmak kaygılarını yaşamak anlamında değil, dünya değerler sistemi içinde kabul görmüş olmak anlamında meşrulaştıkça haklılık pekişmektedir.

"DENG ÇEVRESİ" GERÇEKLERE GÖZLERİNİ AÇARSA BAŞKALARINA HATIRLATMADA BULUNMA GEREĞİNİ DUymAZ

DENG dergisinin Ocak-Şubat 1994'te çıkan 26. sayısında, "*HEVDEM Çevresi Gerçeklere Gözlerini Kapamamalıdır*" başlıklı bir yazı yayınlandı.

"*DENG Çevresi*"nden sayın Dara Bengin, yazısında Hev-dem'in birinci sayısında çıkan PSK'yla ilgili bazı eleştirilerine cevap veriyor. Ancak Dara Bengin, cevabı bir eleştiri yazısının sınırlarını aşarak Hevgirtin-PDK eleştirisini yapmış. İlgili ilgisiz birçok konuyu birbirine karıştırmış. Düzeyli bir cevap yazısından çok polemik yapmak istemiş. Deng yazarının böyle bir polemige hangi amaçla girmek istediğini doğrusu biz kestiremedik.

Deng'in eleştirisinden sonra, Hevdem'de çıkan yazılara tekrar bir göz attık. Ocak 1994'e kadar Hevdem'in 4. sayısı çıkmış. Toplam 320 sayfada çeşitli görüş ve değerlendirmeleri okuyucuya iletmeye çalışmış. Bu 320 sayfalık yazılarda, sadece 1. sayıda üç yazıda PSK'dan söz edilmiş; o da daha çok PKK-PSK protokolünden dolayı.

"*Hevdem Çevresi*"nin, Deng'le, PSK'yla polemik yapmaya, tartışmalara girmeye niyeti yok; şu anda böylesi bir düşünsel veya politik ihtiyaç da sözkonusu değil. PSK Kürt Hareketi'nin gündemini belirleyen, onu tıkayan veya özgün politikalarıyla ulusal hareketin önünü açan, başkasının politik etki alanını daraltan özellikte bir parti değil. Belki Hevgirtin-PDK ile PSK, belli ölçülerde benzer özellikler taşıyan sosyal ve politik güçlere hitap etmeye çalışıyorlar; ama bu, "*Hevdem Çevresi*"nin PSK'ya karşı tutumlar geliştirmesini getirmiyor. Öyle bir durum da söz konusu değil. PSK, Hevgirtin-PDK'nın rakibi değildir. Hevdem Çevresi, PSK'nın ve diğer ulusal örgütlerin çalışmalarını dikkatle izliyor; olumlu bulduğu bütün faaliyetlere, kim yaparsa yapsın, gücü oranında katılmaya, destek vermeye çalışıyor. En azından biz böyle düşünüyoruz; Arkadaşlarımızın böyle davranmalarını istiyoruz. Hevgirtin-PDK kadroları, ısrarla, ulusal örgütler arasında "*dargırçuluktan*", "*benmerkezcilikten*" kaynaklanan çeperlerin yıkılması, Kürt yurtseverleri arasında hoşgörü ve dayanışma duygularının yerleşmesi için çaba gösteriyorlar. Bu nitelikte bir siyasal kültürün, davranış biçiminin yerleşmesine katkıda bulunmaya çalışıyorlar. Bu anlayış ve tutum, Hevgirtin-PDK'nın faaliyetlerinde rotasını oluşturuyor.

Hevgirtin-PDK'nın PSK'yla ilişkilerinin iyi olduğu kanısındayız; ancak bu, daha verimli hale getirilmelidir.

"DENG ÇEVRESİ" NİN BAZI GÖRÜŞLERİNE CEVAP GEREKLİLİĞİ

Siyasi ve örgütsel ilişkilerdeki üslubumuzu kısaca sunduktan sonra, yine bu anlayışımız çerçevesinde, okuyucunun gerçekleri öğrenme hakkına saygı için, Deng'te çıkan yazıdaki bazı iddia ve görüşlere kısaca değinmek gerekiyor.

Önce Deng yazarının çokselslilikle ilgili bir vurgusunu ele alalım. "*Kürt ulusu ve toplumu olarak bizim de çokselsliliği öğrenmemiz gerektiğini*" söylüyor, Deng yazarı. Bu sevindiricidir. Gerçekten, Kürt Hareketi'nin çokselslilik, katılım, demokratiklik ve hoşgörü konusunda kendi içinde iyi bir tartışmayı yaşaması lazım. Sadece tartışma değil; bu kavramların içini, politik ve örgütsel çalışmalarda doldurmak gerekir. Deng'te, Hevdem Çevresi'ne eleştiri yazısında da olsa böyle bir görüşün dile getirilmiş olması, bu kavram üzerine okuyucunun dikkatinin çekilmiş olması olumludur. Ne ki, Deng yazarı çokselsliliğin pratik uygulamasına gelince, onu pek anlamadığı ortaya çıkıyor.

Şöyle ki: Hevdem dergisi çıkarken, farklı düşüncelerin tartışılacağı, çokselsliliğe aday bir yayın organı olduğunu vurguluyor. Bu şu anlama geliyor: Hevdem Çevresi'nden veya dışından farklı düşüncelere sahip olan insanlar Hevdem'de yazabilecekler, yazmalıdırlar. Hevdem öyle de yapıyor. Dergide çıkan yazılar incelendiğinde, bizzat bu çevreden arkadaşların görüşleri arasında bazen önemli, bazen nüans farklılıklarının olduğunu tespit etmek mümkündür. Her konuda böyledir. Kürt Hareketi'nin önemli sorunları olan Cephesel birlik, legal parti, ulusal mücadelede şiddete başvurma, güncel politik gelişmeler; bütün bu konularda Hevdem'deki yazılarda farklı düşüncelerin olduğunu görebilirsiniz. Bu düşünceler aynı zamanda Hevgirtin-PDK içinde de vardır. Hevgirtin-PDK'nın organlarında bu düşünceler doğrultusundaki öneriler ciddiyetle tartışılır, önemsenir. Tartışmalardan sonra da Hevgirtin-PDK'nın parti politikası saptanır. Partinin çoğunluk görüşlerinden farklı görüşler taşıyan arkadaşlarımız, kendi düşüncelerini korurlar. Hevgirtin-PDK, bu azınlık görüşleri kendi içinde tartışır; hatta yazılı hale gelmişse örgüt birimlerine iletir. Hevgirtin-PDK, programında (Partinin Niteliği bölümünde) açık açık belirtildiği gibi, siyasi programı çevrevesindeki hiçbir düşüncüyü bastırmaz. Hatta bunları korur, onlara kendini anlatma olanağı verir. Hevdem dergisinin yayın politikası bu tutumla çakişiyor. Hevdem, değişik görüşlere ve politik analiz yazılarına yer veriyor. Ancak tek tek insanların yazıları, ne Hevdem'i ne de "Hevdem Çevresi"ni bağlamaz.

Deng yazarının ilk yanılışı burada başlıyor. Sayın Dara Bengin, Hevdem'de çıkan Jiyan Rojdar arkadaşın görüşlerini, Hevgirtin-PDK'nın görüşleri olarak varsaymış ve Hevdem'de çıkan bu yazıyı eleştirmek yerine, Hevgirtin-PDK eleştirisi yapmış. Hevgirtin-PDK'nın görüşleri, parti adına yapılan resmi açıklamalarda dile getirilmektedir. Bir de Parti Genel Başkanı ve özel hallerde görevli arkadaşların yazılı ve sözlü görüşleri partiyi bağlar. Bunun dışında hiçbir Hevgirtin-PDK üye veya yöneticisinin yazılı veya sözlü görüşleri partiyi bağlamaz. Hatta Parti Genel Başkanı bile Başkan titrini kullanmadan kişisel görüşlerini yazılı veya sözlü olarak dile getirebilir ve bu görüşler de partiyi bağlamaz. J. Rojdar'ın görüşleri, Deng çevresinin hoşuna gitmemişse, Dara Bengin, bu konuyla ilgili görüşlerini yazıp Hevdem'e de gönderebilirdi. Hevdem, bu görüşleri yayınlardı; okuyucular bu görüşlerden de haberdar olurdu. Böylelikle "*PKK ve PSK'nın sekte ve dar grupçu olmadıklarını*", Sayın Dara Bengin bizim de okuyucularımıza anlatmış olurdu.

Ulusal harekette bazı çevreler, yukarıda değindiğimiz bu çokselsli yapıyı anlamakta güçlük çekiyorlar; hatta "*bu ne biçim çokbaşlılıktır?*" diyorlar. PKK çevresinden arka-

daşlar da aynı hataya girdiler. Hevdem'de çıkan bazı yazıları, Hevgirtin-PDK politikalarıyla özdeş tutarak, gereksiz, ölçüsünü kaçırdıkları yazılar yazdılar. Buna halen de devam ediyorlar. Köşe yazılarıyla, "okuyucu mektuplarıyla" vs.

Bir de, geçerken şu eleştirilerin zamanlamasındaki "tesadifi" çakişmaya da değinmekte yarar görüyoruz.

Deng'te çıkan yazıda, hangi niyetle yapıldığı pek anlaşılmayan bir PSK-PKK ikilisi- ni öne çıkarma, eleştirilerini "ikiliye" dayandırma motifi egemen. Okuyucunun dikkatini çekmiştir. Umarız, şu anda PKK'nın Hevgirtin-PDK'ya yönelttiği bazı talih-siz suçlamaların yarattığı "dumanlı hava", Deng yazarını gıdıklamış olmasın. Böyle bir talih-sizlik, çok iyi "yüzücüleri" bile yanlış kulvarda kulaç atmaya sürükleyebilir. Açık belirtelim, eleştirinin zamanlaması ve yazıda seçilen bazı motifler üzücü olmuştur.

Deng'in eleştiri konusu ettiği yazı, Hevdem'in Eylül 1993'teki 1. sayısında yayınlanmış. Deng Çevresi'nden üç ay bir tepki yok. Kasım 1993'ten itibaren, PKK çevresinden tepkiler yükselmeye başladı. Kamuoyuna yansıyan ve yansımayan (ancak Deng Çevresi'nin bildiği) Hevgirtin-PDK'ya yazılı tepkiler oldu. Bunların bir bölümüne bizzat Hev-dem'de cevap verildi; gerisine cevap yetiştirecek ne zamanımız var, ne de PKK'yla ilişkilerimizi gereksiz yere gerginleştirecek polemik yapmaya niyetimiz var. Hevgirtin-PDK ile PKK arasında birçok konuda önemli görüş ayrılıklarının olduğu kesin. Hangi görüşlerin doğru olduğunu politik mücadelenin seyri gösterecek. PKK, Kürt Hareketi'nin bir realitesidir ve şu anda Kuzey Kürdistan ulusal hareketinin gündemini büyük ölçüde kendisi belirliyor. Hev-dem Çevresi, PKK'yı önemsiyor. PKK'nın görüşleriyle dostça tartışmalarımız devam edecektir. Bir ulusal örgütün politikaları, ulusumuzun geleceği konusunda olumlu veya olumsuz genel etki bırakıyorsa; bu bizi ilgilendirir. Kuşkusuz PKK'yı veya bir başka yurtsever örgütü sadece eleştirmek yetmiyor; en az PKK kadar ulusal mücadelede etkili olabilecek bir mücadele düzeyini yaratmak gerekiyor. Ulusu için fedakarlık yapanların önünü kimse kesemez.

Ancak şunu ifade etmekte yarar vardır. Kürt örgütleri çağlarken değişik sesler çıkan ırmaklara benzeseler de, sonuçta hepsi de aynı "Kürt Okyanusuna" sularını taşırlar. Birimiz Fırat, birimiz Dicle, diğeri Zap, öbürümüz Ava Reş'tir. Ama hepsi de Kürdistan'ın kaynak zenginliğini oluşturlar.

CEPHE ÇALIŞMALARIYLA İLGİLİ TARTIŞMA GEREKLİDİR

Deng yazarı, Hev-dem'de cephe çalışması konusunda imzalı imzasız çıkan yazıların gereksiz olduğunu yazıyor; bu konuda yazı yazmanın hangi ihtiyaçtan kaynaklandığını anlamakta güçlük çektiğini belirtiyor. Şöyle diyor:

"Cephe çalışması henüz sonuçlanmadan, kamuoyunda konu ile ilgili tartışma yürütmek, doğrusu pek de anlaşılır bir durum değil. Doğal olarak, program dahil, çeşitli konularda her örgüt kendi yaklaşımını tartışma ihtiyacı duyabilir. Ancak bu henüz sonuçlanmamış bir şeyi daha başından zedelememeli."

Okuyucu, bu paragrafta dile getirilen düşüncelerle, yazının bizzat kendi kendisiyle geliştiğini açık görüyor. Bir örgüt, kendi yaklaşımını tartışma ihtiyacını duyuyorsa ve sayın yazarımız da bunu doğal buluyorsa, o zaman bunda anlaşılmayacak ne var? Konu bizim açımızdan anlaşılır; Deng yazarının kendisi bunu anlamakta güçlük çekiyor.

Deng yazarının son cümlesine ise, katılmamak elden değil. Gerçekten, gerek cephe çalışmalarıyla ilgili olsun, gerekse yurtsever örgütler arasındaki diğeri konularda olsun, tartışmalarda üsluba ve yapıcılığa özen gösterilmelidir. Bunu, hepimiz siyasi literatürümüzde bir ilke ve ahlak kuralı olarak benimsemeliyiz.

Bizim için sorun şu: Birincisi, Hevgirtin-PDK, çok çok gizli konular olmadıkça ve aksi karar alınmamışsa, siyasal tüm sorunların kitleler önünde açık açık tartışılmasından yanadır. Hevgirtin-PDK'nın bu görüşü, Deng Çevresi'ne yabancı olmamalı. Hevgirtin PDK, böylesi bir öneriyi, Cephe Çalışmaları Platformuna daha işe yeni başlarken götürdü. Yazılı olarak tüm örgütlere sunduğu belgede aynen şöyle deniyor:

"8) *Cephe görüşmeleri ve programı hazırlama çalışmaları sürerken, kitlelere açık toplantılar yapılmalı. Cephe oluşturma süreci tabana oturtulmalıdır, tabanın da görüşleri alınmalıdır. Hatta bizce cephe program taslağı, son hali verilmeden önce yığın toplantılarında tartışılmalıdır. Bunu son derece önemli buluyoruz.*" ("Ulusal Cephe'nin Program ve Tüzüğü'nün hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gereken noktalar" başlıklı yazılı metin, 18.06.1993).

Cephe platformunda, ortak toplantılar düzenleme önerisi, her örgütün bu tür faaliyetleri gerçekleştirdiği gerekçesiyle pek kabul bulmamış; ancak kimse karşı da çıkmamış. Cephe çalışmalarının belgeler sonuçlanana kadar gizli tutulması diye bir karar da alınmamış.

Bunun da ötesinde, kimse sonuçlanmamış belgeleri açığa vurup üzerinde tartışma yapmadı. Ama burada Deng yazarının mantığındaki bir sakatlığa işaret etmek gerekiyor. Cephe çalışmalarıyla ilgili açık tartışmayı yasaklama mantığı! Asıl anlaşılır olmayan bu düşüncedir.

Peki tartışmazsanız, bu konuyu, kendi üyelerinizin, yurtsever kitlelerin bilgisine ve denetimine nasıl sunacaksınız? Yine şimdiye kadar olduğu gibi, birkaç insanın kapalı kapılar ardında kavramlar üzerinde "*kör döğüşü*" yapacak, ondan sonra çıkarılan belgeye herkesin itaat etmesi, uyması istenecek. İşte bu, pek sağlıklı yürümüyor. Biz, mutlaka her şey yığınlar önünde biçimlendirilsin, demiyoruz. Daha dar çerçevede yapılacak çalışmalar da var, kuşkusuz. Ama yurtsever kadro ve yığınların katılımının mümkün olduğu işlerde, onları niye dışarda bırakalım ki? Sorun burada düğümleniyor. İşte çokseslilik, katılım, demokratiklik, hoşgörü buralarda kendisini açığa vuruyor. Birbirimizi anlamadığımız; daha doğrusu Deng yazarının bizi anlamakta güçlük çektiği konular bunlar.

JİYAN ROJDAR'IN PSK'YA ELEŞTİRİLERİ VE CEPHE ÇALIŞMASIYLA İLİŞKİSİ

Deng yazarı, Jiyan Rojdar'ın yazısında PSK'ya dar grupçuluk ve anti-demokratiklik eleştirisini yöneltmiş olmasına ateş püskürüyor. J. Rojdar'ın bu düşünceleri, Azadi'de de, dergi adı verilmeden, Ferhat Can'ın, "*Kürdistan'ın tüm bölgelerinden Onu ziyaret edenlerle yaptığı dergah sohbetlerinin*" konusu olmuş. Ferhat Can da Kürtçe kaleme aldığı yazısında PSK'ya dar grupçu denilmesini, atların boynuzları vardır denmesine benzetmiş.

Böyle bir tartışma bizim için erkendir, ihtiyaç da değildir. Bunu biz yazının başında vurguladık. Şu da doğaldır: Hevdem'de çıkan yazıda, J. Rojdar'ın ileri sürdüğü görüşler PSK'lı arkadaşlarımızın tepkisine yol açmaktadır. Ancak arkadaşlarımızın bu görüşleri, Hevgirtin-PDK'nın resmi görüşleri gibi kabul etmeleri ve eleştirilerini böyle yöneltmeleri bir hatadır.

Gerçekten "*atların boynuzu yok*"; atların boynuzunun olduğunu iddia etmek abesle iştiğaldir. Fakat boynuzlu türler var. Önemli olan tarif edilenin hangi türden olduğunu ve gerçekten o türün boynuzunun olup olmadığını objektif saptamaktır. O da, bizim yazımızın konusu değildir.

Deng yazarı, J. Rojdar'ın dar grupçuluk konusundaki eleştirisiyle ilgili verdiği cevapta da gene baltayı taşa vuruyor. Şöyle diyor:

"Eger Bay Rojdar PSK'nın bu çalışmalarında 'dargrupçu', 'anti-demokratik' olduğunu iddia ediyorsa, o zaman da öncelikle bu eleştirilerini cephe toplantılarında dile getirmeli, orada tartışmalı, varsa bu tür sorunların aşılması için o platformda çaba gösterilmelidir."

Ne ilgisi var, bu konuların birbirleriyle? Birincisi J. Rojdar nereden Hevgirtin-PDK temsilcisi oldu ki, Deng yazarı ondan bu görüşleri cephe toplantısında dile getirmesini istiyor. Bu atamayı Deng yazarı arkadaş mı yaptı? Hevgirtin-PDK kadroları, neyi, nerede ve nasıl konuşacaklarının yeterince bilincindedirler. En iyisi bu konuyu, okuyucunun sabrını taşımadan geçelim. Belli ki, Deng yazarı J. Rojdar'ı tanımadığı için, kim olduğuyla ilgili bir tahmin hatası yapmış!

BONN YÜRÜYÜŞÜYLE İLGİLİ BAZI DEĞİNMELE

Deng yazarı, Bonn Yürüyüşü, Şivan'ın davet edilmesi ve eyleme katılım konusunda dile getirdiği görüşlerle bazen bardağı taşıyor. Ama bu bir üslup meselesi.

Bonn eylemiyle ilgili Hevgirtin-PDK Yurtdışı Örgütü, 10 Mayıs 1993 tarihinde düzenleyici örgütlere bir mektup göndermiş. O mektubu edindik. Yazımızın sonunda tam metin olarak yayınlayacağız. Orada Hevgirtin-PDK'nın anlayışı açık biçimde dile getiriliyor. Şimdi iki iddiaya gelelim: Şivan'ın daveti ve katılım konusunda Deng yazarının karinelerine.

Şivan'la ilgili J. Rojdar'ın yazısında kullandığı "*Şivan'ın mitinge katılması PKK ve PSK tarafından reddedildi*" cümlesi, PKK açısından gerçeği ifade ediyor. PSK için tam değil. Ama PSK temsilcisi, Şivan'ın gelmesine karşı çıktığında, Hevgirtin-PDK gibi açık tavır takınmadı, olayı suskunlukla geçirdi ve ardından da alternatif olarak Said Gabari önerisini getirdi. Kaldı ki, aynı toplantıda yine PSK temsilcisi, Şivan'ın İsviçre'de Komkar toplantısında birlik karşıtı görüşler dile getirdiğini, onları zor durumda bıraktığını sohbet sırasında dile getiriyor. Görüşmeci arkadaşımızın verdiği bilgiler bu yönde. Toplantıda, sadece KAWA Temsilcisi açık tavır takınıyor ve diyor ki: "*PKK temsilcisi böyle diyorsa, sıkıştırmayalım, arkadaşları anlamamız gerekir.*" Diğer birçok örgüt, "*Şivan gelse iyi olur*" şeklinde görüş belirtmişler. Ama sonuçta örgütler, yıllardan sonra tüm Kürt örgütlerinin yaptıkları ilk ortak iş olduğu gerekçesiyle konuyu kapatmışlar. Hevgirtin-PDK, toplantıya görüş ve önerilerini bu kez yazılı olarak sundu. Öneriler kabul edilmedi.

Aslında şu aşamada Şivan'ın adını tartışmak yanlışır, faydası yoktur. Mayıs 1993'te birçok bakımdan anlamlıydı. İlişkiler yumuşamıştı. Ulusal hareket içindeki birçok sorunu çözenin olanakları vardı. PKK'nın Şivan'a yönelik tavrı da bir ölçüde çözülebilirdi. "*PKK tabanının Şivan'ı dinlemeye hazır olmadığı*" gerekçesi o gün de bugün de bize inandırıcı gelmiyor. Kürt hareketi, geçen yıl bahar aylarında, Şivan meselesinden çok daha keskin çatışmaları çözme başarısını gösterdi. Bu sorun da çözüldü. PSK da içinde olmak üzere diğer örgütler, bu konunun üzerinde biraz daha önemle dursaydılar, PKK'dan arkadaşların konuyu kendi içlerinde değerlendirmeleri belki mümkün olurdu. PKK açısından da, o gün bunun ortamı vardı.

Ortak flama açma konusunda, Deng yazarı söyledikleriyle çelişen görüşler ileri sürüyor. Bir yandan bu öneriyi PSK'nın yaptığını söylüyor. Diğer taraftan, ortak flama açma önerisi reddedildiği için yapılan eleştiriyi, ilgisi olmayan noktalara çekmeye çalışıyor. "*Hevgirtin-PDK'nın, PKK ile PSK'nın Bonn eylemine kitlesel katılımından rahatsız olduğu*", "*seçkin' isimlerle kitlelerin alanlara çekilemediği*" gibi suçlamalarda bulunuyor.

Hevgirtin-PDK'nın ortak flama arkasında yürüme önerisi, kitle kaygısıyla yapılmış bir öneri değil. Partimizin düzenleyici diğer yedi örgüte gönderdiği mektupta da belirttiği gibi, en azından o eylemlerde, ulusal birlik şiarına uygun olarak, yurtdışındaki tüm Kürtlerin beraberliğini sağlama ve bunu dışa gösterme amacı güdüüyordu. Yoksa genel bir kural olarak, yığın eylemlerinde örgütlerin flamalarını açmaları, kendi kortejlerinde mümkün olduğunca fazla sayıda insan yürütme amacı meşru bir örgütsel çalışmadır. 29 Mayıs 1998 Bonn, Londra ve Stokholm eylemlerinde ortak flamayla yürümek çok anlamlı politik bir tavır olurdu.

Deng yazarı, ortak flama altında yürüme önerisinin PSK temsilcisi tarafından yapıldığını söylüyor. Peki PSK bunu, kitlesel katılım kaygısıyla mı yaptı? Biz ortak flama önerisini böyle anlamıyoruz.

Gelelim mitinge katılım ve kitle taşıma konusuna...

Hevgirtin-PDK, Eylül 1992 yılında oluşturuldu. Aralık 1992'de yurtdışında bir konferans düzenledi ve yurtdışı örgütünü kurdu. Ocak 1993'ten itibaren de Avrupa'da örgüt iskeletini oluşturmaya başladı. Yani 29 Mayıs eylemleri kararlaştırılırken, Hevgirtin-PDK Yurtdışı Örgütü henüz 4 aylıktı. Buna rağmen, Hevgirtin-PDK alınan ortak kararlara uygun olarak her üç eylemin organizesine de katıldı; aldığı görevleri yerine getirdi.

Hevgirtin-PDK, kitle kaygısına düşmedi. Eylemin kitlesel geçmesini, kendi kortejinin sayıca kalabalık olmasından çok çok önemli gördü. Bonn, Londra ve Stokholm eylemlerine yaklaşımımızı anlatması bakımından, Yurtdışı Örgütü'nün 30 bin adet bastırıp dağıttığı eyleme çağrı bildirisinin son paragrafını buraya aktarmakta yarar vardır.

"YURTSEVERLER, DEMOKRATLAR, KÜRT HALKININ DOSTLARI!

29 Mayıs 1993 günü Miting ve Yürüyüşe katıl! Önce katılmaya karar ver; hangi örgütün anlayışını ve mücadelesini halkımıza daha yararlı görüyorsan, onun safında yürü! Asıl önemli olan meydanlarda, Kürt halkının sesinin gür çıkmasıdır. 29 Mayıs günü tüm Kürtler ve Kürdistanlılar meydanlarda olmalı.

Hanımını, yarının büyüğü çocuğunu getirmeyi unutma!

ULUSAL BİRLİK İÇİN İLERİ!

KARDEŞLİK VE BİRLİK, ZAFERİN TEK YOLUDUR!"

Yine biz başkaları gibi, yurtseverlere Hevgirtin-PDK'nın toplanma noktalarını göstermedik; onları eylem meydanına çağırdık.

Bonn'da, 800'ün üzerinde üye ve dostumuz Hevgirtin-PDK flaması altında yürüdü. Bizim sayımız 80 binlik kitlenin % 1'i kadardı. Bizim grubumuz, 29 Mayıs'ta Bonn'da dalga dalga meydana akan "*Kürt denizi*" içinde "*küçük bir damla*"ydı. Biz örgütlenmesi dört aylık olan bir Parti olarak, o "*Kürt denizi*"nin bir damlası olmaktan gurur duyduk. Kitlemizin azlığı gibi bir problemimiz olmadı; aksine biz bu katılımı kendimiz için başarılı bir sonuç saydık.

Bonn eylemine katılımı ilgili Deng yazarının satırlarını okurken, insan zannediyor, o eyleme 100 bin kişi katılmış; 50 bini PKK, 49 bini de PSK flamasının arkasında yürümüş, geriye kalan 1000 kişiyi de ancak diğer örgütler toplayabilmiş!! PKK'nın onbinleri alana taşıdığı bir gerçek. Ama PSK'yla ilgili böyle bir hava yaratma çabası, gerçeği yansıtmıyor. Dara Bengin, zorlama yorumlara girmiş. Propaganda, örgütsel çalışmada önemli bir husustur; ama, propaganda yaparken bile gerçekleri ve mütevaziliği elden bırakmamak gerekir. PSK 20 yıllık bir parti, Komkar da en az o kadar eski bir demokra-

tik örgüt. PSK'nın da topladığı kitle 3-4 bin insanı geçmiyordu. Belki olup bitenleri, 2-3 bin kilometre uzaktaki insanlara çok değişik yansıtabiliriz. Ama, Bonn'da olanlar gerçekleri yaşadılar.

Deng yazarı, Avrupa'daki çalışmalarla ilgili de, öyle abartmalı ve tek yanlı bir tablo çiziyor ki; sanki herkes yan yatmış, tüm faaliyetleri PSK ve PKK yapıyormuş havası veriyor. Bu da, gerçekleri yansıtmıyor. Bütün yurtseverler, olanakları ölçüsünde halkımızın mücadelesiyle yurtdışından dayanışma görevlerini yerine getirmeye çalışıyorlar. PKK ve PSK'nın kadroları dışındaki çok sayıda başka insan da, gecesini gündüzüne katarak çaba gösteriyor. Bu faaliyetlerin önemli bir bölümüne Deng çevresi de tanık oluyor. Eğer PKK ve PSK'lı arkadaşlarımız, nicelik olarak daha fazla faaliyet gerçekleştirdiklerini düşünüyorlarsa, bu bizi sadece sevindirir. Biz kimsenin faaliyetlerinin çetelesini tutmadık. Bizce olumlu her etkinlik halkımızın mücadelesine değerli bir katkıdır.

ULUSAL DEMOKRATİK YİĞİN ÖRGÜTLERİ ANLAYIŞI

Deng yazarının, ulusal demokratik kitle örgütleri anlayışıyla ilgili yazdıkları, (böyle bir kavram kullanacağımız için okuyucu bizi hoşgörsün) biraz "çocuksa çekiştirmeye" kaçmış! Şu cümlelere bakın.

"... aşırı bir fedakarlık göstermek, sıradan insanla muhatap olmak, tüm bu uğraşlar sonucu bir şeyler yaratmak, arkadaşlarımızın işi değil. Onu Haso'lar, Huso'lar yapsın, ama akıl vermeyi, başa oturmayı seçkinlerimiz..."

"... Örgütün merkezinde oturup, kararları alacaklar, bu işin hamallığını ise PSK'lular, ya da KOMAR'lular yapacaklar. Onlar da işin zevkini çıkaracak; yeri geldiğinde böbürlenmeyi elden bırakmayacaklar."

"... Demokratik örgütlerin bir çatı altında birleştirilmesi görüşmeleri başladığında, kimi-leri bunun ilkelerinden ziyade, KOMKAR'ın maddi olanakları, mal varlığı ve yönetim organlarının paylaşılmasını tartışma konusunu yaptılar..."

"... emek vermeden, ürünlerini paylaşmak, olsa olsa 'kendilerini cingöz', başkalarını aptal görenlerin işi olabilir."

"Bu arkadaşlar, etkinliği ve ağırlığı kabul edilen, saygı duyulan KOMKAR'ın yönetimine tepeden operasyonlarla oturmayı... kendi politikalarını bu örgütün etkinliği sayesinde hayata geçirmeyi düşünüyor ve bunu 'PSK ve PKK'nın anlayışlarını terk etmesiyle başarabileceklerini düşünüyorlarsa yanılıyorlar. ... bu arkadaşlar bunun gerçekleşmesi için daha çok beklerler.."

... Hevgirtin içinde bugün yer alan kimi arkadaşlar KOMKAR'ın başına oturamayınca... KKDK'yı Gemeinde'ye çevirdiler."

Deng yazarı, bu ve benzer birçok diğer cümleyi yazısına bol bol serpiştirmiş. Belki serpiştirilmiş halde direkt insanın dikkatini çekmiyor. Ama yukarıda yaptığımız gibi alt alta getirince görülüyor ki tam bir hezeyan dalgası... Hezeyan Arapça kökenli bir kelime, belki genç okuyucular anlamaz. Yeni Türkçesini de söyleyelim: saçmalama, saçma sapan sözler sarf etme.

Bilmiyormuşuz; meğer şu PSK'lı arkadaşlarımız ve "saygı duyulan KOMKAR" tam komplolar dizisiyle yüzyüzeymiş! Doğrusu arkadaşlar büyük bir tehlike geçirmişler! Neredeyse bu "seçkinler" ve "cingözler", KOMKAR'ın başına gelip oturacaklarmış; "cingöz-lere" karşı hafif bir "aptallık" edilseymiş KOMKAR elden gidiyormuş.

Bu politik psikoloji içinde oldukça, tavsiyemiz: aman aman "*cingözleri, seçkinleri*" kendinize yaklaştırmayın. Politik sıhhatiniz için sakıncalı olabilir!

YIĞIN ÖRGÜTLENMESİNDE İKİ ANLAYIŞ: ÇİZGİ ÖRGÜTLERİ VE SİYASİ ÖRGÜTLERE BAĞLI OLMAYAN ULUSAL DEMOKRATİK YIĞIN ÖRGÜTLERİ

Deng yazarı, kuruntulu tavırlarla ve dar bir anlayış içinde sunduğu için demokratik yığın örgütlenmesi anlayışlarını tartışmak zor. Ama şu biliniyor: Yurt dışında, 1985'lerden bu yana demokratik yığın örgütü modelleri üzerine bir tartışma sürüyor.

Bu, iki anlayışta kendisini somutluyor. Bir tanesi, 70'li yıllardaki ülkedeki örgütlenmelerin biçim olarak bir devamı olan, siyasi partilere bağlı kitle örgütleri modelidir. 1970'li yıllarda KİP'in yığın örgütü DDKD, TKSP'nin DHKD, Rizgari çevresinin ASDKDER'di. Yurtdışında da benzer izdüşüm kitle örgütleri oluştu. Adı geçen dernekler aslında arkalarındaki illegal partilerin legal dışavurumuydu. Bu o dönemin koşullarında bir yoldu.

İkinci model, direkt bir gruba bağlı olmayan değişik anlayışta Kürt yurtseverlerinin üye olabildiği, kendi içinde tamamen demokratik işleyişe sahip, yöneticileri atama ve grup kontenjanlarıyla değil, iş yapabilme becerilerine göre seçilen yığın örgütleri.

Komkar ve diğer bazı örgütler birinci modele uyan örgütler. İkinci modelde İsveç Kürt Dernekleri Federasyonu var. Bu iki modelin tartışması yapılıyor. Pratik uygulama denemelerine giriliyor. Tartışmalar, burdan kaynaklanıyor. Komkar'lı arkadaşlarımız bir çizgi örgütü olarak kalmakta ısrar ediyorlar. Ama diğer modellerle ilgili tartışma ve pratik çabalar da yaygın. Bu tartışma, Komkar çevresindeki yurtsever insanların da ilgisini çekiyor. Kürdistan'ın her parçasından değişik görüşlerdeki Kürtlerin bir dernek çatısı altında toplanmasını, hangi yurtsever insan istemez ki?

Şunu da ekleyelim: biz böylesi bir örgütte, hangi örgütün üyesi olursa olsun, yetenekli insanların yönetiminde çalışmaktan gurur duyarız. Bunlar PSK'lı arkadaşlarımız olsa, onların arkasında da yürümekten haz duyarız. Önemli olan o örgütün halkımızın haklı davası için iyi işler yapmasıdır. Yetenekli PSK'lı arkadaşlarımızı ne "*cingöz*", ne "*komplocu seçkinler*", ne de "*Haso Huso'lann akıl hocası*" olarak niteleriz.

Demokratiklik, çokseslilik, hoşgörü ve katılımıcılığı Kürt ulusal hareketinin siyasi ve demokratik örgütlenmelerinde hayata geçirmek önemli bir hedeftir. Biz bu konuda ısrarlı olacağız.

Sözünü ettiğimiz, yığın örgütlerinde iki modeli bu yazıda genişliğine tartışmak mümkün değil. Bunu belki bir başka yazıda işlemek gerekecek.

BERLİN DERNEĞİ KONUSUNDA GERÇEKLERİ TERSYÜZ ETMEK

Berlin'deki Kültür Merkezi'yle ilgili, Deng yazarının yaptığı, ahlaki sınırları zorlamaktır.

Bu konuya biz fazla değinmeyi düşünmüyoruz. Bize ulaşan bilgilere göre, adı geçen derneğin yetkili organı, Deng yazarına gerekli yanıtı verecek. Dernek yöneticileri, Deng yazarının gerçekleri nasıl tersyüz ettiklerini göstermek için yazının ilgili bölümünü Kürtçe'ye çevirip Türkçe bilmeyen Kürdistan'ın diğer parçalarından üyelerine de okutmuşlar.

Deng yazarının Berlin Derneğiyle ilgili yaptığı suçlamalar, bu derneğin yönetimine kendi kontrolleri dışındaki yurtseverlerin gelmiş olmasından kaynaklanıyor. Şimdiye ka-

dar bu dernek, aynı zamanda Azadi'de yazı yazan iki Komkar dostunun tasarrufu altındaydı. Azadi gazetesinde sağlık sorunları üzerine köşe yazısı yazan kişi dernek başkanıydı, haber-yorum yazılar yazan kişi de dernekte kadrolu çalışıyordu. Dernek yönetimi değiştikten sonra, bu iki kişi yönetimi engellemeye çalıştılar. Dernek, kamu yararına çalışan bizzat Berlin'deki Komkar üyesi diğer dernek gibi, Şehir İdaresi'nden mali destek alıyordu. Kongre'den sonra, yeni yönetim seçilince, bu insanlar Berlin Şehir İdaresi'ne yazılı ve sözlü başvurup yeni yönetimi gammazladılar. Bunun üzerine, Berlin Şehir İdaresi, derneğe verdiği mali yardımı durdurdu. Büyük çabalar sonucu, Şehir İdaresi'ne gerçekler anlatılabilindi ve on ay sonra yeniden derneğe yardım vermeye başlandı.

Berlin'deki Kürt yurtseverleri, bu çirkin olayın kimler tarafından yapıldığını biliyorlardı. Bunun arkasında Komkarçı arkadaşlarımızın durduğunu; iki Azadi "yazarını" tüm bu pislikleri özendirdiklerini; onlara güç verdiklerini tahmin ediyorlardı. Ama, dernek üyesi yurtseverler büyük bir sabır gösterdiler. Deng yazarının yaptığına, "yavuz hırsızın ev sahibini bastırması" derler. Ama sevindirici. Böylelikle şimdi kamuoyu, bu çirkin oyunun arkasında kimin olduğunu öğrenmiş oldu. Üzücü, ama gerçek olan bu, sayın Deng yazarımız.

"LAR" EKİ SÖZKONUSU MU, DEĞİL Mİ?

Deng yazarının son güldürmecesi, Hevgirtin-PDK Genel Başkanı'nun bir söyleşide kullandığı "TKSP'den ayrılan bazı üst düzey kadrolar" cümlesiyle ilgili. Daha doğrusu, bu cümlede kullanılan "LAR" çoğul eki Deng yazarını çok kızdırmış.

Deng yazarı, bu işte de yine baltayı taşa vurmuş; kendisini fena incitmiş. Öfkeyle kalkan zararlar oturma misali. Sayın Hemreş Reşo'ya, bir de Türkçe dilbilgisi dersi vermiş.

Şöyle diyor yazar: "... 'TKSP'den ayrılan üst düzey kadrolar' sözünden de, bu sayının fazla olduğu sonucu çıkıyor. Birini biz biliyoruz, ama diğer 'üst düzey kadroların' kimler olduğu bizim için de merak konusu..."

Deng yazarının öfkesi bu işi mizaha çevirmiş. Biz de mizahi bir cevap verelim. Siz TKSP'den ayrılan üst düzey kadrolardan birini bildiğinizi yazıyorsunuz. Onun adını siz söyleyin, bilmediklerinizi de biz açıklarız! Neyse ki hemen bir sonraki paragrafta yazının kendisi olayı aydınlığa kavuşturuyor. Cümleyi aynen aktarıyorum: "... (sözkonusu TKSP'liler, 1984 ile 85 başlarında ayrıldılar)..." Demek ki, sözkonusu TKSP'liler ayrılmış, bir tek TKSP'li değil.

Konu, kuşkusuz yalnız mizahla anlatılamaz. Sorun şu: 12 Eylül 1980 darbesinden sonra tüm Kürt örgütleri bölünmeler, ayrılıklar yaşadı. TKSP'den de iki üç kez önemli sayıda, aralarında Parti kurucusu ve üst organ yöneticilerinin de bulunduğu kadrolar ayrıldı. Bunların bir bölümünün politikaya ilgileri değişti; bir bölümü örgütsel çabalarını sürdürdü. 1984-85 yılında ayrılan arkadaşların hemen hemen tümü, bugün Hevgirtin-PDK içinde veya çevresinde yer alıyorlar.

Sayın Hemreş Reşo, 8-9 yıl önceye ait küçük bir siyasi tarih bilgisini aktarmıştır. Bundan rahatsız olmak için neden yok. Ama bütün bu bölümde, kötü bir siyasi hazımsızlık var. Deng yazarı, PSK'dan ayrılmış insanların anılmasını bile duymak istemiyor.

Burada Kürt hareketinde genel bir hastalıktan söz etmek gerekiyor. Örgütlerimizde ayrılıklar meydana gelince, maalesef bu tür olaylar siyasi olgunlukla karşılanmıyor. Ayrılanlar örgüte karşı, örgüt de ayrılanlara karşı alabildiğine tahammülsüz davranıyor. Örgütsel ayrılıkların, bireysel dargınlıklar ötesinde fiziki imhalara kadar da vardığına, ne acı ki, tanık olduk. Fiziki olarak ortadan kaldırmamak bile, siyasi olarak nasıl yıpratı-

rız, tüketiriz; bunun her türlü yolunu deneriz. Ayrılan bir kadro, politikadan uzaklaşsa buna çok çok seviniriz. Ama tersine, ayrılanlar politika yapmaya devam ederse bundan rahatsızlık duyarız. Bu tavırlar, son derece ilkeldir.

Yeri gelmişken, bir tutumu açıklamakta yarar var. 1984-85 yılında TKSP'den ayrılan ve şimdi çoğu Hevgirtin-PDK saflarında TKSP'ye yönelik herhangi bir yazılı veya sözlü saldırganlıkları olmadı. Her sayısı 100 sayfa toplam 9 sayı BERGEH dergisini diğer yurtseverlerle birlikte çıkardılar. Dergide de, TKSP veya TKSP'den ayrılıkları üzerine hiçbir şey yazmadılar. Bu konuda özellikle dikkatli davrandılar. Yurtsever kamuoyu, bunu biliyor.

Oysa Deng Çevresi'nin, Hevgirtin-PDK Başkanı'nın bir söyleşide, "*TKSP'den ayrılan üst düzey kadrolar*" cümlesi üzerine kopardığı fırtına, çok düşündürücüdür. PSK'nın kendisinden ayrılanlara karşı tavrını yeterince anlatıyor.

Şu cümleye bakalım: "*Mübarek eski adıyla PSKT, yeni adıyla PSK, nasıl bir örgüt ki, yıllar sonra bile, ondan ayrılanlar, 'eski unvanlarıyla'adlandırılıyorlar... Neredeyse İsa'dan önce, ya da İsa'dan sonra gibi bir durum ortaya çıkıyor.*" Deng yazarı, bu konudaki düşüncelerini yazdığı bölüme de "*PSK Damgasının Silinmezliği*" arabaşlığını koymuş.

Okuyucunun durumu anlaması bakımından Sayın Hemreş Reşo'nun, Hevdem'deki söyleşide geçen ilgili bölümünü buraya aktarmakta yarar var.

"Partinizi tanıtır mısınız, nasıl oluştu, politik çizginizi açar mısınız?" sorusuna şu yanıt veriliyor:

"Bilindiği gibi 12 Eylül askeri darbesinden sonra Kuzey Kürdistanlı birçok örgütün lider kadrosu ülkeyi terk etmek zorunda kaldılar. Bunun sonuçlarından birisi de kan kaybı ve parçalanmalar oldu. Zayıflayan bu örgütler dünya koşullarının da değişmesiyle halkımızın birliklere ve ulusal savaşıma daha fazla ihtiyaç duyduğunu, ağırlıklı olarak hissetmeye başladılar. TKSP'den ayrılan bazı üst düzey kadrolar, bağımsız bazı arkadaşlarla da bir araya gelerek BERGEH adlı bir dergide düşüncelerini kamuoyuna duyurmaya çalışıyorlardı. Bunlara Bergeh grubu da deniyordu. Diğer taraftan bölünmeye uğrayan Ala Rızgari grubu da yoğun tartışmalardan sonra bir araya gelerek Platforma Yekitiye Ala Rızgari adı altında birleşerek yeni birliklere ulaşma yönünde karara vardılar. Rızgari'nin 91'de yaptığı Konferans'ta ayrılan (MK çoğunluğu ve beraberindekiler) arkadaşlar, bu üç grup bir araya gelip ulusal demokratik bir çerçevede daha da genişlemeyi hedefleyen bir örgütlenme süreci başlattılar. ...Üçlü grubun temsilcileri ve KDP genel sekreteri başkanlığında bir heyetle bir hafta süren yoğun görüşmeler sonunda bir birlik kongresine gitme kararına varıldı. ...İşte Hevgirtin-PDK bu süreç sonunda toplanan birlik kongresiyle Eylül 1992'de oluşturuldu."

Okuyucunun da gördüğü gibi, cevapta Hevgirtin-PDK'nın oluşumuna ilişkin bilgiler aktarılmış, TKSP'den ayrılan kadroların içinde yer aldığı Bergeh grubu, bu bütünün bir parçasını oluşturuyor. Yapılan, böylesi bir saptamadır.

Diyelim ki, birileri TKSP'nin kuruluş süreci üzerine bir yazı hazırlasa, kurucuların önceki siyasi geçmişlerine pek ala değinebilir. PSK kurucusu ve ilk genel sekreterinin TİP'ten ayrılan üst düzey bir kadro olduğunu belirtse, bu "*İsa'dan önceki bir döneme dayanan*" TİP'in, PSK genel sekreteri üzerinde damgasının silinmezliği olarak mı değerlendirilecek? Açık ki, böyle bir düşünce saçmalık olur. PSK Genel Sekreteri'nin TİP'ten ayrılması üzerine 20 yıl geçti. Onun Kürt sorunu konusunda TİP dönemindeki görüşlerinde önemli değişiklikler meydana geldi. O, politik olarak değişti. TKSP'den ayrılan üst düzey kadroların durumu da budur. Onlar TKSP'den ayrılan on yıl oldu. Görüşlerin-

de köklü değişiklikler meydana geldi. PSK'dan çok ayrı özelliklerde bir örgütte yer alıyorlar.

Bir de şu cümlelere bakalım: "*Bugün Hevgirtin'in içinde yer alan 'TKSP üst düzey kadrolarının çoğunun adını PSK'lular bile bilmiyor. Ama Hevgirtin Genel Başkanı, kendisine kitlere belli mesajlar vermeyi düşünüyor. Örgütünün ne derece 'geniş bir yelpazede' değişik partilerden insanlardan oluştuğunu söylemek istiyor.*"

PSK'luların bile adını bilmediği insanları, "*Deng Çevresi*" kendisine niye problem yapıyor ki?! Geçelim bunu... Deng yazarının geniş yelpaze konusundaki cümlesini önce düzeltmemiz gerekiyor. Herhalde, Deng yazarı, "*değişik partilerden insanlardan oluştuğunu*" söylerken, değişik parti kökenli insanlardan oluştuğunu kastetmek istiyor. Deng yazarı, bizim düzelttiğimiz haliyle söylemek istiyorsa, bir gerçeği ifade ediyor. Gerçekten, 1965 yılında kurulan TKDP'den bu yana ortaya çıkan tüm Kürdistanî örgütlerden gelme yurtseverler, Hevgirtin-PDK içinde yer alıyor. Bu da, yeterince geniş bir politik yelpazeyi ifade ediyor. Örneğin PSK için böylesi geniş bir politik yelpazeden söz edilemez. PSK, 70'li yılların örgüt modelinde tipik bir "*lider örgütüdür.*"

BİRLİK VE YAKINLAŞMA HEM GEREKLİDİR, HEM DE GERÇEKLEŞMESİ İÇİN ÇABA GÖSTERİLMELİDİR

Deng yazarı, yazısının sonuna doğru, yurtsever güçler arasında birlik ve yakınlaşmanın gerekli olduğunu belirterek, PKK-PSK Protokolünün buna katkısını dile getirmiş.

PKK-PSK Protokolünün imzaladığı Mart 1993'teki gelişmelerle ilgili, Hevgirtin-PDK Parti Meclisi 3. Toplantısı Sonuç Bildirisi'nden bir alıntı yapmakta yarar var. Şöyle deniyor:

"Parti Meclisimiz, geçen yıl, PKK'nın tek taraflı ateşkes ilan etmesinden sonra, Kürt örgütleri arasında başlayan diyalogu, Kuzey Kürdistan ulusal hareketi açısından 1993 yılının en önemli ve olumlu siyasi adımı olarak değerlendiriyor. Partimiz, yurtsever güçler arasında iyi ilişkilerin var olmasına, bunun konunun daha da geliştirilmesine önem veriyor. Bu bakımdan, diğer yurtsever örgütlerle birlik çabamız aynı kararlılıkla sürecektir."

Hevgirtin-PDK'nın, PKK'nın ateşkes ilanı ve PKK-PSK Protokolü konusunda tavrı gayet net oldu. Her ikisini de destekledi. Bugün aynı görüştedir.

Gerçi geçen süre içinde, PKK-PSK Protokolü siyasi işlevini iyice yitirdi; güzel bir barış belgesi olarak siyasi tarihe mal oldu. Protokol bir ağırlığa sahip olsa, yoğun politik bir olay olan 27 Mart 94 yerel seçimlerinde, bırakalım diğer ulusal örgütleri, hiç olmazsa protokol imzalayan partiler ortak bir tutum oluşturmaya çalışırlardı. Oysa böyle bir şey sözkonusu değil.

Mart 1993'te meydana gelen olayların bölgedeki gelişmelerle kapsamlı ilişkisi vardı. Ortadoğu'da, Suriye'yi, Lübnan'ı, İsrail'i direkt ilgilendiren gelişmeler, Kürtler açısından da yeni ihtiyaçları ortaya çıkardı. İster ihtiyaçların, ister politik öngörünün ürünü olsun, Mart 1993'te olanlar Kuzey Kürdistan hareketi açısından olumlu sonuçlar verdi. Ama bu süreç ne yazık ki, çok uzun sürmedi. Şimdi Mart'tan elde çok fazla bir şey kalmadı; kalan kadarıyla da koruyup geliştirmek gerekir.

Hevgirtin-PDK, gelişmeleri ilk gününden itibaren dikkatle izledi. YNK-PKK ilişkisi, Mart 1993 sürecini başlattı, birlik yolunu açtı. Ardından YNK (Yekiti Nistimani Kürdistan)'nın girişimiyle, PKK'yla yakın geçmişte (80'li yıllarda) en fazla sorunu olan PSK'nın devreye girmesi çok isabetli bir adım oldu ve Protokol imzalandı.

Protokolle ilgili yapılan eleştirileri fazla büyütmemek lazım. Benzer eleştiriler, Medya Güneşi'nde ve diğer ulusal yayın organlarında da çıktı. Protokole ve PSK'nın sürece ilişkin tutumuna yönelik yapılan eleştiriler "içten serzeniz" ve "kompleks"le açıklamak, siyasi olmayan hafifçe değerlendirmelerdir.

Özetle PKK-PSK Protokolü başarılı bir etkinlikti. Ortaya çıkmış olan diyalog imkanlarını daha çok geliştirmek gerekir.

Deng yazarı, yazısını sonuçlandırırken, eleştirilerin yapıcı olması gerektiğine işaret ediyor. Biz de aynen katılıyoruz. Sayın Dara Bengin'in, bu temennisine şöyle bir ekimiz var; daha doğrusu karşılıklı eleştirilerimizle ilgili Hevgirtin-PDK ve PSK üye ve dostlarına bir çağrımız var. Deng Çevresi ile Hevdem Çevresi arasındaki bu tartışmalar, politik ilişkilerinizi asla gerginleştirmemelidir. Her iki partinin üye ve dostları, yayınlardan çıkan yazıları karşılıklı objektif değerlendirmeli ve yazılardan olumlu sonuçlar çıkarmalıdır. Birlik ve dayanışmaya, düşman karşısında kenetlenmeye her dönemden daha fazla ihtiyacımız var.

Deng Çevresi'yle tartışmalarımız bu yazıyla son bulacaktır. Diğer bir deyişle böylesi kapsamlı makaleler boyutunda bir tartışmaya girmemeye özen göstereceğiz. Bundan sonra Deng Çevresi'ne yakın yayın organlarında, bu yazımıza cevap veya başka konularda polemik yazılar çıkarsa, kendimiz karşı cevaplar yazmayacağız. Okuyucularımızın bu konuda bizi anlayacağını düşünüyoruz.

Karşılıklı polemik yazılardan, farklı görüşlerin tartışıldığı makalelerle okuyucuya politik düşünce ve önerilerimizdeki farklılıkları anlatmakta yarar vardır. Bu yöntem, daha verimli olacaktır. Örneğin; gelecek Hevdem sayılarında, "pluralizm-tekselilik", "ulusal kurumların oluşturulması sürecinde parti çizgisine bağlı örgütlenmeler, çok sesli 'bağımsız' yığın örgütleri modelleri" vb. konularda görüşlerimizi okuyucuya aktaracağız. Bu görüşler, aynı zamanda karşıt görüşlerin bir eleştirisi olacaktır.

KAWA, KUK, PKK, PSK, PRK, TSK, YEKBUN Temsilcilerine,

Değerli Arkadaşlar,

29 Mayıs 1993 tarihinde Avrupa'da düzenleyeceğimiz miting ve yürüyüşlerle ilgili, örgütlerin ortak toplantısına sunduğumuz önerimizi yeniden yazılı olarak bilgilerinize sunmakta yarar görüyoruz.

Bildiğiniz üzere 30 Nisan 1993 günü yapılan toplantıya, miting ve yürüyüşle ilgili katılım ve eylem düzeni konusunda üç öneride bulunduk. Bunlar: 1) Eylemin hazırlık ve düzenleme çalışmalarına, düzenleyici örgütlere üye olmayan yetkin "bağımsız" yurtseverlerin de katılımına olanak sağlamak (gerekirse düzenleme ve teknik komitelerinde bunlara da yer verilmesi), 2) Bonn yürüyüşüne tanınmış bir sanatçımızın da çağrılması ve 3) Miting ve yürüyüşte, eylemin (Özgür Kürdistan ve Ulusal Birlik İçin Elele) temel sloganına uygun biçimde, ortak bir pankart ardında kitlesel yürümek.

Önerilerimiz, düzenleyici örgütler tarafından, bazı gerekçeler ileri sürülerek kabul bulmadı. Ortak eylemlere verdiğimiz önem açısından, engelleyici tavırlara girmedik. Kürt örgütlerinin birlikte iş yapmasını, içinde bulunduğumuz aşamada daha önemli buluyoruz.

Geçtiğimiz günlerde, İsveç'te de bir miting düzenleme komitesi oluşturuldu ve çalışma-

larına başladı. Arkadaşlarımız orada da benzer önerilerde bulundular. Düzenleyici örgütler, önerimizi uygun buldu. İsveç'te tüm Kürtler ortak bir pankart altında; bütün örgütlerin üyeleri kol kola yürüyecekler.

Bu dönem, Kürt yurtsever örgütlerin birlik içinde olması hayati önemdedir. Kürt diasporasının, halkımızın meşru ulusal demokratik hakları için birlik ve beraberliğini, bu yöndeki özlemini uygun biçimde dosta ve düşmana göstermesi, politik ve diplomatik açıdan anlamlıdır. Bunun en iyi biçimi, ortak pankart arkasında birlikte yürümektir.

En azından bu eylemlerde, Kürt örgütlerinin kitleleri kendi örgütleri için mitinglere taşıma kaygısı olmamalıdır. Örgütlerimiz, yayınladıkları ortak genelgenin ruhuna uygun biçimde, halkımızı ulusal birliğe davet etmelidir. Halkı, ille de herhangi bir Kürt örgütünün pankartı ardında yürütme zorunluluğumuz olmamalı. Böyle bir tutum, eylemin yığınsal geçmesini olumsuz etkiler. Şunu unutmayalım: Avrupa'da yaşayan yarım milyonu aşkın halkımızın henüz % 10'u bile örgütlü mücadeleye çekilebilmiş değil. Halkımızın büyük bölümü, örgütlü değildir; ancak yurtsever duygularla doludur. Örgütlü olmayan yurtsever halkımızı da, ulusal birlik için Bonn'a getirebilmeliyiz. Bu, önemli bir sorundur.

30 Nisan 1993 günü örgütlerin ortak toplantısında çoğunluk eğilimi olarak tespit edilen, sadece örgütlerin korteji paylaştığı bir eylem, kanımızca "ulusal birlik için el ele"den çok, "Kürt örgütlerinin birliği için, Kürt örgütleri yan yana" mesajını dışa verir. Buna da ihtiyacımız var kuşkusuz. Kürt örgütleri yan yana gelmedikçe, halkı bir araya getirmek, ulusal birlik için eylem alanlarına çekmek mümkün olmaz. Bizim önerimizde ısrar etmemizin amacı, ikisine de hizmet edecek, en azından bu eylemlerde bir çözüm bulunması yönündedir. Örgütlerimiz hem bir arada yürüsun, hem de ortaklaşa el ele yurtsever halkı da yürüsun.

Hevgirtin-PDK olarak, arkadaşların bu konuyu yeniden değerlendirmelerini, eylemin beklenenden daha yığınsal ve "ulusal birliğe" çağrı hedefine uygun bir politika düzenleme havasında geçmesi için uygun öneriler geliştirmelerini diliyoruz. Bizim önerimiz biliniyor. Ortaklaşa uygun çözüm bulunabilir.

Selamlarımızı ve başarı dilekelerimizi iletiyoruz.

Hevgirtin-PDK Yurtdışı Örgütü

ŞİDDET VE BİRLİK

Kürdistan'ın içerisinde bulunduğu bugünkü ulusal ve uluslararası siyasi ve politik koşullar ne yazık ki; insanın iyimser bir tablo çizmesinin önünde ciddi engeller teşkil ediyor. Bir yandan sömürgeci devlet tarafından Kürt halkına karşı sürdürülen, insafsız, kurlsız ve vahşi bir savaşta Kürt yerleşim merkezleri saldırıya uğramakta, yakılmakta, yıkılmakta ve kelimenin en çıplak anlamıyla Kürdistan'ı insansızlaştırma operasyonları son hızla uygulanmakta, diğer yandan bazı Avrupa ülkelerinde PKK şahsında hiçbir hukuki dayanağı olmayan, siyasi kurallarla Kürt halkının terörist ilan edilmesi, aynı zamanda bütün Kürt hareketlerine uluslararası diplomatik yolların da barikatlandırılmasına yol açmıştır. Bu barikatları kaldırmak, Kürt hareketinin boynununı borcudur.

Türk devleti, şiddeti Osmanlı'dan miras almıştır: Cumhuriyet tarihinin 70 yıllık gelenekçi şiddet politikası, Kürt problemiğini çözmeyi önüne koyan siyasi parti ve örgütlerin, yeraldına (illegaliteye) çekilmesine yol açmıştır. İlegaliteye geçen, hemen hemen bütün Kürt ulusal kurtuluş güçleri, bu yüzden hep silahlı mücadeleye politik mücadelenin bir aracı olarak sarılmıştır. Kürt ulusal hareketi, şiddeti çözümde esas alan devlete karşı, şiddeti bir araç olarak önüne koymuştur. Bu çok doğaldır. Bu yüzden şiddet eleştirildiğinde PKK değil, Kürt hareketini şiddete mahkum eden devlet politikaları eleştirilmelidir. Şiddeti devlet dayatıyor ve bu şiddet köylü çocuklarını dağa çağırıyor.

1980 12 Eylül askeri darbesi, şiddetin katlanarak uygulanmasıdır. 84'e kadar alternatif şiddette bir boşluk olmuştur. Bu boşluğu, Kürdistan'da diğer ulusal güçler de doldurabilirdi. Gerekliydi ve gereken 84'te yapılmaya başlandı. Bugünkü PKK'nın güçlülüğü, bu boşluğu doldurmasından kaynaklanıyor. Bu şiddet hep olmuştur. Bugün de PKK olmazsa bir başkası olacaktı. Kürt halkı böyle bir potansiyele sahiptir. İş, bu potansiyeli harekete geçirmekte kalıyor. Kürdistan'da devlete karşı olan şiddet, ulusal zeminlidir. Gerilla ile halkın ayırıştırılmadığı bu yüzdendir. Çünkü Kürt halkı her zaman kendisi için tüfek patlatana güç vermiştir.

Bu yüzden, PKK'yı dünya kamuoyunda terörist ilan ettiren, onun radikalliği değil kendisini ifade ettiği literatürüdür. Eğer sadece silahlı mücadelesi PKK'yı terörist ilan ettirseydi; gazeteciler, yazarlar, milletvekilleri, yasal kurumlar terörist ilan edilmezdi. Elbette ki Türk devleti Kürt'üm diyen herkesi bölücü, eşkiya, terörist olarak her zaman adlandıracaktır. Ama Dünya, Kürdistan'a Türk penceresinden bakacak körlülüğü göstermek zorunda da değil. Bu yüzden biz

kendimize düşman değil dost kazandırmanın yollarını bulmalıyız. Kürt halkının fazla düşmana ihtiyacı yoktur.

Savaş-barış-demokrasi üçlemine birbirine karıştıran bazı siyasi çevreler Kürt sorununda bulanıklık yaratıyorlar. Savaşta demokrasi - faşizmde, şövenizmde kardeşlik ve barış aranıyor. Bilmelidirler ki demokrasi, barış ve kardeşlik ancak anti-insan rejimin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olacaktır. Savaşta demokrasi, şövenizmde kardeşlik olmaz. İnsan haklarının en başında yaşam hakkı geliyor ve bu hak savaşta yok oluyor. Bu hak yok olmazsa savaş olmaz, savaş olursa bu ihlal de olacaktır. Dünyadaki gelmiş-geçmiş bütün savaşlar böyle olmuştur ve Kürdistan'da savaş vardır. Bu gerçeklik gözardı edilemez.

TC'nin, hükümetiyle, muhalefetiyle, ordusuyla, basınıyla, polisiyle, korucusuyla yaptığı, Kürt ulusal kurtuluş hareketine karşı kutsal ittifak, biz Kürtlere de ders vermelidir. Önümüzdeki bin yıllık birlik hayallerine dinamit koyacakların Kürt halkıyla dostlukları tartışılacaktır. Bu dinamitleri etkisiz hale getirmek tüm sağduyulu yurtsever güçlerin görevi olmalıdır. Ama eleştiri de olmalıdır. Doğrular başka açılardan görülmeli. PKK eleştirisi = Korucu olmak ya da hain olmak ideoloji üretkenliğine de son verilmeli. PKK önderliğindeki savaş, haksız bir savaş değildir. Vurulanlar Kürt halkının evlatları, şehitleridir. Biz PKK'nin, Kürt halkına dünyayı düşman ettiren, terörist ilan ettiren literatürünü eleştirmeliyiz. Kürt olarak bu bizim hakkımız olmalı. PKK da bunlardan yararlanıp kendisini daha geliştirmelidir. Bu eleştiriler PKK'yı olumsuzluklardan kurtarmalıdır. Bu çok önemli, çünkü PKK ulusal bir güçtür. Bu güç kendisini hiç olmazsa azami olarak olumsuzluklardan kurtarmalıdır. Hayat şunu bize gösterdi ki biz Kürtler, kendimizi birbirimizden ne kadar ayırsak da, dünya kamuoyu ve düşman gözünde bu başka bir şekilde cereyan ediyor. Yapılan herhangi bir yanlış eylemden veya harekettten, onu yapan parti ya da örgüt sorumlu iken, sonucuna bütün Kürtler ortak oluyor. Avrupa'da bir Kürt örgütünün partisinin yasaklanması, Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi ile yakın temaslıdır. Bu şu anlama geliyor: Avrupa PKK'yı yasakladığında bütün Kürtlere hoşgörü ile bakmıyor. Almanya'nın Türkiye'ye uyguladığı 3 aylık silah ambargosu sorunun uluslararası düzeyde, Türk devletinin Kürtlere karşı yaptığı katliamı protesto niteliğindedir. Bununla uluslararası olumlu bir tablo yaratıldı, Kürt hareketi lehine. Biz bütün Kürt örgütlerinin yıllarca yapamadığını, bir Avrupa ülkesi 3 ayda yapıyor. Avrupa'da yaratılan Kürtlerin lehine olan intiba, kullanılabilir, bugünden farklı bir düzeye getirilebilirdi. Hiçbir Kürt partisi de yasaklanmazdı.

İşte bu yüzden, Kürtlerin birliğe dünden daha acil ihtiyacı vardır. Kürt sorunu, belli bir düzeye gelmiştir. Bundan sonra, birliğini yapmış ulusal güçlerin birlikte hareket etmesinin istenilen yere gidebilmede büyük bir rol oynayacağı tartışma götürmez bir gerçekliktir. Kürt ulusal güçlerin birliği (cephesi), Kürt halkının uluslararası sahnedeki Kürt temsili, ona kolayca terörist dedirtmeyecektir. Türkiye'de ise Kürt sorununun PKK sorunu olmadığı gerçeğini dayatacağından, Kürt sorunu çözümünde yapılan tartışmalar başka bir boyut kazanacak ve de; çözüm konusunda daha ciddi adımların atılmasına yol açacaktır.

Öte yandan, bütün siyasi çözümlere kapalı olan devlet şiddetinin geldiği yer: Tükenmişliktir. Bitmişliktir. Biz Kürtler öyle bir düşmana sahibiz ki; bütün Dünya, terör ve şiddetle bir halkın yok olmayacağını, sorunu çözemeyeceğini kabul ederken, düşmanlarımız atalardan yadigar yöntemlerinde asırlardır diretiyor.

Tarih, böylesi toplum düşmanı, halk düşmanının anti-sosyal rejimlere sahne olmuştur, ama hepsinin sonu hüsrana olmuştur.

Dün Hitler'in kazdığı ve Yahudileri gömdüğü toplu mezarlara, bugün Kürdistan'da, Hitler'in ayak izini takip edenlerce, ama ona taş çıkartırcasına toplu KÜRTLER gömülüyor. Hitler fırında yakardı. Bunlar köyde malıyla, mülküyle, çoluğuyla çocuğuyla yakıp Hitler'in ruhunu şad ediyorlar. Bugün Hitler, kendi milleti başta olmak üzere, bütün dünyaca lanetle anılıyor. Yarın ise, başta Türk, Arap ve Fars milletleri olmak üzere bütün Dünya Kürt halkının maruz kaldığı şiddeti kınayacağı, şiddeti dayatan düzenleri dünya tarihinin Dünyanın lanetlileri listesine alacağı kesindir.

TC'nin, Kürt tanımaz, çözüm bilmez, şiddetten başka yöntem uygulamaz politikası ne olursa olsun Kürdistan'da varlığı inkar edilemeyecek bir savaş gerçeğini getirmiştir. Savaş realitesi, Kürt halkına, dostlarına, Kürt halkının ulusal kurtuluş güçlerine, hesaplarını savaşa göre yapmalarını zorunlu kılıyor. Kürt halkının yararına politikaların gelişmesi ve kan bulması gerekir. Bu politikalar PKK endeksli değildir. Çünkü bu savaş devlet şiddeti yarattı ve PKK olmasa da bir başkası olacaktı. Bu yüzden savaşa endeksli demek daha doğru olacaktır kanımca. Savaş hem ayırıyor hem birleştiriyor ve safları kesin bir şekilde netleştiriyor. Ortada kalıp hakemlik yapmanın zemini ise yoktur. Bu savaşta taraf tarafsızlık, ulusal kurtuluş mücadelesinde ulusalcı yapıları, dost-düşman kâr-zarar terazisine çıkartacağı kesindir. Bu yüzden herkes hesaplarını iyi yapmak zorundadır. Kürt halkının ulusal bir birlik cephesine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç daha önce de hep oldu. Ahmedê Xani 400 yıl öncesinden çağırıyor: "KÜRTLER BİR OLUN", diye.

Birliğin zemini daha önce yoktu. Hiçbir zaman bu kadar, birliğe yaklaşılmadı. Bunun nedenleri çok yönlüdür ve anlatılmaya kalkılırsa bir derginin sınırlarını aşacağı kesindir.

Geçmişte Kürt örgütleri arasındaki pürüzler çoğu kez çatışmaya dönüp, Kürtlerin tarihine "Bîra kuji" diye kara ve uğursuz bir leke geçmesine sebep olmuştur. "Bîra kuji" adeta kâbus oldu. Yıkıntı getirdi. Dağınıklık getirdi. Tamiri zor suç işletti. Kim ne derse desin bence, Kürt ulusal mücadelesinin önünde, en büyük engel birliksizlik engelidir ve bu engel aşılmalıdır.

Bazı dergilere ve bir gazetenin köşe yazarının köşesine konuk olduğu için Hevgirtin PDK'nin, birlik konusunda, programında ne yazdığını açıklamak istiyorum. Sanıyorum aydınlatıcı olacaktır. Çünkü Hevgirtin-PDK'nin cephe konusundaki tavrı açık ve nettir. Buna rağmen, bazıları ortalığı bulandırmaktan bıkmıyorlar. Bıkacakları da yok gibi görünüyor. Hevgirtin-PDK kendisi bir birliği ifade ediyor ve bu birlik Kürt siyasi geleneğinde ilktir; birbirinden farklı düşünen insanların programda biraraya gelmesidir. Bu birlik bilindiği gibi ideolojik değildir. Sadece bu bakımdan bile diğer oluşumlardan farklı oluşu, toplumun tüm kesimlerine ulaşmaya çalışması, kısa bir sürede daha fazla gelişmesine yetmiştir. Hevgirtin-PDK, daha geniş birliklerin oluşmasının hayal olmadığını gösteriyor. Söz konusu programda cephe ile ilgili; *kurtuluş savaşları, genellikle toplumun hemen hemen tüm kesimlerinin içinde yer aldığı ulusal cephelerin öncülüğünde yapılır. Kuzey Kürdistan'da ulusal kurtuluştan yana olan tüm güçlerin içinde yer alacağı bir ulusal cephe gereklidir. Bu cephe Kuzey Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'nin içte ve dışta siyasi temsilcisidir*, deniliyor. Şu halde İzzet Gezgör ve onun gibi düşünenlerin, birlik ve Hevgirtin-PDK konusunda görüşlerini bir daha gözden geçirmelerini öneriyorum. Yazıma son verirken şunu belirtmek isterim: Parçalanmışlık, birliksizlik Kürtlüğün kaderi olmalıdır.

*Bawer
DELİL*

*Kürt halkı
ne istiyor?*

*Kürt halkının
talebi nedir?*

*Sorunu
açmak gerekir.*

*Kürt halkı
dünyadaki tüm
halkların sahip
olduğu, insanca
yaşama hakkını
istiyor.*

*Tüm ulusların
kendine layık
gördüğü hakların
aynısını (ne
fazla ne de eksiğini
istemekte),*

*geniş ifade edecek
olursak: Kendi
dilini, kültürünü,*

*toprağını,
bayrağını ve
ülkesini istiyor.*

*Kendi iradesi
doğrultusunda,
kimsenin buyruğu
olmadan, eşit ve
özgür bir ortamda
tüm komşularıyla
dostça, insanca
yaşamak istiyor.*

MÜCADELENİN DEĞİŞİK BOYUTLARI

KÜRDİSTAN'DAKİ DURUM VE SÖMÜRGEÇİLERİN ZULMÜ

Kürt halkının bütün doğal haklarını hâlâ zulüm ve baskı yöntemleri ile fiili olarak ortadan kaldırmak isteyen düşman, çoğu zaman Kürt'ü Kürt'e kırdırtmak ve bir taşla iki kuş vurmak planlarını da hayata geçirmeye çalışıyor. TC devleti Kürt halkını topluca suçlu kabul etmekte, tek günahları ana-sından Kürt olarak doğan insanları acımasızca kurşuna dizmekte, çoluk-çocuk çekinmeden öldürmekte, evleri, tarlaları, bağ-bostan ve ormanları yakmaktadır. Hatta son iki yıldır köy, ilçe ve şehirleri yerle bir etmekte, halkı korkutmak ve yıldırma politikasını izlemektedir. Kaybettiği insiyatifini böylesi yöntemlerle elde etmeye çalışmaktadır. Her ne kadar tüm çabalarına rağmen düşman başarıya ulaşamıyorsa da ulusal hareketi zayıflatmayı ve geride tutmayı becerebiliyor. Aslında TC'nin resmi politikası Kürt halkını topluca ortadan kaldırmaktır. Parlamentodaki Türk siyasi partileri, sağ-cısından solcusuna, dincisinden ırkçısına kadar, tek sorun etrafında toplanmış ve tüm olanaklarıyla Kürdistan ve Kürtlere karşı topyekün savaşa girmiştir. Bunun yanısıra diplomatik alanda da, Avrupa ülkelerini ve kamuoyunu kendi yanlarına almaya çalışmaktadırlar. Ancak gelişmelere kısaca göz atarak sömürgeçilerin bugünkü politikalarını gözler önüne sermek de yararlı olacaktır.

Sömürgeci TC devletinin bugünlerde daha da hırçınlaşması, sağa sola gözü kapalı saldırması, suçsuz günahsız insanları katletmesi ve onları birer gerilla gibi göstermesi elbette ki sebepsiz değildir.

Düne kadar Kürtler, silah ve dağların dışındaki yöntemleri istenilen düzeyde kullanamamışlardı. Bugün her alanda, özellikle de siyasal ve diplomatik planda, Kürtler hız kazanmaya çalışıyor. TC'nin de en çok korktuğu, Kürtlerin bu alanlara el atmış olmasıdır.

Kürdistan'da günde ortalama yirmi kişi öldürülmekte. Birçok yerleşim birimleri boşaltılmış, halk topraklarından koparılıp metropollerde yaşamaya zorlanıyor. Zaten fakir olan halk açlık ve sefalete terk ediliyor.

Ağızlarından demokrasi, insan hakları ve basın özgürlüğü nü düşürmeyenler, Kürt sorununu bugün orduya havale ederek kısa yoldan kurtulmak istiyor. Bu çözüm yolu sivil politikacıların Türkiye'de nasıl hâlâ askerinin emrinde olmayı sür-

dürdüklerini çok iyi açığa vuruyor. Özel timlerin dışında şimdi de özel ordu kuruldu. Özel ordu da, toplumdan dışlanmış, kriminal suçlu, daha doğrusu bir kiralık katiller birliğidir. Bu konuda, acil siyasal adımlar atılması gerekirken orduya ve özel orduya vs. havale etmeleri, onların ne kadar demokrat ve insan haklarına saygılı olduklarının göstergesidir. Tüm bunlara rağmen düşmanın başarıya ulaşma şansı yoktur ve olmaz.

Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinde varılan mertebe her geçen gün daha filizlenip kök salmakta ve hız kazanmakta. Bu olumlu gelişmelere rağmen halen istenilen hedef ve yere ulaşamamıştır. Elbette ki bu da sebepsiz olmasa gerek.

MÜCADELENİN EKSİKLERİ

Bu kadar zorlu ve çetin günlerin yaşanılmakta olmasına rağmen, bir kısım siyasetçilerimiz halen gerçekçi bir yaklaşımla ne istediğini bilememekte ve bazen en doğal insan haklarını bile teslimiyetçi olarak niteleyebilmektedirler. Ne gibi politikalar üretip izleyeceğini bilmekte aciz olduğu yetmezmiş gibi, yapılmak isteneni de basit -bence değil- cümleler gibi, hain ve düşmanın kucağına düşmüşlükle suçlamaktan geri kalmayanlar da var. Kimin dost, kimin düşman olduğunu bile doğru dürüst tayin etmiş değiller. Bugün asıl hedeften uzaklaşmış rastgele kör döğüşün ustalığına soyunmuşlar. Kürt halkının gerçek istemleri, hedefleri nedir? Sormak gerekir.

Kürtler, tarihleri boyunca silahlı yar gibi gören halklardan biridir. Halk toplumunda silah, namus kavramıyla eş değer görülür ve namus olarak kabul edilir. Kürtler tarihleri boyunca da silahtan ve dağlardan başka dost görmemiş ve dostları da olmamıştır. Tarih sürecindeki Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi, o günün koşulları açısından değerlendirilip incelendiğinde, kuşkusuz doğru ve yapılacak başka yöntemin olmadığı görülür. Söylenbilir ki; buna karşılık diplomasi ve basın yoluyla yapılan çalışmalar da zaman zaman olmuştur, ancak silahlı mücadele ile bu çalışmalar hiçbir zaman aynı döneme denk düşen bir paralellik içinde olmamışlardır.

BU EKSİKLERDEN NASIL KURTULMALIYIZ?

Değişen dünyada oluşmaya başlayan yeni denge ve oluşumlara ayak uydurmalı, bu değişim ve oluşumları kavrayarak kendi somut gerçeklerimizle değerlendirip öze indirgemeliyiz. Somut koşullar ışığında yola çıkarak yeni politikalar üretmeyi başarabilmeliyiz. Bundan sonra sorun Kürt halkının da bu doğrular ışığında yola çıkıp mücadelesini daha derinleştirmek ve yaygınlaştırmaktır.

Herkes kendi çıkarları doğrultusunda gündemlerini belirler. Biz Kürtler de kendi gündemimizi kendimiz belirlemeliyiz. Eğer kendimiz gündemimizi belirleyemezsek hiçbir yönde başarılı olmak olanaklı değil. Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin tüm eksik ve aksaklara rağmen bugün küçümsenmeyecek boyuta ulaştığı gerçeği ışığında dünü iyi bilmek, bugünde vurgulamak ve yarına uzanacak politikaların bağlantılarını doğrularla bütünleştirerek yanlışlardan arınmak gerek. Yeniliklere ve değişimlere açık olmak zayıflığın değil, aksine güçlülüğün göstergesidir.

Dün varlığı bile kabul edilmeyen, 70 yıl inkar politikasına maruz kalmış, ortadan kaldırılmak istenilen, tüm barbarlığa, katliamlara karşın ayakta kalmayı başaran Kürt halkı, kendi içindeki yenileşmeye karşı da güçlü olmayı öğrenmelidir.

Örneğin, günümüz şartlarında mücadelenin değişik yöntemlerle de verilebileceği ispatlanmıştır. Bundan dolayı sadece tek yöntem olarak silahlı mücadeleyi benimsemek, içinde yaşanan süreci ve dünyadaki değişimleri kavramayanların kârıdır.

Kürt halkı ne istiyor? Kürt halkının talebi nedir? Sorunu açmak gerekir.

Kürt halkı dünyadaki tüm halkların sahip olduğu, insanca yaşama hakkını istiyor. Tüm ulusların kendine layık gördüğü hakların aynısını (ne fazla ne de eksikini istemekte), geniş ifade edecek olursak: Kendi dilini, kültürünü, toprağını, bayrağını ve ülkesini istiyor. Kendi iradesi doğrultusunda, kimsenin buyruğu olmadan, eşit ve özgür bir ortamda tüm komşularıyla dostça, insanca yaşamak istiyor.

Bu kadar doğal ve insani istemleri olan bir halkın siyasi güçleri ise güncel, politik talepleri üretmekten ya uzak kalmışlar ya da hiç değişmez tek yöntemde ısrar etmişlerdir. Diğer acı bir olay, Kürdistan siyasi güçleri, kendi aralarında ortak pratik çalışma ve birlikleri de geliştiremedikleri gibi, demokratik alanda sivil kurumların -ki gelecekte çok önemli rolleri olacak- oluşması ve gelişmesine de pek katkıları olmamıştır. Bunun en büyük nedenleri de dargrupçu politikalarıdır.

Burada bilinen bir gerçeği tekrarlırsak uluslar ve devletlerin dostluğu, çıkar ilişkileri üzerine inşa edilir. Çıkarlar çakışmadığı müddetçe dost bulmak zordur. Dünya halkları da bu esas üzerine ilişkilerini kurar. Bizler de dostluk perspektimizi bu doğrultuda yapmalıyız. Kürt hareketi artık geçmişin klasik "dostluk" perspektifinden vazgeçmelidir. Geçmişte Kürt hareketleri, Kürtlere Ortadoğu'da en yakın olan İsrail'i düşman saflarda görünken, diğer yanda sömürgeci devletlerle içli-dışlı olmaktan da geri durmadılar. İsrail'i siyonistlikle suçlayarak Filistin topraklarını işgal ettiği için protesto edip, hatta onlara karşı savaşp ölenler de oldu. Bu arada Filistinliler de Kürtler'i kimyasal silahla yok eden Saddam'ın yanında yer aldılar. İşte yanlış politika.

Kürt hareketi ulusal kurtuluş mücadelesi dışında kalan Kürtleri de kucaklayacak çalışmaya girmeli, hatta programlarında bazı değişiklikler yapmalıdır. Kucaklayamadığında hiç olmazsa sadece Kürt kalmalarını sağlayacak yaklaşımlar göstermeli ve onları TC'nin safına terk ettirecek hareket ve eylemlerden sakınmalıdır. Böylece savaşta taraf-sızlaştırmayı başarabilmelidir. Bu eksikleri zaman geçirmeden bertaraf etmeli.

Bugün, izlenmesi ve uygulanması gereken eylemlerde mekan ve zamanlamayı iyi yapmalıdır. Aynı zamanda yaşadığı çevre konumunu da göz önünde bulundurmalı ve bunlara paralel eylem gerçekleştirmeli, haklı iken haksız pozisyonlardan kendimizi sakınmalıyız. Her alanda haklılığımızı kabullendirecek metodlara ağırlık verebilmeliyiz.

Kürt ulusal kurtuluş mücadelesini, tek yöntemli mücadele biçiminden çıkarmalıyız, değişik yöntemleri zamanında hayata geçirebilmeliyiz. Silahlı mücadele, siyasal mücadeleye hizmet etmeli ve onun için yapılmalıdır.

SONUÇ OLARAK

Kürt halkı özgürlükle bütünleşmek, ulusal kimliğine kavuşmak, tarihini, kültürünü, folklorunu yaşatmak ve geliştirmek, topraklarında özgürce yaşamak istiyor. Yeni yöntem ve metodlarla, TC sömürgeciliğine karşı derinlemesine köksalmış, siyasal atılımlara yol açacak çalışmalar içine girmemiz gerekir. Bundan dolayı Kürt esnafı kepengini Kürt dili üzerindeki baskıların kaldırılması için kapatmalıdır.

Şoför; Kürdistan'daki yabancı asker, polis ve diğer işgalci kurum ve kuruluşların ülkeden çekip gitmesi için kontak kapatmalı.

Öğrenci; okulları boykot ettiği zaman bu eylemini okumaya karşı değil, aksine Kürtçe eğitim istediği için yapmalı.

Kitlesel yürüyüş vb. eylemlerde Kürtçe TV, radyo ve genel basın yayın hakkı istenmelidir.

Sömürgecilerin son dönemlerde uyguladıkları, Kürdistan'ın insansızlaştırma politikasına karşı kitlesel eylemler gerçekleştirilmelidir. Bu gibi istekler Türk, Avrupa ve Dünya kamuoyunda ilgi ve destek görecektir.

Tüm Kürtlerin silahlı mücadelede yer alması bir zorunlulukmuş mantığından da kurtulmalı, mücadelenin çok boyutlu olduğu kavranmalı. Silahın siyasete değil, siyasetin silaha egemen olması gerekir. Silahın asıl görevi siyasal kazanımlar için olmalıdır.

Sömürgecilerden alınacak en küçük kazanımları bile iyi değerlendirmeli, bu vakı ve kutsal davanın asıl hedefine ulaşması için bu kazanımlardan yararlanmalıyız. Yerel seçimlere tüm hareketler tek vücut olarak girmeli ve Kürtlerin artık sömürgeci partilerden beklentisinin olmadığı gösterilmelidir. Seçimde yurtsever adaylar desteklenmeli. Mahalli seçimlerde izleyici olarak BM, vb. gibi kurumlara başvurup gözlemci heyet istenmelidir.

D. YILDIRIM

*Yandaki yazı
Lord Kinross'un
"Atatürk a Biography of
Mustafa Kemal Father of
Modern Turkey"
eserinden Türkçeye
çevrilmiştir.
Kitabın ilk baskısı
1964 yılında New York'ta
yapılır.*

*Çevirdiğim ilgili bölüm,
bugün de sıcak olayların
yaşandığı Kafkasya'daki
çekişmeleri anlamaya
belki bir ölçüde yardımcı
olabilecek nitelikte.
Kuşkusuz yazıda söylenen
her şeyin doğru olması
veya bizim bakışımızın
uygun olması,
değerlendirmenin
yararlılığı açısından, şart
değil.*

*Yazıdan benim
çıkardığım en önemli
ders; Türk
milliyetçiliğinin
kökeninin benim
sandığımdan daha derin
olmasıdır. Turan
ülküsünden geri çekiliş
sadece mecburiyet
sonucudur. Ve bu
nedenledir ki,
mecburiyetin bittiği yerde
bu "ülkünün"
savunucuları da bir
bakıyorsun her tarafta,
yerden mantar biter gibi
ortalığı sarıyor.
Bugünlerdeki hava ve de
yaşananlar o günlerle
epay benzerlik gösteriyor
dersem, umut ederim,
abartma yapmış
sayılmam.*

TÜRK-RUS ANTLAŞMASI

Bir Türk atasözünde "Köprüden geçinceye dek ayıya dayı derler" denilmektedir. Büyük Peter'den beri, onun yayılmacı özlemlerine bağlı olarak, her kuşak Rus-Türk savaşını görüp yaşadı. Şimdi hem Kemalistler ve hem de Bolşevikler'in, Batı saldırısı karşısında, yolları aynı köprüde kesişiyordu. Bu süreden sonra, tarihleri yön değiştiren taraflar; birbirlerine, deneyen adımlarla, yanaşmaya başladılar. Kemal; Anadolu'ya ayak basmasıyla birlikte, sadece Müttefiklere karşı tehdit olarak kullanmak için, Sovyetler Birliği hakkında tedbirli bir anlayış gösterilmesi gerektiğini düşünmeye başladı.

Rusya'nın, Türk ihtilali ile ilgili çabuk gelen tepkisi memnun edici idi. O; resmi olarak, kendi devrimlerinin İslam dünyasındaki karşılığı olarak yorumlandı. İzvestia onu: "Asya'daki ilk Sovyet devrimi", olarak müjdeliyordu. O sıralar ard arda Denikin ve Wrangel ordularınca içsavaş ve de Müttefiklerce işgal ile tehdit edilen Rusya için, Türkiye stratejik olarak önemli idi. İhtilalci Türkiye, onların Trans-Kafkasya'da aynı durumda olan cenahını koruyabilirdi. Burada Rusya ve Türkiye aynı ilgi alanına sahip idiler ve Müttefikler, si-per olarak, askeri güç yığmışlardı. Sivas kongresinden sonra, M. Kemal; Sovyetler'den para ve silah tedarikini garanti etme olanaklarını araştırmak üzere, bir gayriresmi elçinin seyahatini finanse edip, sağladı. Bu kişi, Enver'in amcası ve eski bir ittihatçı olan Halil Paşa idi. Ve bir ölçüde sözü edilen kişinin çabalarına da bağlı olarak 1920 başlarında, sınırlı mühimmat yavaş yavaş Anadolu'ya akmaya başladı.

M. Kemal'in, Sovyetler'e ilk defa ciddi olarak hızla yanaşmasını gerçekten olanaklı kılan; İngilizler'in, 1920 yazındaki, saldırgan tutumuydu. İstanbul'un işgali, Sevr Antlaşması koşullarının resmileşmesi ve onu izleyen savaşı, Rusya'nın donatımını, acil olarak, zaruri kıldı. Kazım Karabekir ve askeri bir heyetin Bakü'ye, Azerbaycan'a yollanması negatif sonuçlara sebep oldu. BMM'nin kurulması, Kemal'e; daha fazla olumlu adım atarak, Çar rejimi ile bozuşup Türkiye'ye iltica etmiş olan Rus generalinin oğlu, kendi Çerkez dışişleri bakanı Bekir Sami yönetiminde resmi bir diplomatik heyetin Moskova'ya gönderilmesini mümkün kıldı. O; ziyareti sırasında kendisi ile getirdiği, emperyalizm ile savaşta diplomatik ilişkilerin kurulması ve ihtilalci Türkiye'ye yardım edilmesi ni rica eden notu Lenin'e verdi. O, münasip bir zamanda, ulusal paktı tanıyan, BMM'nin: "Aktivitelerimizin ve askeri operasyonlarımızın emperyalist hükümetlere karşı koordine edilmesi", kararını kabul eden ve acil diplomatik ve de konsolosluk düzeyinde ilişkiler kurulmasını öneren mektubu Çiçerin'den aldı.

Birbirlerinin karşılıklı bölgesel interesselerini dikkate alarak, Çiçerin; değişik Türk-Rus bölgelerinde bir referandumu uygun buldu ve Türk-İran sınır problemlerinin halinde Sovyet arabuluculuğu önerisinde bulundu. Prensipite, bu öneriyle birleşen M. Kemal; Rusya'nın Azerbaycan üzerindeki taleplerini, Ermenistan'ın serbestçe işgali karşılığında, kabul eden bir anlaşma önerisinde bulundu. Sonuç olarak, o, "kuvvetlerimizi ortak mücadelede organize etmek için para ve silah" istemini dile getirdi.

Bu mübadeleler ve Kazım Karabekir'in sabırsızca sıkıştırdığı M. Kemal'in Haziran sonunda onayladığı, Ermenilere karşı operasyonun; bu zaman içersinde, sonraya ertelenmesini gerekli kıldı. Böylece giderek, artarak büyüyen öfkesi ile Kazım Karabekir, kendisini sadece onyediyeye ulaşan çocuk askerlerden oluşan alaylarıyla teselli ederek, daha bir süre eylemsizlik dönemi geçirmeye mecbur oldu. Böylelikle eylemlilikleri engellenen askerlerinin moralini yüksek tutmak için, onları, yemekhanedeki masaları harmonik renklere dönüştürerek, buketterle süslemeye özendirici yarışmalar düzenledi. O, "buket yapmanın", "özellikle sınırlı, sert karakterlilerin olmak üzere, insanların ruhu üzerinde çok iyi etkide bulunduğunu" düşünüyordu.

Yalnızlıktan giderek hırçınlaşan Kazım Karabekir, gönderdiği sayısız telgraflarla, M. Kemal'in idaresini eleştiriyordu. Doğrusu, onun farkına varmayı beceremediği zaman, Kemal'in lehine işliyordu. O, Erzurum'da güçlerinin eylemsizliğine üzüldüğü sırada, Yüksek Şura; Paris'te toplanıp, o şehir ve onu çevreleyen mıntukaların Ermeniler'e "özgür ve bağımsız bir devlet" olarak verilip verilmemesi üzerinde münakaşa ediyordu. Bununla birlikte, Şura'nın, isteğini herhangi bir biçimdeki askeri eylemle güçlendirmeye hazırlıksız olduğu da ortaya çıktı. Herhangi bir ülke gerekli olan vekilliği üzerine almaya hazır da değildi. Başkan Wilson, sözkonusu hudutlarla ilgili hakemlik rolü üstlenmeye davet edildiğinde, o; herhangi bir ilişkinin gerçekliğe taşınmasını sona erdiren kararlarını sonuçta bildirdi. Kemalistler ve Bolşevikler, bir seferde Asya haritası üzerinde bağımsız bir Ermenistan'ın hiçbir zaman ortaya çıkmayacağını hemencecik kesinleştirip garanti ediyorlardı.

Türk diplomatik heyeti; Karadeniz'den savaş ve devrim ile tahrip olan bir Rus demiryolu üzerinden, yetmiş günlük zorlu bir seyahatle, Temmuz ayında Moskova'ya vardı. Sertliğinden ve öfkesinden bir ölçüde acı çekerek de olsa, Anadolu'ya silah geçişini sağlamak için, "bağımsız" Ermenistan ve Gürcistan'dan geçen yolu aceleyle açtılar. Onlar; sadece yardımlaşma değil, ittifak için de çabalayacaklarını eklediler. Rusya, kaçamak cevaplar verilerek, yalanla kandırılmıştı. Çiçerin; Türkiye'yi savunmayı kabul ettiklerini kabul ediyor, ancak Wrangel'in ordusu ile Polonya'daki Müttefiklerin oluşturduğu, kendilerini tehdit eden tehlikeyi -tehlike ki herhangi bir konsantre düzenlemeyi ertelemekteydi- vurguluyordu. Çok geçmeden, Rusya'nın; daha sonraları üstüne oturacakları Türk alanın, Ermenistan'a verilmesi için, Türkiye'ye verilen yardımdan kazanç sağlamak için, manevra yaptığı ortaya çıkacaktı.

Birkaç haftalık gecikmeden sonra, heyet, silah geçişini sağlamak amacıyla yolu açmak ve genelde Türk davasını desteklemek için daha bir uzlaşıcı tutum gösteren Lenin tarafından kabul edildi. Fakat, o; Rusya'nın Gürcistan üzerindeki, eli kulağında tehdit edici niyetini bir ölçüde gizli tuttu. Burada, Türkler; eski çarlık politikasının, savaş olmadan, barışçıl şekilde nüfuz etme yolu ile tekrarlandığını kestirdiler. Angora'da yayınlanan mülakatta, Bekir Sami, Rusya'nın her an Ermenistan hükümetini devireceği inancını ifade ediyordu. Böylesi bir durumda Anadolu tarafı gecikmeksizin eyleme geçecekti.

Bu haber alınır alınmaz, M. Kemal, durum hakkında kendi soğukkanlı analizini meclise sundu. Onun değerlendirmesine göre, Rusya'nın şu anki politikası; ihtiyaç gereği, Müslüman dünyaya güven vererek Türk etkisinin buralarda yayılmasını engellemek, amacına yönelikti. Ve bu arada, Rusya; Batı dünyasının gözünde Türk ihtilalinin arkasındaki güç olarak da görülmeyi amaçlıyordu. Bu vasıtayla, sonuçta, Türkiye'de komünizmi kurup, onu uydu gibi kendisine bağlayacaktı.

Öte yandan, Batı ve de Müslüman halk içerisinde, anti-bolşevik duyguların tehdidi altında olan Ruslar, Türkiye'siz de edemezlerdi. Bu nedenle onlar muhtemelen bir ittifak yapmaya hazırdılar. M. Kemal, Türklerin bir fişek ve bir piastre* ile başlangıç yapıp, Karadeniz vasıtasıyla nakliyata başlamalarının zorunlu olduğunu yazdı. Kuşkusuz, askeri araç ve gereçler fazla olmayan miktarda olduğu halde, yine de teklif edecekleri altın yoktu. Her şeyden önce "Ermenistan'a karşı Rusya ve diğerleri ile uyuşmadan, bağımsız olarak, kararlı bir tutum alınmalıydı".

Ruslar bu zaman içerisinde, Eylül ayında, Doğu halkları kurultayını toplayarak hemen Müslüman komşularının gururunu okşayıcı ve de tehdit edici bir taslak hazırladılar. Rusya; Enver Paşa'nın yaptığı gibi, Hint sınırına kadar uzayan Pan-İslamist egemen ülkeler topluluğu fikri ile oynuyordu. Enver Paşa, gerçekte onların gayesine yardım için can atıyordu. O ve Cemal Paşa, Moskova'ya Almanya'dan gelmişlerdi. Enver Paşa, sokakta ve hükümet binalarında ufak boyunu gizleyen yüksek siyah fesıyla herkesin dikkatini çekiyordu. O; Bakü'de çoğunluğu Rusya'ya kuşku ile bakan, fakat ondan ne elde edebileceklerini görmeye hazır, Müslüman liderler arasında bir delegeydi. Enver Paşa, çoktan M. Kemal ile haberleşmeye başlamış, "İslam dünyasının organizesinin tesisi ve ülkemize mühimmat sevkiyatını sağlamak için" çalıştığını garanti ediyordu. Bu birincil önemdeki tuhaf insandan özgürce yararlanan M. Kemal'i; kişi olarak bu adamın Sovyet liderlerine yakın ve iyi ilişkide olduğu düşüncesinin yarattığı, bir iç sıkıntısı basacaktı. Bu kişi bir pozisyonda olmalı ki, kendisinin belirttiğine göre, sadece silah değil, askeri yardım da temin ederek M. Kemal'i destekleyebilsin. O: "Meslektaşlarımdan gelen haberlerden işittiğime göre zorluklar içerisindeyiz, ki ben bunu daha önceden de tahmin edebiliyordum" diye yazdı. O, Rusya'nın yardımının fazla bir miktarda olacağını tahmin etmiyordu. Himaye ediyormuşçasına bir tonla o; "bunun için ben ülkede ihtilafları azaltacak tedbirleri almanız gerektiğini düşünüyorum" diye akıl veriyordu.

M. Kemal; bütün bu değişik resmi mektuplara yeterince nazikçe cevap verdi. Enver'den yararlanılabilirdi. İngilizleri yenmek ve Türkiye'nin gücünü Sovyetler Birliği'ne karşı dengelemek için, o; Halife'nin adınaymış gibi davranıyordu. O; böylece, Enver'in, doğu ulusal hareketlerini birleştirme temel özlemini onaylıyordu. Öte yandan, o sadece Rusya'nın memnuniyetsizliğini yükseltecek olan Pan-İslamist macerayı şiddetle engelliyordu.

M. Kemal; Cemal Paşa'nın mektubunu da, aynı şekilde, daha gayriresmi terimlerle cevaplandırıyor. Her ikisine de Rusya ile bir antlaşmanın gecikmeyeceği hakkındaki güvenini ifade etti. Gerçekten de hemen dostluk anlaşmasına Rusya'da başlandı ve Türkiye'ye geri dönen Türk delegesi Yusuf Kemal'e emanet edildi. O; Moskova'yı terk ettiğinde, trenine bir milyon altın ruble (büyük ölçüde Ankara'daki sivil görevlilere ödenmek üzere tahsis edilmişti), Karadeniz üzerinden bir motor ile sevk edilmesi planlanan sembolik bir miktar silah, mühimmat ve Türkiye'nin istemde bulunduğu donatım yüklendi.

Birkaç gün sonra, Çiçerin, Bekir Sami'nin önüne sınır sorununu çıkardı ve Türklerin elinde olan Van ile Bitlis'in Ermenilere devrinde direkti. O, Türkiye'ye yardımın, bu prensibe bağlı olmak zorunda olduğunu ifade etti. Çiçerin'in teklifini kesinlikle reddeden M. Kemal, Doğu ordusuna Ermenistan'a yürüme emrini verdi. Böylelikle, sonunda Kazım Karabekir'in uzun ve sabırsızca beklediği, uykusunu kaçırarak sona eriyordu. Bu saldırının amacı: 1877'de Enver Paşa tarafından geri alınan, fakat tekrardan Müttefikler tarafından dikte edilen mütareke ile kaybedilen Kars, Ardahan ve Batum'u da kapsayan Türkiye'deki "Ermeni" bölgelerini geri almaktır.

28 Eylül'de Kazım Karabekir'in ordusu ilerleyip Sarıkamış'ı ele geçirdi. Belli bir moladan sonra, Kazım Karabekir; Kars'a doğru ilerlemeye devam etti ve şehir, direnmeden düştü. O sırada yatağında olan Rus-Ermeni komutanını düşman şehrin içerisinde yürüyünceye dek uyandırmaya, onun yardımcısı cesaret edemedi. Karargah düştü ve binlerce kişi esir alındı. Ermeni ordusu Kazım'ınkine denk düşmüyordu ve düzensizce Arpa Çayı'na doğru çekildi. Bunu; peşisıra gelen Türklerce gerçekleştirilen ırza geçme, soygun ve katliam gibi, sivil kitlelerin tamamen sebepsiz olmayan nedenlerle panik içerisindeki dehşetli korkuları izledi.

Kars'ın düşmüş olduğu haberi Ankara'da sevinç yarattı. M. Kemal şimdi kendi karar-gahını, tren istasyonundaki bir binaya taşıdı ve tarım okulundaki büyük salon, çoğalan personeli yerleştirmek için ayrı kompartmanlara bölündü. Halide Edip içeriye girdiği zaman, koridorda duran ve görevlileri kutu benzeri bürolarından dışarıya çağıran, Kemal'in askeri kabine şefinin verdiği: "Doğu şubesi, bu akşam, şekerli yemek; fakat Batı şubesi sadece haşlanmış pırasa yiyecek" haberiyle karşılandı. Onun dediği gibi: "On üç kapı şırrak diye açıldı ve yirmi kadar görevli memur, dar koridorlarda toplandı ve hemen bastırılmış hislerle konuşmaya başladı. Bu bize güven veren ve bizi o uzun, umutsuz aylarda bir ölçüde umutlandıran ilk olaydı." İsmet, fazlasıyla memnun oldu, nazikçe Halide Edip'in omuzlarına elini vurup birlikte Kazım Karabekir'e kutlama mesajı çektiler.

Ermeniler Çiçerin'e boş yere yalvardılar ve başkan Wilson'dan arabuluculuk ve de "farklılıkları düzeltici" bir mütarekeyi savunacağına dair boş teminatlar aldılar. Aralık'ın başlarında, Alexandropol'da, Rusya ve Türkiye, Gümrü (Türkçe ismi) antlaşmasını imzaladılar. Milliyetçi hükümet tarafından mukavele edilen ilk sözleşme; Aras ve Arpaçay boyunca uzanan geleneksel doğu sınırını eski haliyle yeniden düzenliyordu.

Bu süre zarfında Rusya, Wrangel'in ordularını yenilgiye uğrattı. Böylece Constanti-napolis'e (İstanbul) boşalan bir nehir dolusu mülteci; pazarda ekmek karşılığı değiştirdikleri değerli hazineleri ile tüccarları zenginleştirip kabera-yı canlandırarak, yeni yüksek komiser Sir Horace Rumbol'un gözünde, epeydir, ahlaki olarak bozulmuş başkenti daha da baştan çıkardılar. Rusya; şimdi, böylece Ermenistan'ın geri kalan kısmını ilhak etmekte serbest idi. Onların süvarileri Erivan'a girdiler; atları bir tek mermi atılmadan veya kitleden bir tek ses çıkmadan karın içerisinde yürüyorlardı. Parlamento binasının balkonundan Lenin ve Marx'tan ateşli alıntılarla konuşmalar yapıyor, "Yaşasın Sovyet Ermenistanı! Yaşasın Sovyet Azerbaycanı! Yaşasın Sovyet Rusya! Gürcistan da yakında Sovyet olacak, bunu Türkiye izleyecek. Bizim kızıl ordumuz Avrupa'yı baştan başa süpürerek ilerleyecek. Yaşasın üçüncü Enternasyonal!" haykırısları geliyordu. Sokaktaki kitle sessizdi. Bir Ermeni "Quelle blague!" diye mırıldandı. Böylece onun ülkesi Ermenistan Sovyet Sosyalist Federe Cumhuriyeti haline geldi. (1)

Bunu izleyen aylar, Rusya ve Türkler kendi aralarında geri kalan Trans-Kafkasya'yı bölüşerek, düzenlediler. Rusya Gürcistan'a, (yeni bir Sovyet Cumhuriyeti olması için), yürüdü. Türkiye, Ardahan ve Artvin'i işgal etti. Bu askeri kazançlar şimdi politik bir biçim ile damgalanacaktı.

M. Kemal; Yusuf Kemal önderliğinde bir antlaşma heyetini Moskova'ya gönderdi. Bu sırada, delegeler; direkt olarak Gürcistan vasıtasıyla seyahat etme imkanına sahiptiler -muhtemelen kendilerini takviye etmek için iltica etmiş olan bir Gürcü asilzadenin yardımları sayesinde-. Onlar dostça karşılandılar ve Çiçerin ile daha fazla görüşmeyecek, daha uyumacı olduğu anlaşılan realist Stalin ile görüştüler. Yusuf Kemal'in ödüllendirici jestine cevaben, Stalin iki parmağını yukarı kaldırıp kısa ve özlü olarak Çiçerin'den "diplo!" diye söz etti.

16 Mart 1921'de Kemalist hükümet ile Sovyetler Birliği arasında Moskova Antlaşması imzalandı. O, baştaki antlaşmanın çizgisini kesin eklerle izliyordu. Her iki taraf; "Doğu halklarının ulusal kurtuluş hareketleri ile Rusya işçi sınıfının yeni bir sosyal düzen için mücadelesi arasındaki ortaklık noktasına" dikkat ederek; bu halkların özgürlük ve bağımsızlık için haklarını ve hükümetini hür olarak belirlemesini" kabul ettiler. Her biri bir diğerinin sınırları içerisinde yıkıcı hareketlerde bulunmaktan kaçınacağına dair söz verdi.

İki anmaya değer realist kişi, M. Kemal ve Stalin; birbirlerinin gerçekte bütün ortak problemlerini değil ama, harita üzerine bir çizgi çekerek, nesiller boyu düşman olan Rusya ve Türkiye arasında tartışmasız olarak bugün de süren, birbirlerinin karşılıklı sınırlarını tespit ediyorlardı.

* *Piastre: Bir Pound'un yüzde birine eşit olup bir zamanlar kullanılan bir çeşit para birimi (çevirenin notu).*

(1) *Oliver Baldwin, Altı Cezaevi ve İki Devrim.*

KAM VANO KE DOYÊ MÎN TÎRSO?

Na dinade kes çînokê nayê vaco. Kes nivano ke do-
yê min tirso. Raştî girano û zof zehmet o ke mordem
qebul bikero. Tayê este ke gê Kemanî û xeletîyê xo ni-
vînene û qebul nikenê. Ali Haydar Kaytan çî orte (nav-
beynê) na tayînêdero. Qeyten Vano ke "Xortê mame-
kî tirkî tirkore rind zonanê û qesey Kenê û eleqê xo
Kurdistanîre birnê". Ma heger qeytan beg ke kirmanco
û dawa Kirmancîyê parazano (pareznenno) e bê xo ça
tirkî nusnenno? E be xo çay tirkî qesey keno û wenano?
Qeytan beg e bê xo kamcî unîversita Kirmancîye wen-
do qedeno ke xortê mamekîye pêyde mende? Hîres se-
ro ke mi hona nihesnoka ju Xortê Dersimi Vaco ke ez
tirko, yan jî aslê xo înkâr bikero. Çîyeke qeytan serxwe-
bunde nusna. "Çi serxwebuno kes nizono" raşt nîyo.
Waxteke xortê Dersimî yenê dinya e bê nenniko mayê
xo benê pîlî. A nennik kê î pêhesnena, nenikê qetlî-
ama milete Dersimî û Kirmancîyo. A nennike qehre-
manîya şerê mamêkîyê. Çoka rawa ke xawteke î benê
pîlî rind zonanekê dost û dismenê dîno kam o. A ke as-
lê xo înkâr kenê tayê kalî (ixtîyarî). Î çî waxte xo de
zof tadetî û zilm dîyê. Heta ewro jî tersenê ters zerê dî-
node esto, cokara henî vanê. Bes î çî zerê xode tim da-
yîm vanê û zonanekê Î Kirmancî tirk nîyê û dewlata tir-
kî dismenê dînano. Qeytan Ewropade nîstaro ro û nûs-
nenno, bes xortê Dersim. Dersimderê weletdare û ortê
zilm û tekoşînde û raştîyedere Hozor seryo ke dewlete
kolonyalîste tirk zilm û zordarî Keno, ewro yî e bê her
çîyê xo berdewam Keno. Onca jî sernikote û sernikuno
jî. Hizbe qeytan hona vizerbî Dr. Nurî Dersimî û heva-
lên deyra Vatênê "uşak, uzlaşmacı, hain" seroke dey
hona vizerbî vatene "Dersimli asker çocuğudur" nika jî
vano "Seyit Rıza'nın temsil ettiği gerçeklik" Hata nika
ti kotîde bîya gercega dig nêdîya? Ti û seroke to Lacî
Kamîyê?

Nayê xo vîra mekere ke heta nika milete mamêkî
kesî afû nikerdo hala dismene xo qê afû nikenno. Heqê
kesî çînokê heqerete dersimî bikero. Miletê dersimî
nayê qebul nikerdo û nikenno çî.

Nayê gere dost çî dismen çî nîya bizano. Raşt yan
Xelet çepê tirk dersimdero. Î ewro este sodir çîne. Ma
sima ucade sekenê? Hevale to ucade sekene? Ma qey
sima kirmancî, welatê Sima Dersim û Erzingano, ti
nayê rind zonana ke heqe sima çî çîno zê çepê tirk
ucadêbe çike sima dismenetî milete ma kenê. Ez
iman niken ke ti tarîxa Dersimî rind bîzone. Ti ke bi-
zonêne henî qesey nikerde nê. Qeseyê dê Kirmancîyê
ma esto. Vanê ke Kamkê aslê û zonê xo înkâr keno
aqilro hero.

BARZANÎ JÎ ROJNAMEYA ELHEYAT-Ê RA DÎBÊJE:

"Kurdistana Îraqê, ne Somaliya ye.
Em dê li ber singa çeteyan û kiryarên Partiya
Karkeran rawestin."

Û tekîd kir ku ew hes nake da Rejîma Bexdadê bête
guhartin, eger alternatîf ne demokrati be.

Li Selahedîn, li joriya Îraqê, ji Zuheyr Quseybatî:

Serokê Partiya Demokrat a Kurdistanê, Serokê Be-
reyê Kurdistanê Mesûd Barzanî, soz da ku li ber singê
çeloyên li dij Yasayê raweste. Û got: Kurdistana Îraqê,
ne Somaliya ye. Herweha Barzanî, wan kesên ku
gotine "Li slêmaniyê Endamên Rêwistina wî gule li
xwepêşandaran barandine" derewîn derxistin. Û îstîx-
barata Îran û Îraqê tawanbar kirin, ku eq helw didin
da nexweşî li Kurdistanê derbikevin.

Barzanî bi axaftina xwe ya ji El Heyatê re da diyar-
kir, ku alternatîfa demokratiyê çênebe, ew naxwaze
ku Rejîma Îraqê bête guhartin. Û got: Ez naxwazim
dîktatorek bê şûna dîktorekî. Herweha ew jî got ku,
Leşkergeha El Beqaayê hatiye Leşkergeha Zilê. Û ev
jî got, ku ew dê qewetê li dij Partiya Karkerên Kurdis-
tanê bi kar bîne û "eger pêwîst bibe, emê lidij kiryarên
wê raqwestin." Herwesa ewî da xuyakirin ku, eger Pa-
rastina Rojavayê bête vekişandin, wê hûyereke pir
mezin derkeve holê.

Hevpeyvîna Digel Mesûd Barzanî

PIRS: *Îdara Kurdî durusi bûye da Kurd ji zordaran
dur bibin. Lê ûn ergumentên çewa dibînin herwekî te go-
tin, ku di heftiya bihurî da li Slêmaniyê hin xwepêşandar
ji aliyê endamên partiya we ve hatine gulebarankirin?*

BERSÎV: Eve ne rast e ku endamên Partiya De-
mokrat a Kurdistanê gule li xwepêşandaran barandi-
ne. Û ev gunelîbariya han bêheqî datînin ser Partiyê.
Me, Wezîrê Pêşmerge û yê Navxweyî hinartine da li
ser wê bûyetê lêkolîn bikin û li pêşberî kesên ku gule
barandine ser xwepêşandaran pêwîstiyên taybetî bi
cîh bînin.

PIRS: *Çira PDK vî karî ji Hikûmeta Herêma Kurdis-
tanê ve nehêla, ku ew li dij destdirêjyên Hizba Sosyalîst*

raweste?

BERSÎV: Hizba Sosyalîst tune û xwe pelîşandibû. Didu ji endamên wê, çûbûne nava PNK. Û piştî Kongra 11-an ya PDK, hemî serkirdayetiya wê hate nava PDK. Lêbelê niha wî navî dîsa bi kar tînin. Û ev yek, li dijî wê Yasaya hizban e ya ku Parlamentoya Kurdistanê derxistiye. Ya din, van mirovan gunehkariyeke pir mezin kiriye, ku êrîş birine ser îlwayeka hêzên Pêşmerge û çek-cebilxanê birine.

PDK, bi mana nivê Hikûmetê û nivê Parlemanê ye. Çendîn ku PDK di hilbijartinê da piraniya dangan standibû jî lê bi YNK re nîvenîv kir. Me ji Partiya hevalbend (YNK) daxwaz kir, ku ew jî bi pêwîstiyên xwe raweste û berevaniya Hikûmetê bike. Lêbelê wê, xwe ji pêwîstiyên xwe dur kir û reviya. Ji ber hindê hêza PDK rabû, da wan kirdarên ku bi alîkariya derve wê destdirêjîyê kirine terbiyê bikit. Em hîç destur nadin kesên ku li dij yasayê kar dikin û êrîş dibin ser bingehên Hikûmete. Û berqiyek ji Serokê Wezîran, yek jî ji Wezîrê Pêşmerge çûne Slêmaniyê û emir dane Hêzên Leşkerî, da wan çepelan perwerde bikin. Ku niha ev herdu wezîr jî, bi ser YNK ve ne. Qumandarê Leşkerî yê herêma Slêmaniyê ku girêdayê bi PDK-ê ve ye jî, emir ji Serokê Wezîran û Wezîrê Pêşmerge girtiye, da wê berpirsyara Leşkerî bi cih bîne.

PIRS: *Ewên der ve kê ne ku tu wan gunehbar dikî?*

BERSÎV: Bi eşkaratî rêkiliyên Miheme Hecî Mehmêd digel Îran û Îraqê hene. Wî helw da ku digel Tirkîyê jî têkiliyan deyne Îcar ew tiştên ku wî li Slêmaniyê kirin, bi alîkariya Îran û Îraqê çêbûne. Ew, grêdayê muxaberata herdu dewletan e jî. Û ji bo zêdekirina gelş û nexweşîyan, herlim kar dike.

Partiya me serbilind e ku berevanî ji demokratiye û Yaseyê re kiriye û ji wan kiryarên ku kirine jî ne peşman e.

PIRS: *Telebanî tekîd kiribû ku ew terorên li Kurdistanê Îraqê çêbûne, li hemû rêxistinên hatine kirin, tenê li PDK nehuliyê kirin.*

BERSÎV: Ev, ne rast e. Ez jî te re hinek nav dibêjim ku ji endamên PDK yên ku teror li wan hatiye kirin; li Hewlêrê Mele Evdîrehman, ji mintîqa Raniyayê Endamê Liqa Yazdehan Feqî Lacanî, Muhendîz Ezîz Xweşnav, û li Çemçemalê Teyfûr. Çend carên din jî êrîş ji aliyê çepelên alîgirên derveyî ve hatine ser bingehên PDK. Ez dizanim, ev dewletên ku alîkariya wan dikin, yên li dora me ne. Levra eq ji tecrûbe û demokratîyeta me pir ne dixweş û razî ne.

PIRS: *Tu hizr dikî ku ew nexweşî wê careke din jî bibin?*

BERSÎV: Erê. Hebûna hin çepelan, rewşa aborî ya wîrab bihêsanî dikarin nexweşîyê derxînin. Û jixwe pîlaneke herêmi li dij vê tecrûbeyê me heye.

PIRS: *Eger ew nexweşî careke din nû bibin, hûnê çewa li pêşberî rabiswestin?*

BERSÎV: Em û YNK, dê bi hemî hebûnên xwe ve li pêşberî kiryarên çepelî nehez rawestin. Û ew eger rola xwe bi cih neynin, wê her wekî niha PDK li dij raweste.

PIRS: *Çewa ku tê zanîn, têkiliyên we bi Telebanî re xirab dimeşin?*

BERSÎV: Na, ne xirab in. Lêbelê herevaniya li Hikûmetê çewa ku rol û wacibên PDK ê, herwisan wacib û rolên YNK e jî. Hevbeşiya di îdareyê da, ne tenê bo parvekirina kursiyan e. Lê divê ku berevaniya heybeta Hikûmetê û ya Yasayê jî bi wekhekvî bête kirin.

Kurdistana Îraqê ne Somaliya ye û em tu caran jî nahêlin ku welatê me bi-bingehe şerên biyaniyan. Cezakirina kesên bi ser derve yên ku li dij Yasayê radiwestin, ne bi wêmanê ye ku şer di navbera me û hêzên siyasi da heye. Em û YNK hevpeyman in, hevalbendiya me heye û di Hikûmetê da jî ortax in. Lê em du rêxistinên li êkdu cuda ne û tifaqeke li ser meseleyên stratejî da navbera me da heye.

Mixabin, derve bi renekî din fani didke, li herêmê Kurd ne elementa têkdanê ne. Û di Rojhilata Navîn de çareserkirina pirsê Kurdî ji bo bicihkirina aş-tî û îstiqrarê elementeke pir alîkar e.

Em miletekî kevnar in û me erdê kesî venegirtiye. Lêbelê erdê me hatiye vergirtin û bi dirêjîya dîrokê li ser me tadeyî pir hatine kirin. Em hêvîdar in ku dewletên ciranên me, dewletên Erebb, dewletên Ewropî, me weke me lê bigihîjin û mubalexeya di veguhaztina problemên virde-wirde nekin. Me çay li alkariya wan e, ku pê em suxreya welatê xwe bikin.

PIRS: *Îranê, berî da heftiyên sînore xwe girtibû. Tu çewan li vê meselê dinerî? Ji her endamên PDK a Îranê, têklilyên we û Tehranê çewan in?*

BERSÎV: Piştî Serhildanê, sînore Îranê venebûne. Heta niha çu alîkarîyeke Îranê jî bo Kurdistanê nebûye. Edî vekirin û girtina sînorî, bo me tiştêkî naguhêre. Çi tiştên ku ji Îranê jî tîna başûrê Kurdistanê, bi riya qaçaxê ye. Lê em dixwazin ku tîkiliyên me bi Îranê re normal bibin û alîkariya me li şer asasê rêzgirtina herdu aliyan bibit. Û em li dij zexta wê ne jî ku li me bête kirin.

PIRS: *Tu razî yî li ser axaftina Telebanî ku dibêje, Îran dixwaze Kurdên Îraqê birçî bimînin?*

BERSÎV: Ez tînagehimku Îran çî dixwaze. Lêbelê eşkera ye ku Îranê, piştî Serhildanê xasma piştî hilbijartinan û damezirandina Parlamento û ya Hikûmeta me, tu alîkariya aborî bo deverê nekireye.

PIRS: *Îranê, berî çend heftiyên bi hiceta bombebarankirina bingehên PDK-a Îranê, hin gundên wen yên li ser sînorî bomberan kirine.*

BERSÎV: Di havîna buhurî de, PDK-Îran meqerên xwe ji çûî hetanî sed kilometreyan ji sînore Îranê bi dûr xistine. Lêbelê mixabin bombebarankirina Îranê ji biharê ve her domandîye, berî heftiyekê rawestayê. Armanca Tehranê ew e, ku ango bingehên Partiya Dîmokrat xirab bike. Lêbelê em dibînin ku ev, renekî tade û destdirêjîya li ser Hikûmeta Kurdistanê ye.

PIRS: *Gelşa Leşkergeha li Zilê ku endamên PKK-ê tî da ne, hêj di navbera Cebha Kurdistanê û Tirkiyê da çareser nebûye. Ku ew (Tirkiye) jî bi hiceta bombebarankirina bingehên PKK-ê, gundên li deverê bombebaran dike. Qey ew kesên li wir bi çek in?*

BERSÎV: Belê. Leşkergeha Bekaayê hatiye Leşkergeha Zilê. Di destpêkê de, em li dij vê yekê bûn. Lêbelê ez niha ji ber hin egeran neşem behsa vê yekê bikim. Em bêdeng mane. Li Leşkergeha Zilê, rast û ku çekdar hene û tê da lêberbûna leşkerî jî dîkin. Ev yek, li dij wê tifaqê ye ku di navbera Hikûmetê û PKK-ê da hatiye kirin. Tê da diyar bû ku, wê çu bizava leşkerî di herêma me da nayête kirin.

PIRS: *Di wê Leşkergehê da jimara çekdarên PKK-ê çend in?*

BERSÎV: Jimare nêzî hezar kesî ye.

PIRS: *Telebanî ji Elheyatê re tekîd kiribû, ku ew mina te li pêşberî vê meselê ne germ e?*

BERSÎV: Hin caran birayê min Celal, ji min germtir û pêşdetir e, hin caran jî ji min sartir dibe, lêbelê germiya min her mîna xwe ye. Ez, li dijî wan meto-dan im ku PKK bikar tînit. Û ez dibînim ku ev Partî ji bo pêşeroja Neteweyê Kurd jî mezintirîn xeter e.

PIRS: *Tu razî yî li ser wesifkirina Turkiyê bo vê hizbê ku terorîst e?*

BERSÎV: Bo çi wesifkirina Turkiyê û ne wesifkirina Navnetewî? Navlêkirina bi terorîstiyê, bê delîl û belge çênabe. Û kiryarên Partiya Karkeran jî, rê li ber vê meselê vedikin.

PIRS: *Ji bo mana wan (PKK) li jora Îraqê, hûn çi çare dibînin?*

BERSÎV: Divê li herêma me hebûna Hizba Karker nebe. Ew kiryarên ku li Tirkîyê dike, karê me pê nîne. Lêbelê em li devera xwe hebûna we qebûl nakin. Eger pêwîst be, em ê li dij kiryarên wê rawestin. Û em dipirsin, Îran li dij birêvebiriya haşûrê Kurdistanê ye, lê çima alîkariya wê dike?

Em digel heqê birayên xwe yên Kurd in li Kurdistana Tirkîye, Sûriye û Îranê. Lêbelê mafê me nîne ku em mayê xwe di karûbarên wan da bikin. Û ewan jî maf nîne ku mayê xwe di karûbarên me da bikin.

Lê endamên PKK-ê xwe li başûrê Kurdistanê hisêb dikin alternatîvê birêvebirina îdara kurdî û mayê xwe dixin hemû tiştî. Em ê van kiryanan rawestînin. Em dibînin ku ev li ser me wacibekî pîroz e. Em erînî bi Stalîzmê jî nakin.

PIRS: *Te pêşwaziyek bi wefdeke Tirkîyê ya ku ji aliyê Serokwezîr Tansû Çiller ve hatibû, kiriye. Di wê çavplêkîna da çi hat?*

BERSÎV: Min nameyek ji Tansû Çillerê re hinartibû û tê de nerazîbûna xwe ji bomberankirina devera Barzan û Berwarî ji aliyê balafirên Leşkerî yên Tirkîyê ve diyar kiribû. Xanim Çillerê bersîva Nameya min da û tê da xema xwe ji bo bûyerê diyar kir û got ku hikûmeta wê amade ye bo dana tezmînatê ji kesên xisardîtî re. Soz jî daye ku careke din ew tîşî dubare nebitin.

PIRS: *Di nuvbera Kurdan û Bexdayê da bo guftûgoyan pêwendî têne kirin?*

BERSÎV: Di vî warî da biryar girêdayê bi Parlementoya "Kurdî" ve ye û mafê min tune ku ez biryarekê bidim.

PIRS: *Bî dîtina te, çareyek ji bo vê rewşa welêt heye?*

BERSÎV: Alternatîf ew e ku rejîmeka demokratîk durust hibit. Divê xebat hemî jê re bêtin kirin.

PIRS: *Tu hîzr dikî ku Rejîm bête guhartin?*

BERSÎV: *Ne karesî hêsan e û ez mîna hinekan jî nabînim ku wê bi hêsanî bi-bit.*

PIRS: *Raya te li ser hindê heye ku ew guhartin bi hêz bête kirin?*

BERSÎV: Ez hes nakim ku generalek an dîktatorek were ser hikum. Eger alternatîf ne demokratî be, ez naxwazim bi hêz an bi rîyeke din çu guhartin bê-ne kirin.

PIRS: *Mana wê ev e ku tu vî serûberê niha ji hatina rêjîmeka leşkerî qencîr dibînî?*

BERSÎV: Ez hes nakim ku dîktatorek li şûna dîktatorekî din rûne. Her çî be jî, Rejîma niha hatiye îzolekirin û niha di kirîzekê da ye. Herweha ji Civata Emnê biryar hene, ku evê han serê xwe bilind neke. Lê eger rejîmeka leşkerî bête şûna vê Rejîmê, ne dûr e ku ambargoya li serê rabe. Ewçax ew rejîm, ji bo veribandina milletê Kurd û ji bo hatina demokratîyetê bo Îraqê, dikare hêza xwe bigîştî bi kar bîne.

PIRS: *Telebani dibeêje, ku guhartina Rejîmê tenê karê Îraqîyan e?*

BERSÎV: Em wisa hîzr dikin ku wê karîseyeka pir mezin peyda bibit, ku ji ya bihara 1991-ê mezintir be. Helbet em ê berxwedan bikin. Lê gelê Kurd careke din dibe panehande, dikeve ber gelek rengên vebirandinê û karên çepel. Herweha şer jî dê bikeve çiyê.

PIRS: *Tutu hîzr dikî ku ev Parastina Rojavayê weha bimînit?*

BERSÎV: Ez hes nakim ku heta dawiyê bimînit. Welê hes dikim ku bimîne heta rejîmeke demokratî bête ser hikum.

PIRS: *Hinek zêrevan wilo hîzr dikin ku heta ev Parastin hebe, guftûgo di navbera Kurdan û Bexdayê da nayêtin kirin?*

BERSÎV: Eve ne rast e. Dema ku me digel Bexdayê dest bi guftûgoyan kiribû, ewçax Hêza Parastinê li deverê bû. Birayê Celal bi serokatîya wefdê çûbû Bexdayê û digel Hikumetê guftûgo dikirin. Piştî jî min serokatîya Wefdê kir û çend guftûgo kirin.

PIRS: *Eger Serok Sedam Huseyn bimîne û Ambargoya dewletî jî bimîne, rîyek heye ku serûberên xirab ên Îraqîyan sivik bike?*

BERSÎV: Baştirîn derman ji bo çareserkirina gelşên Îraqê ew e ku biryara FN jimara 688 bête bicihkirin.

PIRS: *Qey armanca te ew e ku zêrevanên Navnetewî bêne herêmê?*

BERSÎV: Erê, ji FN-ê zêrevan werin û çavdêriyê li mafê mirovan, dabeşkirina xwarinên, firotina neftê, bicihanîna yasayan, hîlbijartîneke demokratîk li Îraqê bikin.

PIRS: *Tu digel mudaxeleyeka nû ya Rojavayê yî?*

BERSÎV: Divê em bizanibin ku armanca vê maytêkirinê çi ye!

PIRS: *Me bilîzriye ku li ser başûrê Îraqê balaftiran belavikine bi navê "F Kongra Nîştûmaniya Îraqê ya Yekbûyî" belav kirine û tê da daxwaz kirine ku Rêjîma Îraqê bête hilweşandin.*

BERSÎV: Min ew xeber di rojnameyan da xwendiyê. Belam gelek rê: hene ku mirov dikare belavokan bigehîne başûrê Îraqê. Bes divê ku em têb igeihin, ka armancên maytêkirina dewletên Rojavayê çi ne. Paşî hingê em dikarin rawestiyana xwe diyar bikin. Eger ev, ji bo alîkariya miletê Îraqê û danîna rejîmeke demokratî be, divê em piştgiriya wê bikin. Lê eger ji bo armancên din be, em piştgiriya wê nakin.

PIRS: *Alîkariya Emerikan û ya Rojavayê ji bo Opozîsîona Îraqê û Birêvebiriya Kurdî çewan e?*

BERSÎV: Min zanyariyên temam nînin li ser alîkariyên Emerîkî û yên Rojavayê ji bo Opozîsîonê. Lêbelê alîkariyên ji bo Hikûmeta Kurdistanê, bi riya ajansên FN û dezgehên mirovayetî yên ne hikûmet têne kirin. Li ser hindê ku ew têr nakin ji, em spasîya wan dikin.

Me pêwîstî bi alîkariyan heye ji bo avakirina bingeha jiyane û çêkirina projeyên berhemdar. Da miletê Kurd ji xurekivê bibe miletekî berhemdar û aboriyekê mikum ji xwe ra cihbicih bike.

PIRS: *Ma riyek ji bo yekgirtina Opozîsîona Îraqê nîne?*

BERSÎV: Gelek çaran hewl hatine kirin. Ez wisa dibînim, ku Kongra Nîştûmaniya Îraqê ya Yekbûyî baştirîn reng e ku heta niha hatiye durustkirin. Lê kêmasiyê xê jî hene. Tiştên qenetir ev e ku ev Kongre bi pêş bikeve. Lê ez ji bo guhartina wê ne razî me.

PIRS: *Tu çewa dibînî ku Serokê Civata Bilin a Îslamî Mihemed Baqir Hekîm li Îranê ye û ne li Kurdistanê ye?*

BERSÎV: Qenetir e ku ev pirs jê bête kirin. Ez nizanîm sedemê wê yekê çi ye. Lêbelê diviya ku ew li welatê xwe bûna. Ji salên şestî ve ye ku pêwendiyên me pê te her baş bûne.

PIRS: *Bi raya te mezintirîn problema Hikûmeta Kurdistanê ya rûbirû çi ye?*

BERSÎV: Fesadî, derketina li dij Yasayê û serûberên xirab ên aborî.

(Ev nivîs di Rojnameya EL HEYAT, jûmara 11267, roja 19.12.1993 de hatiye weşandin).

AKLIN YOLU GERÇEKLERİ GÖRMekten GEÇER

Kürdistan'ın her alanında, yoğun mücadelelere tanık olunan günümüzde uluslararası yeni dönemin geliştirdiği koşullara uygun ve dünya politikasının kazandırdığı yeni boyutları doğru tanımlamak, mazlum Kürt halkının ulusal kurtuluşunun, döneme uygun bir birlikteliğin oluşmasına doğru süreci hızlandırmak, bireyinden tüm parti ve ulusalcı kurumlarına acil prosesi olmalıdır. Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin, temel sorunların çözümü, kuşkusuz kolay olmasa gerek. Ama mazlum halkımızın karşı karşıya kaldığı son dönem, siyasal ortamın oynamak istediği siyasi bazı oyunlara karşı, ben Kürt'üm diyen herkesin, çok duyarlı olmasını zorluyor.

Ortaya çıkan yeni sonuçlar çok ciddi ve duyarlı bir ortamı önümüze koymaktadır. Yani ulusal kurtuluş güçlerinin, ortaya çıkan mevcut gelişmelere getireceği doğru çözümler, her zamankinden daha fazla önem kazanmaktadır. Bu da gösteriyor ki, kitleselleşmiş Kürt halkının, ulusalcı muhalefetinin arkasında kalıplaşmış örgütçülük darmantığıyla seyirci konumdan kurtulması gereklidir. Zira, Kürdistan'ın her alanında yoğun bir mücadele yaşanıyor olması, her gün yeni bir gelişmenin patlak verdiği Kürdistan'da, hâlâ birkaç adamla örgütçülük oyunu oynamaya devam etmek, akli selime hizmet değildir. Keza, Kürdistan halkı bugüne gelebilmek için birçok süreçten geçmiştir. Süreçlerin kendi ortamlarına uygun iniş ve çıkışları olmuştur. İşte bu süreçlerden birisi de kanımca, 84'ten sonraki süreçtir. Diğer süreçler gibi, bu sürecin de kendine özgü olumsuzlukları, olumsuzlukları elbette ki olmuştur, ama halkımız, büyük fedakarlıklarla bu süreçten geçmiş, yeni bir sürecin basamaklarına ayağını atmak üzeredir. Hal böyle olunca, halkımızın aştığı süreçleri kopye ederek, halk muhalefetinin arkasındaki süreçlerde bocalayıp, mekan açmak bir yarar sağlamaz.

TC'nin, "Kürt realitesini" kabullenmesiyle ortaya koymak istediği senaryo çok ciddidir, hatta ulusal mücadeleyi kangrene dönüştürebilecek niteliktedir. Bundan dolayı, toparlayıcı ve ulusalcı bir ruh ve anlayışla yaklaşmaz, yüzeysel irdeler, işin kolayına kaçıp çözüm yollarını birtakım eskimiş genel klasiklerin ardına gizlenerek aramaya kalkışmak ve tarihi misyonlarını bitirmiş grupçuluk ilke ve prensiplerini sıralamak, mazlum Kürt halkının içinde bulunduğu mücadeleyi uzaktan seyretmekle eleştirmek, binlerce adım gerisinde tö-

kezlemek, gelişen ulusal halk muhalefetine yarar sağlamaz. Şayet halkımızı, çağdaş, bağımsız uluslar cemiyetine taşımak istiyorsak, halkımızın ısrarla bekleyip özlemlediği, ulusal birliğe, büyük fedakarlıklar gerekiyorsa da, olumlu cevap verilmelidir. Kaldı ki, baş aşığı getirilmiş olan gerçekleri ayaklar üstüne dikmenin ve işlerlik kazandırmanın zamanı geldiği artık kavranılmalıdır.

Böylesi bir ortamda, halkımızın ulusalçı muhalefetine pasifize etmek için, ortaya atılan TC senaryoları ortadayken, her türlü dargrupçu anlayışlardan sıyrılıp, yani kısacası; salt insan olmanın değil canlı bir varlık olarak yaşamının gereklerine bağlı olarak ortaya çıkılmalıdır, aksi takdirde tek ayak üstü bir yürüyüşle halktan kapuk gelişmelerin uzatılmasında, hayal projeleriyle uğraşma zevkine erişmekten başka bir çıkar sağlanmaz. Zira bazı gerçekleri görmek gerekiyor, aklın yolu, acı bile olsa, gerçekleri görmekten geçer.

Kürdistan ulusalçı güçleri artık, bir seçenek olmak zorundadır. Mazlum Kürdistan halkını süreçten sürece taşınmasına, şu veya bu ölçüde rolü olan gücü, yıllarca teyp kaseti gibi sadece olumsuzluklarından bahsedip, eleştirilmesi; diğer tarafta ise savunmakta olduğu düşüncesine paralel, pratik hiçbir adımın atılmayıp, halk arasında muazzam bir güven sarsılmasına neden olduğu bilinmelidir. Yani gelişmeler gösteriyor ki gözlüklerin değişmesi her türlü kalıplaşmış köhne ideolojik yapılardan arınma, milli ulusalçı bir mantıkla, şu veya bu örgütün kadrosu olmak değil, bağımsız bir şahsiyetle mevcut gelişmeler ve gelecek gelişmelere karşın hazırlanmalıyız.

Yoksa herkesin, Kürdistan'ı mutlaka ben kurtaracağım, başkaları yanlış ben doğrum, gibi yaklaşımları, teorikte çokça eleştirilen bir mantığın, kendilerinin de kabulü olduğu gerçeğini ortaya çıkaracaktır. Elbetteki herkesin kendi bakış açısına göre doğruları vardır. Ama önemli olan doğruları bütünleştirip, ikinci bir seçenek olarak halkın içine girmektir. Böylece, halkımızın çok sesli, çok seçenekli bir ulusal muhalefet sürecinde daha da gelişeceği muhakkaktır.

Milli ve ulusal çıkarlara tekabül edemeyen programlar, bir türlü gelişmeyen klasik örgüt anlayışına bağlı kalmak, hayatın, acımasız dönen çark dişleri arasında ufalanmaya, ezilmeye mahkum olmaktadır. Halkımız ve ulusumuzun yaşanan dönemine ve dönemin önümüze çıkardığı sorunlara, mazlum Kürt toplumunun tüm sınıf ve katmanlarının çıkarlarına cevap verecek, toplumun gerçeklerine uygun, soyuttan somuta giden programlar hedeflerine uygun olmalıdır. Zira, günümüzdeki süreç çok hassas ve özel bir önem arz etmektedir. Şu veya bu şekilde pasifize edilmeye çalışılan ulusal muhalefetin rotasını değiştirmeye yönelik zorlama ve dayatmaların çoğaldığı günümüzde, sorunun ciddiyetini daha da pekiştirmektedir. Bu da demek oluyor ki ulusalçı güçler durumu derinlemesine kavrayarak olağanüstü çalışmayı ve büyük fedakarlıklar göstermelidir. Sözün kısası, ulusal mücadeleyi geriletmeye çalışanlara karşı müdahaleci olmanın ağır göreviyle yükümlüüz: Yaşanan süreci, günü birlik izlemekten kurtulup, uzun vadeli ulusal çıkarlarımızın takipçisi olmak zorunluluğu görev olarak karşımızda durmaktadır.

DARA BENGİN'İN BİLMESİ GEREKİR

Deng dergisinin 26. sayısında Olaylar ve Görüşler bölümünde, Dara Bengin imzalı, "Hevdem Çevresi Gerçeklere Gözlerini Kapamamalıdır" başlıklı bir yazı yayınlandı. Bu yazısında, Hevdem'in birinci sayısında Jiyan Rojdar imzasıyla yayınlanan "Özal Sonrası Türkiye ve 'Cephe' Çalışmaları..." başlıklı yazıyı eleştirirken ne yazık ki Dara Bengin'in kendisi de hatalara düşmüştür.

Dara Bengin, bu yazısının başında belirttiği olumlu görüşlere, yazısının akışında kendisi ters düşmektedir. Ben, ne Hevdem ne de Hevgirtin-PDK adına Dara Bengin'e cevap verecek değilim. Ancak bu yazısında, Berlin'deki Kürt Merkezi'yle ilgili belirlemelerin gerçeğe tamamen aykırı olduğunu belirtmek isterim.

Yazar, cephe çalışmalarıyla ilgili, kamuoyuna açılmamış bazı bilgileri yazdığına göre; cephe çalışmalarına katılan ya da katılanların kendisine bilgi verdiği siyasal biri olmalıdır. Bu tür şahısların, özellikle bu dönemde, böyle sorumsuzca davranması hem kendisine hem de halkımıza zarar vermektedir. Önce doğru bilgilenmeliydi ve okurları da doğru bilgilendirmeliydi. Aksi takdirde güvenilirliği kalmaz.

Dara Bengin, Berlin'deki sorumlu arkadaşlarına olayı sormuş ve onların bilgilendirmeleri doğrultusunda bu yargıya varmışsa, arkadaşları kendilerini yanıltmış bilgilendirmişlerdir. Ya da Dara Bengin gerçekleri bilmesine rağmen arkadaşlarını koruma çabasındadır. Eğer yanlış bilgilendenmeden ötürü böylesi bir düşünceye varmışsa, bir kez olayı, dost olarak gördüğü örgüt veya partilerden sormalıdır. Yurtsever olarak nitelediği o arkadaşlarının nasıl birer yalancı olduğunu kendisi de öğrenmiş olacak. Bu tür şahıslara yurtseverlik sıfatının yakışıp yakışmayacağını, Dara Bengin'e rağmen kendi kitlesi de çok iyi biliyor.

Kürt Merkezi, 1984 yılında Berlin'de kuruldu. Kuruluş amacı, Berlin'de yaşayan 40 bin civarındaki Kürt halkının haklarını korumak, onları da Berlin'de yaşayan diğer halkların kazandığı kazanımlara kavuşturmak için çalışmaktır.

Dara Bengin grupsal çıkarları veya "benim adamımdır, ne yaparsa yapsın ben korumalıyım" mantığıyla hareket ederek Berlin Kürt Merkezi'yle ilgili, okuyucuyu yanlış bilgilendirmiştir. Merkez 25.04.1993 tarihinde olağan genel kurul toplantısını yaptı. Toplantıda çoğunluğun bulunduğunu belir-

ten Yönetim Kurulu Başkanı, Dara Bengin'in "yurtsever-demokrat" arkadaşı toplantıyı açtı. Tüzük gereği divan yönetim kurulu seçildi. Gündemin tespitinden sonra gündem maddeleri görüşüldü. Sıra başkan seçimine geldiğinde, ben ve Dara Bengin'in yurtsever dediği arkadaşı başkanlığa aday olduk. Birinci tur oylamada eşit oy aldık. Seçimin yenilenmesi kararlaştırıldı. İkinci tur oylamada ben seçildim. Seçimi kaybeden eski başkan ve Merkez'de sözleşmeli olarak çalışan görevli bey, bazı şahısların yönetime aday olmalarını engellediler. Bu iki şahsın engellemelerine rağmen demokratik bir şekilde yönetim oluştu. Bu divan kurulunun toplantı süresince tuttıkları tutanakla sabittir. Bu tutanakları imzalayan divan üyelerinden bazıları da yine Dara Bengin'in arkadaşlarıdır.

Başkanlığa aday olmak her üyenin hakkı olduğu gibi, benim de hakkımdı. Bu hakkımı kullanmak için birilerinden izin almam gerekmezdi herhalde. Üyelerin çoğu benim başkan olmamı istediye hem yasal, hem de ahlaki hiçbir sakınca yoktu. "Yurtsever" bu iki arkadaş, o kadar "demokrat" idiler ki, üyelerin çoğunlukla seçtikleri yönetim kurulunun çalışmalarını birgün izlediler. Bir gün sonra da o yargıya vardılar ki; bu yönetim bu işi götüremez. Hele bu yönetimin başında bu Merkez'in kurucusu ve uzun süre başkanlığını ve başkan yardımcılığını yapmış birisi, yönetimde de geçmiş yönetimin başkan yardımcısı varsa hiç mi hiç merkezin amaçları doğrultusunda çalışma yapamazlar(!). Seçimin hemen ertesi günü, olağanüstü toplantı için 1/3 üyenin imzasını topladılar. Ancak yönetime vermeleri gerekirken, çok bilen(!) bu baylar, toplantı günü, yeri ve gündemi kendileri belirleyerek tüm üyelere postalamışlardı. Doğaldır ki böyle bir olağanüstü toplantının yapılmasına, ne ahlaki ne de yasal olanak vardı. Bunun yanında Merkez'de maaşlı olarak çalışan bay, seçimzede başkanına giderek kendisini raporlu yazdırmayı da ihmal etmedi.

Ama biz onların, yani Dara Bengin'in siyasal arkadaşlarının olumsuz tavırlarına rağmen yine de yönetimde iki arkadaşın çekilmesini, yerlerine bu "yurtsever" baylardan ikisinin girmesini sağladık. Ne yazık ki yönetime giren bu iki şahıs yönetim kurulu toplantılarına bile gelmez oldular. Görevli bulunan da görevini yapmayarak, yönetimi zor durumda bırakmaya çalışıyordu. Elbette kendisine çay ve kahve içilmesi için maaş ödenmiyordu. Görevini savsakladığı, güvenilirliğini yitirdiği için, yönetim kurulu yurtsever bayın çıkışını verdi.

Ya biz ya hiç, düşüncesinde olan Dara Bengin'in bu "yurtsever arkadaşları, Merkez'e maddi yardımda bulunan, Berlin sosyal senatörlüğüne, gerçek olmayan beyanlarla yazılı ve sözlü ihbarda bulundular. "Eğer biz yoksak Merkez olmamalıdır, biz varsak Kürt halkı veya Kürt halkının mücadelesi vardır. Biz yoksak bu mücadele olmamalıdır" düşüncesinden hareket eden bu şahıslar yazılı yazdıkları yanlış ihbarlarının dışında da yönetimin Hevgirtin-PDK'lı olduğunu, Hevgirtin-PDK'nın da PKK ile ilişkilerinin bulunduğunu, projenin Merkez'den alınarak kendilerine verilmesi gerektiğini sözlü olarak yetkililere söylediklerini, yetkililerle görüşmelerimizden sonra öğrendik. Dara Bengin'e sormak gerekir, biri kalkar kendilerine bağlı dernekleri, şu siyasi partinin kitle örgütüdür. Bu siyasi parti de şu siyasi partiyle birlikte çalışıyor, şeklinde ihbarlarda bulunsun ve buna dayalı olarak, yapılan tüm yardımlar durdurulsa, bu şahsın sıfatı ne olur? Eğer bunun sıfatı yalancı-muhbircilik değil de yurtseverlikse bu tür yurtseverliği Dara Bengin ve arkadaşlarına bırakmak lazım.

Merkez'in Hevgirtin-PDK ile organik hiçbir ilişkisi yoktur. Kürdistan'ın her parçasının

dan ve her siyasal yelpazeden üyeleri vardır. Zaten Merkez'in amacı da aktif siyaset yapmak değil, sosyal ve kültürel çalışma yapmaktır. Aktif siyaset, siyasal partilerin işidir.

Dara Bengin, yazısında miras yediğimizden söz etmektedir. Demokratik kitle örgütlerinde miras olur mu? Eğer bir miras varsa, o, Kürt halkının ve mücadelesinin mirasıdır. Yönetimler kendi kuralları için gelir ve geçerler. Önemli olan, halkımız için gerekli olan kurumları kalıcı kılmaktır. Kurumlar kimsenin tapulu malı değildir. Ancak kurumlarda hizmeti olanlar, yaptıkları hizmetler oranında, halkı tarafından yad edilirler. Eğer miras, kişisel çıkar sağlamaksa bunu Dara Bengin'in o yurtsever arkadaşı zaman zaman çiftler maaş alarak yapmıştır.

"Ne idüğü belirsiz, kime ve hangi kafaya hizmet ettikleri belli olmayan meçhul insanlarla..." belirlemesini de talihsiz bir belirleme olarak değerlendiriyorum. Kimi kastettiği belli değil. Kimi kast ederse etsin fark etmez. Merkez üyeleri ve Merkez'in amacı doğrultusunda çalışanların tümünün ne idüğü ve neye hizmet ettikleri gayet açık. Hepsinin, Kürt halkına hizmet etmekten başka bir amaçları olmadığı kanısındayım. Eğer ne idüğü belirsiz olanların Merkezde var olduklarını Dara Bengin açıklar, bizi de bilgilendirirse iyi olur. Bunu yapamazsa kendisi aynı konuma düşer.

Türk konsolosluklarının ve lobilerinin tüm karşı çalışmalarına rağmen yapamadıklarını, ne yazık ki "belli olanaklar yaratmış insanlar"ımız yaptılar Bay Dara Bengin. Yılların emeğini kişisel kaprisleri uğruna yıkmaya çalışanlar, sözünü ettiğin bu "yurtsever" arkadaşlarımızdır.

Bay Dara Bengin, Berlin'de Merkezle ilgili her şey açık seçik bilinmektedir. Sözünü ettiğin insanları, temsilcileriniz bile muhbirci-vatandaş oldukları için savunamaz durumdadırlar. Senin bilmemen mümkün değildir. Bu arkadaşlarını yargılaman gerekirken savunman acaba seni de onların derekesine düşürmez mi?

IRAK KÜRTLERİ YURTLARINDA NE KADAR GÜVENLİKTELER

(2)

Şu andaki hava koruması uygun ve düzenlidir. Fakat insan haklarının ihlaline ilişkin durumlarda hava operasyonlarının desteği yetersizdir. Bu konu üzerinde defalarca duruldu. 32. paralelin altındaki bölgelerde yaşayan Şii Araplara yönelik insan hakları ihlalleri artmıştır. Özellikle 1992 yazından itibaren bu ihlallerde bir artış gözleniyor. Hava desteği (Çekiç Güç) Türkiye'nin güneydoğusunda konuşlandırılırken bölgenin coğrafik koşulları da gözönünde bulundurulmuştur. Kürtlerin kontrol ettiği büyük bölüm, örneğin Süleymaniye 36. paralelin altındadır. Bundan dolayı Çekiç Güç'ün sağladığı hava desteği yetersizdir. Çünkü Kürtlerin kontrol ettiği alanlar dışında da Kürtler yaşamaktadır. Kerkük buna örnek olarak gösterilebilir. Uçuşa yasak bölge bu anlamda yardımcı olmamaktadır. Çekiç Güç hava desteğini isteksiz bir şekilde yerine getirmeye çalışıyor. Bu arada bir problem vardır. Çünkü 36. paralelin üstü bile tartışılmaya açıktır ve Çekiç Güç'ün görevinin sürdürülmesinde Türkiye'nin rızası istenmektedir. Türkiye 1993 Ocak'ında bu konuya açıklık getirdi: Çekiç Güç kendisine Irak tarafından bir saldırı sözkonusu olursa yalnızca kendisini korumalıdır. Türkiye, Çekiç Güç'ün konuşlandırıldığı sahanın korunmasını daha önemli görürken Kürtlerin korunması önemini ikinci plana atmaktadır. Bu anlamda Çekiç Güç koruma planı, Saddam'ın prestijini giderek güçlendiriyor ve Saddam, Batı'nın, kara desteği konusunda yetersiz olduğuna inanıyor.

Çekiç Güç'ün görev süresi TBMM tarafından her 6 ayda bir yenilenmektedir. Her yenilenmede Çekiç Güç popülaritesini yitirmektedir. Bu durum ise Kürtlerin güvenliğini tehlikeye sokmaktadır. Şunu da eklemek gerekir ki, Kürtlerin askeri gücü yalnızca, dağda gerilla mücadelesi vermeye elverişlidir. Saddam'ın bir saldırıya geçme tehlikesi halen vardır. Saddam'ın 93 Ocak'ındaki tehlikeli girişimi de bunu gösteriyor. Irak hükümetinin Kürtlere karşı saldırgan tavrı açıkça ortadadır. Bununla birlikte büyük bir Irak gücü Kürtlerin kontrol ettiği alanların hemen ötesinde saldırı için beklemektedir. Saddam Hüseyin defalarca iç saldırı tehdidinde bulundu. Bu tehdit Kürtlere ve Şii nüfusa karşı yapıldı. Kerkük'te Kürtlere karşı yapılan insan hakları ihlallerinin devam ettiğine ilişkin veriler mevcuttur.

3. Bölüm

YETERSİZ YARDIM

Kürtlere gelen uluslararası yardım ciddi bir anlamda yetersiz kalmaktadır. Çünkü yardımın nerede ve nasıl yapılacağı konusunda sorunlar vardır ve bu durum zayıf olan Kürt ekonomisine zarar vermektedir. Aynı zamanda Saddam da Kürtlere yapılan yardımlara belli şekillerde ambargo koymaktadır.

SADDAM'IN AMBARGOSU

Irak hükümetinin ambargosu Kürtlerin kontrol ettiği bölgelerde yaşamı zorlaştırmaktadır. Bu durum BM'nin 688 nolu kararına aykırıdır. Bu aynı zamanda birçok yardımı etkilemektedir. Geçmişte Kürtler ekonomik olarak Bağdat'a bağlıydı. Bugün de Kürtleri buna zorlamak, Kürt tarımını ve ürününü Bağdat'a bağlı duruma sokmaktadır.

Kürt hükümetinin tarım, su, sağlık ve eğitim gibi acil hizmetleri, Irak ambargosu yüzünden yerine getirilemiyor. Engellerden dolayı temin edilemeyen ilaçlar nedeniyle, birçok çocuk hastalığına neden olunmuştur. Bu, raporlarda da vardır. Irak hükümetinin 92'den itibaren başlattığı, bu engelleme politikası, Irak hükümetinin Kürt bölgesindeki nüfuzunu artırma iştahını kabartıyor. Birçok gözlemci, Irak'ın bu ambargosunun amacının Kürtleri zayıflatmak ve Kürtlerin oluşturmaya çalıştığı sistemi işlevsizleştirip, anlaşmaya zorlamak ve Kuzey'de yeniden egemen olmak istediğini belirtiyor.

Irak hükümetinin ambargosunun etkisiyle Kuzey'de fiyatlar artarken, maaşların yerinde saymasına neden oluyor. İnsanların da akaryakıt ve yiyecek alma kapasitesi giderek düşmüştür. Kırsal ve endüstriyel maddeler bölgede azalmıştır. BM'nin onayıyla ithal edilen ilaç ve yiyeceklerin temini, Irak dinarının Kuzey'de tedavülden kaldırılmasıyla güçleşmiştir.

Buna karşın Kürtlerin kontrol ettiği bölge dışındaki bölgelerde hükümetin vesikayla dağıttığı yiyecek enflasyonun altında tutulmuştur. 1992 Haziran'ında, 3 Kuzey Irak valiliğine % 40 dolayında yiyecek tahsil edilmiştir: 1992 ve 1993 başlarına kadar Erbil ve Süleymaniye valileri % 6 ile % 8 arasında yiyecek yardımı almıştır. Daha önce bunlardan daha az pay almıştır. Yeni Kürt hükümeti ancak maaşları ödeyebilecek bir durumdadır (o da geç ödemek zorunda kalmaktadır). Hükümet bu ödemeleri yok edilmiş ve kurutulmuş kaynaklardan yaratarak ortaya çıkarıyor. Şu anda ekonomik açıdan Kürt hükümeti büyük bir tehdit altındadır. Aynı zamanda Türkiye ile olan ticaret de çeşitli şekillerde engellenmiştir.

BAŞARISIZ GÜVENLİK

Devam eden çeşitli ihtiyaçların karşılanması, uluslararası topluluğun verdiği sözlerle yetersiz kalmasından dolayı, başarısızlığa uğramıştır. Bunlar yerine getirilseydi Kürtler anavatanlarında rahat bir şekilde yaşayabilirlerdi. Kürtlerin arasında, ülkelerine katılamayan Kerkük bölgesi, ki bu bölge Irak ve Kürt hükümeti arasında bir sınır haline getirilmiştir, ve bu bölgede yaşayanların birçoğu ise 91 ayaklanmasına katıldıkları için büyük baskılara uğramış ve yer değiştirmek zorunda kalmışlardır. 200 bin Kürt o bölgelerde kalmış ve yetersiz; genel binalarda barındırılmak zorunda bırakılmışlardır. Devam eden bu güvenlik tehlikesi buralara da direkt yardım yapılması konusunda büyük bir açmazı ortaya koymaktadır. Uluslararası yardım bu anlamda Kürtler için başarısızlı-

ğa uğramıştır. Acil insani yardım fonları, yerine ulaşamamıştır. Onarılmaya çalışılan Kürt ekonomisi engellenmiştir. Üzücü bir şekilde kaynaqsızlaştırılmıştır. Hiçbir anlamlı acil yardım, gündeme gelmemiştir. FAO (BM Gıda Örgütü) ve UNDP (BM Geliştirme Projesi) Kürtlere tarımda yiyecek sağlama yardımları konusundaki prosedürü kabul etmişlerdir. Bu ortak yardım BM ve Irak hükümeti tarafından deklare edilmiştir. Her nasılsa UNDP'nin ve sağlık organizasyonu'nun buna katılımı sözkonusu değildir. FAO'nun ise küçük oranda bir katılımı sözkonusudur. Bununla birlikte Irak Kürdistanı'ndaki verimli araziler işletilmemiştir. 92'de Güneye akan Kürt ürünlerinin karşılığı alınamamıştır. Bu, aynı zamanda 93'te de olabilir. Petrol rezervleri de BM'nin yaptırımları ile uluslararası alanda, Kürtler faydalandırılmadan, Kürtler sömürülmüştür. Bu durumlar Kürtlerin gelişmesini engellemekte ve Kürtleri acil yardım operasyonlarına muhtaç bırakmaktadır. 1992-93 yıllarındaki yardım programları, dağıtım anlamında, bir şekilde başarıya ulaşmıştır. BM'nin dünya yardım programına göre uyum sağlanmıştır. Fakat aynı program Irak Kürtleri sözkonusu olunca engellenmektedir. Birçok Kürt çiftçi ise kendi topraklarına dönememektedirler. Bununla birlikte bölgede güvenliği uzun vadeli koruyabilecek bir program gereklidir. Bu nedenle ekonomik amaçlı yapılan kaçakçılık benzeri şeyler gelişmektedir.

IRAK HÜKÜMETİNİN YARDIMLARI ENGELLEMESİ

Uluslararası yardımların başarıya ulaşmasında Irak hükümetinin engellemeleri defalarca görülmüştür. Yardım operasyonları yapıldığı dönemde, bu tür engellemeler nedeniyle bu bölgeye yapılan yardımlar tam anlamıyla amacına ulaşamamıştır. Bu nedenle, yapılacak yardım planları bunları gözönünde bulundurarak, BM sağlıklı bir politika üretmelidir.

Irak hükümeti, insani yardımları teorik olarak kabul ediyor. Fakat pratik yaşamda bunları engellemek için legal ve illegal birçok yola başvurmuştur. Gerçek olarak, BM Irak kaynaklarından 24 milyon litre gazyacı satmıştır, yardımlarda kullanmak için. Bu satıştan 5-6 milyon ABD Doları gelir elde edilmiştir. Bu yardım operasyonu şaşılacak bir şekilde diplomasinin eldiveniyle terörizmin işine yaramıştır. Bunun faturası da Kürtlere çıkarılmıştır. Irak hükümetinin, yardımları sabote eden eylemleri artarak devam etmiştir. Aynı zamanda döviz kurlarındaki ayarlamalardan oluşan gelirlerin bile Kürtlere verilmesini engellemiştir. 70 ABD Doları Irak hükümeti tarafından 69 Dolar olarak sayılmıştır. Geriye kalan 1 Dolar Irak hükümetine kalmıştır. Bu manevralar BM'nin petrol sayma programını etkiliyor. Irak'ın diplomatik engellemesi açık olarak belli değil. 30 Haziran ve 22 Ekim tarihlerinde imzalanan memorandumdan anladığımız kadarıyla bu yardım BM'nin bölgede ayakta kalmasını sağlamak için yapılmıştır ve daha sonra yapılan baskılarla özgür yapılması gereken yardımlar Bağdat'ı incitmeden yapılmaya çalışılmıştır. Ama buradan şunu anlıyoruz ki, Irak hükümeti etkili bir şekilde BM programını engellemektedir.

TERÖRİZM

Terörist saldırılar, direkt olarak hükümetlerden bağımsız çalışan yardım kuruluşlarına yöneliktir. Aynı zamanda bunların programını da engellemeyi amaçlamaktadır. BM konvoylarına ardarda yapılan saldırılar Irak'ın kontrol ettiği bölgelerde olmuştur. Bundan dolayı da yapılması gereken acil yardımlar yapılmamış veya gecikmiştir. 92-93'te Irak hükümetiyle yapılan anlaşmaya göre konvoylara BM eşlik edecektir. Fakat bu, ba-

şarılı olmamıştır ve 6 hafta içerisinde ilk saldırı olmuştur. Diğer engellemeler ise BM Güvenlik Kuvvetlerini rahatsız etmek, şoförlere vize vermemek, görevlilerin seyahat özgürlüklerini kısıtlamak olarak sayılabilir. Irak hükümetinin bu engellemeleri dolaylı olarak BM Yüksek Komiserliği tarafından da belirtilmiştir.

ACİL YARDIM PLANI

92-93 yıllarında Kürtlerin acil kış ihtiyaç planına göre, ihtiyaçların Irak hükümeti tarafından sağlanabileceği taahhüt edilmişti. Yalnız bu tahminler büyük bir yanlışlıkla sonuçlandı. BM'nin yaptığı bu tür tahminler bölgedeki yönetim kolaylığını zorlaştırmıştır ve objektif bir ihtiyaç sıralaması yapılmamıştır. Halbuki böyle bir şeye ihtiyaç vardır. Yardım stokları ve fonlar yenilenmelidir. Yapılan taahhütlere göre Irak Kürtlerine yapılacak yardım İran veya Türkiye üzerinden yapılacaktır. Fakat yardımların geçişini sağlamak için Türkiye böyle bir zorunluluk altında değildir. Bu vurdumduymazlık güçlü bir politik göçmen sorununu yaratacaktır, 91'de olduğu gibi. Saddam'ın kimyasal silah kullandığı dönemdeki örnekte olduğu gibi hiçbir anlaşmada Kürtleri koruma dikkate alınmamıştır. Kürt insanına ve bölgede çalışan kadrolara, BM'nin acil yardım planı dahilinde hiçbir yardım yapılmamıştır. 1992-93'teki kış yardım planı Kuzey Irak'taki küçük bir Kürt kesimini kapsamıştır. Ama pratikte, bu amacına ulaşmamıştır. 2 milyon 250 bin insanın ihtiyacı 750 bin insanın üzerinden tesbit edilmiştir. BM daha çok kredi problemleriyle meşgul olmaktadır. 30 Haziran - 22 Ekim tarihli Irak ve BM anlaşmalarına göre bu yardım planları devam edecektir. Fakat BM'nin önerisiyle 93 Nisan ayında resmi olmayan bir anlaşma ile BM bunu Irak hükümeti ile götürmeyi önermiştir. Bundan dolayı Kürtlere yapılan, acil insani yardım, bir dizi zayıflık taşımaktadır. Örneğin; 92-93 kışlarında yardımlar tekrar ederek, Bağdat'ta gecikmiştir. Bu durum insani yardım sorununda iki olumsuzluğa yol açıyor: Yetersiz sorumluluk, gereksiz esneklik nedeniyle Türkiye'den petrol yardımı defalarca gecikmiştir. Bunun haricinde 92'de ulaşması gereken yardımlar Mart 93 sonunda ulaşmıştır.

VERİLEN SÖZLERİN GERÇEKLEŞEBİLİRLİĞİ

Irak hükümetinin engellemelerinden dolayı, yardım veren kuruluşlar, yapılan yardımlarda Irak hükümetinin rızasına gerek olmadığına inanıyorlar.

Türkiye, Irak'ın rızası olmadan Kürt bölgelerinde operasyon yapmıştır. Bağdat hükümeti üzerinde belli bir baskı oluşmasına karşın, kaynaklar yalnız Bağdat'tan değil başka bölgelerden de sağlanabilir. Bağımsız yardım kuruluşlarının Irak hükümetine yaptırım uygulaması bu yardımların yürütülmesini yönlendirecektir. Fakat hâlâ Irak hükümetinin Kuzey'deki yardım programlarının uygulanmasına misilleme yapması sözkonusudur. BM kadroları böyle bir tehlike ile karşı karşıyadır. Yardımların götürülmesi için özgür bir ortam yaratılmalıdır.

4. Bölüm

YARDIM VE KORUMA ARASINDAKİ İLİŞKİLER, YARDIMLARI KULLANARAK GÜVENLİĞİ ARTTIRMAK

Kürt bölgesine yapılan yardım ve koruma planları böyle devam ederse gerçek anlamda bir yardım ve destek olamaz. Irak Kürdistanı'na ve Kürt yöneticilerine verilen sözler ve yardımlar yerine getirilmiş olsaydı bu bölgede sağlıklı bir gelişim ortamı oluşurdu.

Fakat, Kürtlerin oluşturduğu demokratik yönetim birçok alanda çıkmazla karşı karşıya bulunuyor. Bu tür zayıflıklar insan hakları ihlallerinin gelecekte de tekrarlanmasını engelleyemeyecektir. Irak hükümetinin Kürt bölgesini uzun vadeli kontrol politikası, Kürt politikasını hasıraltı ediyor ve ekonomisini de allak bullak ediyor. Aynı zamanda Irak'ta kurulan otonomi ve katliama karşı oluşturulan koruma planının sürmesi uluslararası desteğe bağlıdır. Bundan dolayı Irak hükümeti bunu bile hasıraltı etmeye çalışıyor. Saddam Hüseyin uluslararası planda "Kürtler Saddam'sız yaşayamaz" imajını yaratmaya çalışıyor ve bölgedeki diğer ülkelerin arzusu da bu temelde görünüyor. Bu anlamda zayıf bir Kürt ekonomisi ve zayıf bir liderlik Irak hükümetinin işine yarayacaktır.

Gerçek ve köklü bir yardım için elverişli bir ortam yaratılırsa, köylerdeki güvenlik sorununu çözmek için bu bölgelere para aktarılırsa Kürtlerin kaynaklarını geliştirmesine ne faydalı olacaktır.

5. Bölüm

YANLIŞLARI DOĞRULAMA

Irak ve Kürtler arasında devam eden bu çatışmada çeşitli düzelmeler görülmesine rağmen, yardım operasyonunun gerçekleri açıklamaya ihtiyacı vardır. Çünkü Irak ile Kürtler arasındaki ilişkilerde vahşet vardır. Irak hükümetinin Kürtlere düşmanlığı hâlâ devam ediyor. Çünkü Kürtleri, Irak'ın egemenliğini tehdit eden bir güç olarak görüyor. Kürt demokrasisini de bir tehdit olarak algılıyor. Aynı zamanda Saddam'ın da diktatörlüğünü sürdürmesi için iç düşmanlara ihtiyacı vardır. Bununla birlikte Saddam petrol yatakları olan Kerkük bölgesinde Kürtleri sürekli zayıflatmaya çalışmaktadır. Bu bölgede Batılı askeri güçler sürekli olarak yerleştirilmelidir. Bu korumanın Saddam rejimi yokoluncaya dek sürmesi gereklidir. Çünkü Saddam her an bir katliama girişebilir.

Çekiç Güç'in kaderi her 6 ayda bir TBMM'de Türk politikacılarının inisiyatifine bırakılmamalıdır. Helikopter kullanımı genişletilerek yasaklanmalıdır. Irak kara kuvvetleri de yasaklanmalıdır. BM, Kürtlerin kontrol etmediği ve yardıma gerçekten muhtaç bölgelerde mükemmel bir sistem kurmalı, Kerkük de koruma alanına dahil edilmelidir. Irak hükümeti ile yapılacak anlaşmalar da gerçekçi olmalıdır. Irak Dinarı'nın sürekli bir dengede tutulması gereklidir. Dinarın gerçek değeri belirlenmelidir. BM'nin Irak Kürdistanı'na yardımı sürmelidir. Kürtler kendi petrollerini çıkarıp kullanma hakkına sahip olmalıdır ve legal alanda kullanmasına olanak sağlanmalıdır. Kürtlere sağlıklı yardım ancak siyasi ve ekonomik güvencelerle oluşur.

Politik çözüm sağlanması için Kürtler gerekli çabayı göstermektedir. Dünya İnsan Hakları Örgütü, FAO ve UNDP (BM Geliştirme Programı) varolan devletlerin hükümetleriyle çalışmaya almıştır. Burada da Bağdat'la çalışmaktadır. BM, sorunun çözümünde Irak Kürt hükümeti yöneticilerini dikkate alarak çalışmalıdır. 1970 otonomi anlaşması ile zaten Irak Kürt hükümeti legal bir anlaşma üzerine oturmuştur. Ancak Kürtler 1970'ten sonra haklarını kaybetmişlerdir.

Uluslararası alanda, Suudi Arabistan ve Türkiye, bir Kürt devleti istememektedir, kendi topraklarını tehlikeye sokmama gerekçesiyle. Kürtlere gerçek anlamda yardım yapılmak isteniyorsa çabalar iki kat artırılmalıdır.

EĞRİ OTURUP DOĞRU YAZMAK

Her şeyden önce diğer yayınların uyguladığı SANSÜR'ün sizde olmaması sevindiricidir. Teşekkürler.

Hevdem, yayın hayatına başladığından beri, 1, 2, 3 ve 4. sayısında, maalesef hep PKK eleştirildi. Sanki yazacak başka konu yokmuş gibi. Bundan PKK'nin eleştirilemez olduğu anlamı çıkartılmamalı; lakin bunu yaparken içinde bulunduğumuz ortamı iyice kavramalı ve bu eleştirinin, Kürt halkına yarar mı, yoksa zarar mı getireceği, sorusu üzerinde durulmalı. Bu sadece Hevdem için değil, aynı zamanda Gündem ve Deng için (tabii ki diğer muhalif basın dahil) de geçerlidir. Çünkü bu tür yazıların bizlere pahalıya mal olduğunu pratikte yaşamışızdır.

Deng dergisinde, Ocak-Şubat'94 - sayı 26, (s.20-25), "Hevdem Çevresi Gerçeklere Gözlerini Kapamamalıdır" adlı yazı Dara Bengin tarafından kaleme alınmış ve PKK ile Hevgirtin-PDK'yı adeta karşı karşıya getirmek istercesine bir tavır sergilenmiştir. Ayrıca bir sürü asılsız iddialar ve şahıslara yapılan; siyasi ahlaka ve de yurtseverliğe sığmayan hakaretlerin de tasvip edilmesi mümkün olmayan davranışlar. Şayet ortada iddia edildiği gibi bir durum varsa, bunların demokratik bir şekilde Kürt Kültür Merkezi'nin (Nawenda Kurdi) yıllık toplantısında üyeler karşısında tartışılıp; olayı deşifre etmek gerekir ki; sanırım doğru olan da, bize yakışan da bu olurdu; oysa ki bu yapılmadı toplantı başlamadan süt dökmüş kedi gibi sıvışıldı, çünkü bu arkadaşlar çirkin iddialarla dolu mektuplarını senatörlüğe verip Kurdisches Zentrum'u bir nevi ihbar etmişlerdi. İhbarcılık, ki bence, bir nevi koruculuk'tan da tasvip edilmeyen davranıştır. Bunların daha önceki TEVGER deneyimleri biliniyor. Şimdi de cephe çalışmalarına sekte vurmak gibi bir düşünceyle PKK ve Hevgirtin-PDK'yi karşı karşıya getirmeyi amaçlıyorlar. Bunlar, yaptıklarından dolayı, o arkadaşlardan ve de Kürt Kültür Merkezinin üyelerinden özür dilemek mecburiyetindedirler.

Hevdem de sadece PKK'nin yanlışlarını (!) (ki bunlara göre yanlış davranışlardır) eleştirmek ve KUKM'nin 10 yıldır verdiği, pahalıya mal olan gerilla mücadelesini görmezden gelmek gibi bir sava girmekten vazgeçmeli. 10 yıldır hiç mi doğru bir şey yapılmadı? Neden bunlar yazılmıyor? Hem adama sormazlar mı, madem eleştiriyorsun, neden daha doğrusunu yapmıyorsun? Davulun sesi uzaktan hoş gelir. Kendinizi PKK'nin yerine koyun, onların tasvip etmediğiniz davranışlarını, sizler pekala yapardınız.

YA ÖZGÜR GÜNDEM'DEN İZZET GEZGÖR'E NE DEMELİ?

Bilindiği gibi, 1.12.1993'te Özgür Gündem'de, "İnsana Mektup", başlıklı yazısıyla, Sayın Gezgör, ağır ithamlarda bulunmuştu. Bunun üzerine Hevdem dergisi 3. sayısının, 2.-3. sayfasında, kendisine cevap mahiyetinde yazıldı. Sayın Gezgör daha önce de Sayın Ş. Elçi'ye suçlayıcı açıklamalar yazmıştı.

Sayın Gezgör kendisine yönelen suçlamaları cevaplayacağına, Sayın Mahir Sayın ve arkadaşlarının "Pantolon" hikâyesine açıklık getireceğine, tutup 23.01.1994 tarihli Özgür Gündem'de, "Okurdan" isimli köşeden H. Hüseyin Güler, Köln rumuzlu (?) Hevdem dergisine cevap ve bunu takiben 27.01.1994 tarihli Gündem'de de "Jiyan Rojdar Yalanları" (!) başlıklı yazısını kaleme aldı. Aynı günkü Gündem'de (Sayın Gezgör görmüş mü bilmem?) ajanlıkla suçladığı Sayın Elçi'nin PPM (Politik Psikoloji Merkezi)'de düzenlenen toplantıya Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı Başkanı sıfatıyla katıldığını; konuşmasında "Türkiye, Tarsus Çayı ile Samsun'un batısında kalan bölümdür" dediğini, Sayın Elçi'nin ve Sayın M. Ali Aslan'ın konuşmasına tepki olarak, DYP'li Orhan Kilercioğlu, MHP'li Osman Develioğlu, ANAP'lı H. İbrahim Özsoy, RP'li Lütfü Esengül ve YP'li Ercüment Konukman'ın, Sayın Gezgör gibi Sayın Elçi ve Sayın Aslan'ı bölücülük ve hainlikle suçlayıp, toplantıyı protesto ettiklerini okumuştuk. DEP Gen. Bşk. Sayın Hatip Dicle'nin, yeğeninini gerillayla girdiği çatışmada öldüğü için başsağlığı dilediği BBP Gen. Bşk. Muhsin Yazıcıoğlu ve Bşk. Yrd. Recep Kırış da konuyla ilgili bir basın toplantısı düzenlediler. Olayı "Türk siyasi hayatında, son zamanlarda benzerine rastlanmayan bir skandal" olarak niteleyen Yazıcıoğlu'ndan sonra Kırış ise "Hayretle karşıladım. Herhalde Kuzey Irak'tan sonra, Türkiye içinde de, Güneydoğu'da bir Kürt devleti kurulmak isteniyor diye düşündüm" dedi. Aynı toplantıya katılan ve toplantının önemini 02.02.1994 tarihli Gündem'in köşesinde yazan DEP'li Sayın Sedat Yurttaş da önemli bilgiler veriyor.

Şimdi Sayın Gezgör'e soruyorum; nasıl oluyor da sizin ajanlıkla suçladığımız, hainlikle, işbirlikçilikle suçladığımız Sayın Elçi'ye, Düzen Partileri de aynı suçlamalarda bulunuyor? Bu çelişkiyi nasıl yorumluyorsunuz?

Lütfen Beyler, herkes sorumluluğunun bilincine varsın, yok yere birbirimizi suçlamayalım. Şu anda köylerimiz, dağlarımız bombalanırken; Kürt halkına bir soykırım uygulanıyor ve bizler hâlâ birbirimizle uğraşıyoruz. Kürdistan parçalarının her birinin karşı karşıya bulunduğu nazik hususlar ve yönetim şartları gözönüne alınarak, amacın gerçekleştirilmesine yararlı olacak şeklin uygulanmasına imkan bulmaya çalışmak, vatanseverlik gereğidir, yoksa birbirimizi eleştirmekle, "TENCERE DİBİN KARA, SENİNKİ BENDEN KARA"dan ileriye gidemeyiz. EĞRİ OTURUP DOĞRU YAZALIM.

Kürtler arasında, maalesef mevcut ve hükümetin körüklediği, bir diğerini çekeme-mezliğin giderilmesi, büyük vatanseverimiz Ehmedê Xanî'nin dediği gibi: "Minnet kabul edemem gibi bir yüce niyet sebebiyle olsa bile, milletin vücudunu kemiren bu hastalığı bertaraf ederek, milli bir fikirbirliği yaratmaya gayret etmenin de en önemli milli hizmetlerden sayılması ve gerçekleştirilmesine çalışılması, faaliyetlerimizin esaslarından olmalıdır"(*). Saygılarımla.

(* Kadri Cemil Paşa (Zinar Silopî)'nin Doza Kürdistan isimli eseri (s.209).

Mem û Zîn Çözümlemesi: MEM Ü ZİN DESTANI'NDA YAŞAM FELSEFESİ KURGU VE TİPOLOJİ

Ehmedê Xanî tarafından bundan yaklaşık olarak 300 yıl önce kaleme alınan *Mem û Zîn Destanı* sözkonusu olunca, destanın kurgu ve tipolojisi, üzerinde önemle durulması gereken yönlerin başında gelmektedir. Tarihsel bir belge niteliği olan böylesi bir destanın kurgu ve tipolojisi üzerinde durmak: özel olarak *Ehmedê Xanî*'nin, genel olarak da Kürt halkının dünden bugüne uzanan kurgu ve düşünce gücünü açığa çıkarmamıza yardımcı olacaktır. Fakat, özellikle belirtmek gerekir ki, *Mem û Zîn Destanı*'nın kurgu ve tipolojisini sağlıklı bir şekilde inceleyip ortaya çıkarabilmek için destanın bütününe, bu arada kurgu ve tipolojisine de egemen olan olgu, bir başka deyişle felsefeyi de açıklamak zorunludur.

1. MEM Ü ZİN DESTANI'NDA YAŞAM FELSEFESİ

Ehmedê Xanî tarafından yazılan *Mem û Zîn Destanı*'na egemen olan olgu, yaşam felsefesi, doğu toplumlarına özgü tipik özellikler arzeden, zaman zaman, yine doğuya özgü tipik bir düalizmi de çağrıştıran son derece ilginç bir nitelik taşır. *Mem û Zîn Destanı*'nın bütünü; her şeyi salt karşıtlıklarla açıklayan, olgu ve varlıkların karşıtlığını yaşamın doğal bir gereği olarak gören bir felsefi dünya görüşünün tamamen etkisi altındadır:

"Allah yokluktan varedince / Bu evreni, yerleri yeni yaratınca / Alemdeki bütün varlıkları / Kısacası insan cinsine varıncaya dek / Varlıkları sıfat ve fiillerine göre / Çeşitli hallerle yarattı. / Varlıkları birbirleriyle belli etti. / Zıtları zıtlarla açığa kavuşturdu / Bu ağır yürüyüşlü ve yuvarlanan yerlere gökler / Bu topraklar, duran ve yürüyenler ve de melekler / Bu aydınlık, karanlık, küfür ve insan / Bu cennet, cehennem, bahçe ve ateş / Bu soğuk, sıcak, yaş ve kurular / Bu beyler, dilenciler, zengin ve yoksullar / Bu toprak, hava, su ve ateş / Bu gece, gündüz, gölge ve güneş / Bu ayrılıklar, kavuşmalar sevinç ve gamlar / Bu ölüm, diriliş, şenlik ve matemler / -Ki kimi nur gibidir, kimi ateş gibi / Kimi uysaldır, kimi de yaman- / Bu doğru olan, doğruyu söyleyen iyilikseverler / Bu yalancılar, eğriler ve siyah yüzlüler / Bu cehenneme ve azaba müstehak olanlar / Bu cennet ve sevaba layık olanlar / Görmüyor musun ki hep zıttır birbirlerine? / Hikmet nedir, neden karşıdurlar birbirlerine? / Çünkü olmazsa eğer karşıtlık / Ayırd etmek imkansızlaşır hem de tanışmak." (s. 213-215).

Fakat esas olarak bu felsefi dünya görüşü, son tahlilde,

yaşamın doğal bir gereği olan bu karşıtlıkları tanrı ve tanrının varlığı düşüncesiyle bütünleştirip yoğurur; bütün her şeyin, iyi ve kötünün, ayrılık ve kavuşmaların birlik nede- ni ve olgusu tanrıdır;

"Şirin'i Perviz'e şeker yapan da sendin / Ferhad'a kanlı gözyaşları döktüren de sen / Ley- la'yı Mecnun'a sen bela ettin / Ramin'i Veysi'ye sen ram ettin / Yusuf'u nasıl Züleyha'ya göster- din / Vamık'ı neden Azra'ya kavuşturdu / Elle Hac eda eden o şeyi de / Gavur kız için sen de- lirttin / Nilüfer'i hızla büyüten de sensin / Büyütüp güneşe müşteri eden de sen / Servilere o uzun boyu veren sensin / Sülünlerin ayağını bağlayan da sen / Kırmızı gülü dikenlerden çekip çıkar- ran sensin / Ve sensin bülbülü bin deliğe döndüren." (s.29)

Bütün bu olguların dışında dikkat edilmesi gereken iki önemli olgu daha var ki bun- lar, tanrının karşıtlıkların nedeni olmaktan öte, bu karşıtlıkların kendisi, yaratıcı olması ve destanın sonsuz bir hoşgörü temasıyla yoğrulması; birbirine karşıt unsunların birbirle- rine dönüşerek birlikte bir bütünü oluşturmalarıdır. "Sonsöz ve Kalemle Konuşma" baş- lıklı son bölümde geçen şu sözler karşıtlıkların, iyi ile kötünün tanrı tarafından yaratıldı- ğı ve öz olarak ona ait olduğu düşüncesini dile getirmektedir:

"Benim boğumlarımı ve parçalarımı baştan aşağıya / Önce "Ol" emriyle delik deşik ettin sen / Sonra beni aşk tabağına koyunca sen / Kalbimi aşk ateşiyle delince sen / Ve sen vücudu- ma ruh üfürdüğün zaman / Benim gönlümden geldi bu "ah" ve fğanlar / Senin üfürdüğün be- nim kalbimi ve ciğerimi yaktı / Sen beni üflediysen ben onu söyledim / Ben dilsizim konuşma- sız ve uyuşuğum / Nefissiz ve nefessizim, kamış kısmındayım / Saz meclisini sen bana sevdird- in / Günah defterini sen bana karalattın / Gerçi görünüşte varım ben / Ama sazıcı sensin ney gibiyim ben / Acaba ney kendiliğinden bir şey söyler mi? / Hiç kalem kendiliğinden bir damla döker mi? / Kaleme kara işler yaptıran katiptir / Sazcıdır ki ney elinden feryat eder." (s.487)

Mem û Zîn Destanı'na egemen olan ve kuşkusuz yazarın dünya görüşünden kaynak- lanan sonsuz hoşgörü olgusu ise eserin üzerinde önemle durulması gereken bir başka yö- nü teşkil etmektedir. Mem ile Zîn'in birbirlerine kavuşmalarının önündeki biricik engel olan Bekir, kötü huylu, fesat, fitneci bir kişiliğe sahiptir. Fakat Destan'ın "Zîn Bekir'in Lehinde Konuşuyor" başlıklı bölümünde Zîn, Mem ile kavuşmalarının önündeki bu bü- yük engeli, büyük bir hoşgörüye dayalı şu sözlerle bir ölçüde de olsa aklar;

"Gerçi görünüşte muhalefet etti / Aslında bize muvafakat etti / Eğer o olmasaydı aramızda engel / Aşkımız da bozulur ve zail olurdu / Gerçi o kendisi için kötülük yaptı / Ama bizim hak- kımızda çok isabetli davrandı / O gerçeğe kavuşmamıza vesile oldu / Tarikatımıza dahil oldu / O da bizim yolumuzda şehittir / İnanın ki o mutludur" (s.427)

Daha sonra ise "Hikâyenin Sonu" başlıklı bölümünde yazar, "günlerin devranından ha- berdar olan adam"ın ağzından yaşlı bir ermişin Bekir'in öte dünyada cennette olduğunu Mem ile Zîn'in kapısında bekçi olduğunu aktarır:

"Dedi ki: (Bekir konuşuyor-BN) Şeyh sen kim olduğumu bilmiyor musun? / Ben o kapıcı olan Bekir'im / Ben Memo ve Zîn'in ortağım / Bunun içindir ki burada eşikte oturuyorum / Bu köşk ki gördüğün gibi sekiz katlıdır / Bir katı benimdir yedi katı da onların / Ben burada emniyet için elimde değnek duruyorum / Fakat bu mülke hisse sahibiyim / (...) Ben gerçi sözle onların rakibiydim / Fakat gözle onların dostuydum / Ben onları dünyadan geri çektim / Dert- ler ve acılarıyla müptela kıldım / Gönül rahatlığını dünyada onlardan aldım / Dağlamalar ve dertlerle onlara boyun eğdirdim / (s.451).

Mem û Zîn Destanı'ndaki yaşam felsefesi kısaca; her şeyi salt karşıtlıklarıyla açıklayan, olgu ve varlıkların karşıtlığını yaşamın doğal bir gereği olarak gören, fakat son tahlilde yaşamın doğal bir göreği olarak görülen bu karşıtlıkları tanrı düşüncesiyle birleştirip, aynı zamanda birbirine dönüştürüp sonsuz bir hoşgörü ile yoğuran ve daha çok Doğu'nun kendine özgü mistik ve melankolik dünyası içinde biçimlenen tipik bir İslami felsefe olarak nitelendirilebilir.

2. KURGU

İlk bakışta Mem û Zîn Destanı'nın bütünlüklü bir kurguya sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ehmedê Xanî dönemine göre gerçekten iyi bir kurgu yeteneğine sahip. Onun destanın asıl kurgusunu sözlü halk edebiyatından alarak işlediğini gözönünde bulundurursak aynı şey sözlü halk edebiyatının kurgu düzeyi hakkında da söylenebilir. Ne var ki, destanın kimi yerlerinde destanın bütünlüğünü bozan kopukluklar, gereksiz açıklamalar da yok değil. Bu kopukluklar ve gereksiz açıklamaları araştırmanın gelişimi boyunca ele alıp incelemeye çalışacağız. Fakat bunu yapmadan önce Ehmedê Xanî'nin Mem û Zîn Destanı'nı esas olarak hangi olgular üzerinde biçimlendirdiğini ve nasıl bir kurgu tekniğine başvurduğunu açıklamak zorundayız.

2. a. Destan Kurgusunun Temel Kaynakları

Mem û Zîn Destanı'nın kurgusu esas olarak bir anlatıcıda somutlaşan sözlü halk edebiyatı, yazarın yaşadığı çağın sosyo-kültürel niteliği ile destana egemen olan ve daha önce açıkladığımız tipik bir İslami yaşam felsefesi olguları üzerinde biçimlendirilmiştir.

Mem û Zîn Destanı'nın kurgusunun biçimlendirdiği temel unsurlardan biri, bir anlatıcıda somutlaşan sözlü halk edebiyatıdır:

"Hikâye sayfasının yazıcısı / Rivayet tablosunun eleştiricisi / Şu planda resim ve tablo çizdi / Şu tarzda kalıbı bastı ve süsledi / Dedi ki..."(s.81) *"Yılları eskimiş yaşlı bilgin, bize şöyle anlattı durumu, Dedi ki..."*(s.103) *"Güzel haberlerin avının avcısı / Macerayı bize şu şekilde açıkladı / Dedi ki..."*(s.273) *"Aşk kitabının bölümlerinin / Mecazi ciltlerin ciltçisi / Düzenli ve nizamlı olarak / Şu şekilde birleştirdi bağladı ve şiraze eyledi / Dedi ki..."*(s.353) *"İşin içyüzünü bilen akıllı ihtiyar / Şöylece bize nakletti macerayı..."*(s.353) *"Haberdar olan matemzade bize şöylece ağıtı verdi / Dedi ki..."*(s.417) *"Günlerin devranından haberdar olan adam / Bana şöylece anlattı hikâyenin sonunu / Dedi ki..."*(s.449).

Bütün bu verilerden anladığımız kadarıyla Ehmedê Xanî destanı bir anlatıcıdan dinleyerek kaleme almıştır. Ne var ki bu anlatıcı hakkında yeteri kadar bilgiye sahip değiliz. Anlatıcının *"yullan eskimiş yaşlı bilgin"*, *"işin içyüzünü bilen akıllı ihtiyar"*, *"günlerin devranından haberdar olan"* bir kişi olduğunu biliyoruz yalnızca. Anlatıcının bir dengbêj olup olmadığı konusunda herhangi bir açıklamaya rastlamadığımız gibi yukarıda aktardığımız alıntılarda sözü edilen kişinin aynı kişi olup olmadığı konusunda da bir veriye rastlamıyoruz. Bütün bu veriler Ehmedê Xanî'nin destanı tek bir anlatıcıdan ya da ayrı ayrı anlatıcılardan dinleyerek, dolayısıyla sözlü halk edebiyatından yararlanarak oluşturduğu sonucunu doğuruyor.

Destandaki yaşam felsefesi ile yazarın yaşadığı çağın sosyo-kültürel durumu konularını daha önce açıklığa kavuşturduğumuz için şimdi destanda başvurulan kurgu tekniklerini geçebiliriz.

2.b. Destanda Başvurulan Kurgu Teknikleri

Dikkat edildiğinde rahatlıkla görülebileceği gibi Ehmedê Xanî, Mem û Zîn Destanı'nın kurgusunu belli başlı üç kurgu tekniğiyle işlemiştir. Bu kurgu tekniklerinden ilk ikisi daha çok tiyatrodan (klasik tiyatrodan), ya da deyim yerindeyse daha çok küçük bir piyeste başvurulan tekniklerdir. Bu her iki tekniği destanın küçük bir piyese niteliğinde kurgulanmış olması ve uzun monologlara başvurulmuş olması olarak niteleyebiliriz. Bu iki tekniğin dışında dikkati çeken bir başka teknik ise belki de destanın en güzel yerlerini oluşturan ve daha çok bir hikâyeye ya da öyküde başvurulan tasvir tablolarıdır. Mem û Zîn Destanı'nın birinci ve ikinci dereceden kahramanları küçük bir piyeste başvurulan tasvir tablolarıdır. Mem û Zîn Destanı'nın birinci ve ikinci dereceden kahramanların bir bölümü bir görünüp bir kaybolurlar, destanın başka bir yerinde çıkarlar karşınıza, bu kahramanların diğer bir bölümü ise bir kez gördükten sonra bir daha rastlayamazsınız onlara.

Destanın bütününü gözönünde bulundurup bir çözümleme yapmak gerekirse şöyle bir tablo çıkar karşımıza: İlk Botan Beyi ve iki kız kardeşi Sıtî ile Zîn tanıtılır. Bu piyesimizin ilk bölümünü oluşturur. Ardından Mem ile Tacdîn'in tanıtılması bölümü başlar, bu arada Tacdîn'in iki kardeşi Arif ve Çeko'dan da söz edilir. Newroz Bayramı'nın gelişi ve kutlanması ile ilgili bölümlerde sahne epeyce kalabalıktır. Bu sahnelerden birinde Zîn ile Sıtî'nin güzellikleriyle halkta yarattığı şaşkınlığı Mem ile Tacdîn bir yaşlı adamdan öğrenirler. Bu yaşlı adam daha çok halktaki şaşkınlığın açıklanması durumunda başvurulmuş yardımcı bir tiptir. Newroz dönüşü de bu kez Zîn ile Sıtî'nin dadıları Hoyzebûn çıkar sahneye. Hoyzebûn birkaç sahne boyunca sevdalılar arasında bir köprü işlevi görür. Buralarda bir yerde araya giren ve Hoyzebûn'a yol gösteren falcıyı da unutmamak gerekir. Falcı Hoyzebûn'a yol gösterdikten sonra bir daha ortalıkta görünmez. Hoyzebûn'da birkaç sahne sonra işlevini tamamlar ve ancak destanın sonlarına doğru bir yerde önemsiz bir şekilde yeniden görünür. Mem û Zîn Destanı'nda son derece önemli bir yere sahip olan Bekir ile ancak destanın 213. sayfasında ortaya çıkar. Tacdîn ile Sıtî'nin evlenmesinden sonra Mem ile Zîn yalnız kalmışlardır. Bu yalnızlık sahneleri uzun monologlarla dolup taşar. "*Zîn Gamlara Sesleniyor*", "*Zîn Sıtî'ye Sitem Ediyor*", "*Zîn Muma Sesleniyor*", "*Zîn Pervaneye Sesleniyor*", "*Memo Dicle'ye Sesleniyor*", "*Memo Rüzgara Sesleniyor*", "*Memo Gönlüne Sitem Ediyor*" başlıklı bölümler salt uzun monologlardan oluşur. Bir başka sahnede kendisinden daha önce hiç sözedilmeyen Bey'in oğlu (ayrıca Mem'in sevinç ve gam ortağı olduğu belirtiliyor) Gîrgîn çıkar ortaya. Gîrgîn de tüm öteki yardımcı tipler gibi Bey ile Mem'in satranç oynamaya başladığını Tacdîn ile kardeşlerine bildirdikten sonra bir daha ortalıkta görünmez. Destan'da daha sonra Tacdîn'in Bey'e elçi olarak gönderdiği bir başka yaşlı adama daha rastlıyoruz. Bunların tümü sıraları geldiğinde sahneye çıkarlar, sonra ortalıkta görünmezler.

Destan'da Newroz'un gelişi ve kutlanması, Sıtî ile Tacdîn'in düğün ve gerdek geceleri ile Av ile ilgili bölümler son derece iyi bir tasvir gücüyle aktarılmıştır. Bunlar, destanın anlatım bakımından en güçlü (özellikle Gelin ve Güveyi Birbirine Kavuşuyor başlıklı erotik bölüm Newroz Bayramı ile ilgili bölümler) bölümlerini oluşturuyor.

2.c. Destan Kurgusunda Kopukluklar

Daha önce de belirttiğimiz gibi Mem û Zîn Destanı bütünlüklü bir kurgu yapısına sahip. Buna rağmen destanda kimi önemli kopukluklara, gereksiz ve uzun pasajlara da

rastlamak mümkün. Destandaki gereksiz uzun pasajları burada tek tek anmak olanaklı olmadığından bunu araştırma kapsamının dışında tutup, yalnızca destandaki kurgu kopukluklarına ve kimi yanlışlara dikkat çekmekle yetineceğiz.

Destan'da Mem ile Tacdîn tanıtılırken biri divan vezirinin öteki divan katibinin oğlu olarak tanıtılıyor. Bu sıfatlar destanın üzerinde biçimlendiği sosyal yaşam açısından son derece önemli bir nitelik taşır. Ne var ki destanın bütün gelişimi boyunca Mem ile Tacdîn'in babalarına, ya da onların şu veya bu şekilde oynadıkları herhangi bir role rastlamıyoruz. Daha genel bir çerçeveye oturacak olursak Mem ile Tacdîn'in aileleri hakkında herhangi bir bilgiye rastlamak pek olanaklı değil. Yalnızca Tacdîn'in kahraman kardeşlerine söz edimekte ve onlar zaman zaman sahnede görünmektedir. Fakat ne Mem'in ne de Tacdîn'in babaları -üstelik divan veziri ve katipleri olarak Bey'e son derece yakın sıfatlar taşımalarına rağmen- destanda şu veya bu şekilde herhangi bir rol oynamadıkları gibi onların yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin herhangi bir belirtiyeye rastlamak da olanaklı değil. Özellikle Sıtî'nin Tacdîn'e istediği sahnede, yapılan düğünde kahramanların babalarının bulunmaması, bunların yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin bir belirlemenin de önceden yapılmaması destanın üzerinde biçimlendiği sosyal ilişkiler açısından önemli bir boşluk doğurmaktadır.

Destanın kuşkusuz en önemli kurgu kopukluğu ise başkadır. Sıtî ile Zîn dadı Hoyzebûn aracılığıyla Mem ile Tacdîn'e gelip kendilerini istetmeleri haberini ulaştırırlar. Bunun üzerine Mem ile Tacdîn'in arkadaşları, bazı yakınları kalkıp Bey'in yanına varırlar. Sıtî'yi Tacdîn'e isterler. Burada üzerinde önemli durulması gereken nokta, görücülerin neden Zîn'i Mem'e değil de Sıtî'yi Tacdîn'e istedikleridir. Konuyla ilgili bölümlerde soruya yanıt veren herhangi bir olguya rastlamıyoruz. Durum böyle olunca da destanın kurgusu açısından son derece önemli bir kopukluk oluşmakta, destanın kurgusu sekteye uğramaktadır. Ehmedê Xanî Sıtî'nin Tacdîn'e istenmesini herhangi bir nedene bağlı olarak aktarmış olsaydı kuşkusuz kurguda herhangi bir kopukluk oluşmazdı. Örneğin Tacdîn'in Mem'den daha yaşlı olduğu, ya da bir aileden aynı anda iki kızın geleneklere uygun olarak istenemeyeceği, bu yüzden ikisinden birinin öncelikten feragat etmesi gerektiğini belirtip, bu feragati Mem'in yaptığını vurgulasaydı kuşkusuz kurguda kopukluk olmazdı. Ne var ki destanın gelişimi boyunca öne sürülen böylesi bir nedene rastlamıyoruz. Destanın daha başlarında rastladığımız "*Kimisi kavuşmak ister, Tacdîn gibi / Kimi de derdi seçer Memo ve Zîn gibi*"(s.93) belirlemesine rastlasak da bu belirleme öncelikle Sıtî'yi Tacdîn'e isteme olgusunu açıklamaya yetmemektedir.

Destanda bu iki önemli kopukluk dışında rastladığımız kimi küçük yanlışlar da yok değil. Örneğin Newroz kutlamaları sırasında birbirlerine rastlayıp oturup konuşan, sohbet eden Mem ile Zîn, Sıtî ile Tacdîn yabancı birilerinin görünmesi üzerine birbirlerinden ayrılırlar. Bu yabancı birilerinin gelmesi üzerine sevdalıların birbirlerinden ayrılmaları pek inandırıcı bir olasılık olamamaktadır. Yine başlangıçta Tacdîn'in iki kardeşi olduğu belirtilmekte ama destanın bir başka yerinde "Tacdîn Çeko ve öbür kardeşleri"(s.331) ibaresine, yine başka bir yerde "Biz dört kardeş vardık ona sadık"(s.361) belirlemesine tanık oluyoruz. Bütün bu çelişkili veriler karşısında Tacdîn'in gerçekten kaç kardeşe sahip olduğunu belirleyemiyoruz. Fakat bu tür küçük yanlışlar destanın kurgusu ve gelişimini fazlaca olumsuz yönde etkilemediği için pek önem taşımamaktadır.

3. TİPOLOJİ

Mem û Zîn Destanı'ndaki tipoloji doğal olarak ana ve yardımcı karakterlerden oluşur. Ana karakterler başta Bey olmak üzere, Mem, Tacdîn, Sıtî, Zîn ve Bekir'dir. Tacdîn'in iki kardeşi Arif ile Çeko, Sıtî ile Zîn'in dadıları Hoyzebûn, Falcı Şeyh, Bey'in küçük oğlu Gîrgîn ile zaman zaman ortaya çıkan ve isimlerinin anılmasına bile gerek duyulmayan birkaç yaşlı adam da yardımcı karakterleri oluştururlar. Destandaki yardımcı karakterler destanın gelişimi açısından olayların birbirleriyle bağlantısını kurmak, ya da gelişimini şu veya bu şekilde değiştirmek işlevini taşıdığından bu karakterler üzerinde ayrıca durma gereği duymayacağız. Fakat destandaki ana karakterler üzerinde önemle durulması gerekiyor.

3.a. Botan Beyi

Mem û Zîn Destanı'nın tipolojisindeki en önemli karakter kuşkusuz Botan Beyi'dir. Fakat özellikle belirtmek gerekir ki Botan Beyi'nin destanda çizilen portresi ikili bir nitelik taşımaktadır. Bu nitelikler Bey'in iyi ve kötü yanları olarak sunulabilirse de Bey genel olarak iyi bir karakter olarak sunulmakta, destan yaratılan Bekir tipiyle kötülükler de asıl olarak Bey'in kapıcısına Bekir'e yüklenmektedir. Buna rağmen destan boyunca Ehmedê Xanî'nin zaman zaman özel olarak Botan Beyi'ne genel olarak da beylere sitem ettiği, onları yediğine de tanık olmaktadır.

Soyu Arap, kendisi Kürt olarak tanıtılan Botan Beyi büyük bir padişah olarak tanıtılır. Öylesine büyük bir padişah ki O çeşitli halklar ona itaat ederler. Tahtı Cizre'de olan Botan Beyi'nin emrinde Rumlar, Araplar ve Acemler bulunurdu. Soylu bir insandı, ataları Halid'e kadar uzanırdı (bkz: s.81). Adı Zeyniddin'di. Dünyanın ekseniydi. Cömert ve yiğitti. Akıl ve hüner sahibiydi. Disiplinli, dindar ve iyi bir komutandı. Destanın ilerleyen bölümlerinde Tacdîn'in görücüleri Bey'e şu şekilde hitap ederler:

"Ey yurdun, malın ve milletin sahibi / Ey adaletin, dinin ve devletin koruyucusu / Sen Allahın lütfunun gölgesisin / Bugün başımızda şahsın, hünkarsın / Şahsın sen, bakışın kimyadır / Aysın sen çevren bol ışıktır / Hizmetine aldığın herkes azıdır / Yüz vermediğin kimseler de değersiz / (...) (s.173). Destanın pek çok yerinde beyin benzer nitelikleri sık sık dile getirilmekte ve Bey övülmektedir.

Bütün bu iyi niteliklerine rağmen Bey kapıcısı Bekir'in fitne ve hilekarlıklarına ortak olur. Mem ile Tacdîn'ini birer yiğit olarak görmekte ve onlara güvenmektedir Bey. Sıtî'yi Tacdîn'e de bu yüzden vermiştir. Gönlünden geçen şey Zîn'i de Mem'e nikahlamaktır. Fakat Bekir, Tacdîn'in kendi gayesinde Zîn'i Mem'e verdiğini söyleyince Bey hiddetlenir ve Zîn'i adem soyundan olan hiç kimseye vermeyeceği konusunda yemin eder. Yine de Doğu Beyleri'nin kendilerine özgü "dürüstlüğüyle" davranır Botan Beyi. Mem ile gönül dileğini şart koşarak satranç oynar. Oyunu kendisi kaybederse Mem ne isterse onu verecektir. Eğer Mem kaybederse gönlünde yatanın kim olduğunu söyleyecektir. Mem satranç oyununu kaybedip gönlünde yatanın Zîn olduğunu söyleyince Bey öskelenerek Mem'i zindana atırır. Bundan sonra Bey Bekir ile birlikte aşıkların birbirlerine kavuşmalarının önünde engel olur, olmadık dolaplar çevirir.

Kısacası ettiği yeminden ve aldığı kararlardan dönmeyen, zaman zaman döner gibi görünen, fakat bu görüntünün altında çeşitli dolaplar çeviren Bey tipik bir feodal bey kimliğiyle destan boyunca en önemli karakterdir. Bütün olaylar onun istekleri ve emirle-

ri doğrultusunda şekillenmekte gelişmektedir. Kahramanlığıyla ün yapmış Tacdîn bile Bey sözkonusu olunca hiçbir şey yapamamaktadır.

3.b. Sıtî ile Zîn

Sıtî ile Zîn bütün destan boyunca sadece güzellikleri öne çıkartılarak aktarılır. Rahatlıkla diyebiliriz ki destanda güzellikleri dışında herhangi bir nitelikleri anılmaz. Botan Beyi'nin kızkardeşleri olan Sıtî ile Zîn güzellikleri ile dillere destan iki genç kızdır. Biri sarışın öteki esmerdir. O kadar güzeldirler ki adeta "allahın nurundan"dırlar (s.85).

Destan'ın gelişimi boyunca Sıtî asıl olarak birkaç sahne dışında işlevini tamamlar ve sahneden çekilir. Zaman zaman önemsiz şekillerde sahnede görünse de onun taşıdığı işlev esas olarak Tacdîn'le evlenme sahnesinden sonra bitmiştir. Zîn ise destanın ortalarından sonlarına dek uzun uzun monologlarla, hastalanıp yataklara düşme sahneleriyle ve en son Mem'in mezarı başındaki yas sahnesiyle destandaki yerini doğal olarak korur. Bütün bu sahnelerde Zîn hakkında öğrendiğimiz çeşitli olgular var. Bu olgular ilki kuşkusuz melankolizm, öteki destana egemen olma yaşam felsefesinden önemli ölçüde etkilenmesi olarak gösterilebilir. Zîn'in uzun monologlarla sahneye çıktığı yerlerde egemen olan olgu melankolizmdir. Sonraki Bey'e vasiyet ve yas sahnelerinde ise Zîn Bey'e ve Bekîr'e sonsuz bir hoşgörü ile yaklaşır, destandaki yaşam felsefesinden önemli ölçüde payını alır.

3.c. Mem ile Tacdîn

İlkin Destan'ın "Memo ile Tacdîn'i Tanıtma" başlıklı bölümünde rastlıyoruz Mem ile Tacdîn'e. Fakat özellikle belirtmek gerekir ki bu bölümde tanıtılan kişi Mem'den çok Tacdîn'dir. Tacdîn kahramanlığıyla ün yapmış bir yiğit olarak tanıtılırken, Mem yalnızca onun dert ve sevinç ortağı olarak, başı dertli bir genç olarak tanıtılır. Tacdîn Divan Vezirinin, Mem de Divan Katibi'nin oğludur. Destan'ın akışı boyunca sık sık Tacdîn'in kahramanlığı dile getirilir. Mem'in özellikleri ise pek dile getirilmez. Yalnız destanın bir yerinde Bey'in Mem ile Tacdîn hakkında söylediği şu sözlerden Mem'in de iyi bir savaşçı olduğu sonucunu çıkarabiliriz:

"Hiç değişir miyim ey bedbaht! / Tacdîn ve Memo'yu Kayser'in tahtına? / Cenk ve savaş olduğu gün / Tacdîn ve Memo iki yüz düşman / Hepsinin zırhları, bilekleri ve kalkanlarıyla / Altukları ve kılıçlarıyla girdiler bize / Hakan kimdir ne yapayım ben Fağfur'u? / Tacdîn ve Memo'yu dünyanın dörtte birine değişmem." (s.220-221)

Destan'ın ilk bölümlerinde daha baştan Mem'in kavuşmaktansa ayrılığı yeğlediği verilerine rastlıyoruz:

"Kimi kavuşmak ister Tacdîn gibi, / Kimi de derdi seçer, Memo ve Zîn gibi" (s.93) dizeleri ile Dadi'nın Zîn'in yüzüğünü geri istediği bölümdeki Mem'in şu sözleri onun platonik bir aşka daha açık olduğu sonucunu doğrulamaktadır:

"Dadı! Sen beni mazur gör, / Kim canını elinden izinli bırakır? / Bu yüzük ister isim olsun ister tılsım, / Odur benim canım vücudum sadece isim / Dadı! Sen yarın elçisisin şüphesiz derdimin de hekimisin / Güzel Zîn'in başının sadakası olarak / Alma elimden bu yüzüğü benim / Geri döndüğün zaman, ey vefalı / Benden yare şöyle de: / O şahıtır gerçi ben de dilenci / Şahların iyilikleri umumidir / Ben köle, kavuşmaya layık değilim / Şeklinin hayalinden gıda ahyorum / O kadar güzellikten razıyım ben / Beni hayalinin halvetine getirmesine / Her an dadından umut bekleyerek / Halimi sorsun bazı bazı" (s.161-163)

Daha sonra Mem melankolizm dolu monologlarla çıkar sahneye. İlerde bir yerde Bey'le oynadığı satrancı kaybeden Mem'in yakalanması emri verilince eli hançerli olarak ayağa kalktığını görüyoruz (s.331). Fakat daha sonra Bey'in bizzat kendisi el ve ayaklarını bağlayınca hiçbir tepki göstermez Mem, zindana atılır. Mem zindanda değişik ruh halleriyle çıkar karşımıza:

"Dünya gavurlann cennetidir / Müminlerin belalannın yeridir"(s.339) "Gerçi Bey bana hışım etti / Ama bu hışımı sebepsiz yere etmedi bana / Gerçi o Bekir'in sözüne kulak verdi / Ama bana verdiği ceza da yerindedir / Çünkü ben şahsın ben ise dilenciydim / Ben sana emsal ve kavuşmaya layık değildim"(s.339). Daha sonraki sahnelerde Mem'in giderek daha çok bir ermişe dönüştüğünü görüyoruz:

"Ben hiçbir Beyin huzuruna gitmem / Ben esirlerin kölesi olmam / Bu mecazi Beylik ve vezirlik / Bu sihir ve hayal oyunları / Hepsi boş ve fanidir / Sonuçsuz ve ölüme mahkumdur / Ölümlü olan Bey bey değildir / Azledilebilen bir esirdir / Biz beyler beyinin huzuruna çıktık / O fakirlerin de hükümdarların da hükümdarıdır" (s.411-413).

Tacdin ise bütün destan boyunca kahramanlık ve fedakarlığıyla varlık gösterir. Fakat özellikle belirtmek gerekir ki onun kahramanlığı ancak Bey'e kadardır, hiçbir zaman Bey'i hedeflemez. Bey sözkonusu olunca Tacdin'in eli ayağı bağlanmakta herhangi bir şey yapamamaktadır. Nitekim, satranç oyunundan sonra oyunu kaybeden Mem'in gönül dileğini açıklaması üzerine Bey Mem'in yakalanması emrini verince Tacdin Bey'in hizmetçilerine çıkışır ve Bey tarafından verilecek kararın kabulleri olduğunu söyler. Bey Mem'in zindana atılmasını emreder. Tacdin ses çıkarmaz bunun üzerine. Ancak destanın bir yerinde, Tacdin, kardeşlerinin baskısıyla Mem'in af edilmesi için Bey'e bir elçi gönderir. Mem'in ölümünden sonra ise Tacdin kızıp öfkelenir ve bu arada tesadüf eseri rastladığı Bekir'i öldürür. Bir aslan gibi kükrer sağa sola saldırır. Bunun üzerine Bey gelip ellerini ayaklarını bağlayıp zindana atar onu. Sonradan zindan kapısını kırıp dışarı çıkarsa da Mem'in yasına katılmaktan öte bir şey yapmaz.

3.d. Bekir

Bekir Mem ü Zin Destanı'nda bütün kötülüklerin kaynağı olarak gösterilen fakat sonuçta destana egemen olan yaşam felsefesiyle, karşıtlığıyla anlam bulan ve son tahlilde karşıtlarına dönüşen ana karakterlerden biridir. Botan Beyi'nin kapıcısı olan Bekir, Botanlı değildir, Mergever'dendir. Ehmedê Xanî onun babasının belli olmadığını, bir piç olduğunu yazar. "İki yüzlü bir iblis, aldatıcı, münafık, çirkin yüzlü, çirkef işli, kavga körukleyicisi" (s.215) biridir Bekir.

Ehmedê Xanî'nin anlatımında Botan Beyi'nin Bekir'in bütün bu özelliklerini bildiğini (bkz. s.217) ama yine de kapısında bir köpeğin olmasının zorunlu olduğunu söylediğini öğreniyoruz:

"Bu adet yalnız Beylere özgü değildir / Görmüyor musun fakirlerin kapısında da var / Onlardan da nöbetçileri hep köpeklerdir / onlar da kapıcı kısmındandır" (s.217).

Bekir bütün destan boyunca olmadık dolaplar çevirip Bey'i Mem'e karşı kıskırtır. Mem ile Zin'in birbirlerine kavuşmalarını engeller ve sonuçta Tacdin tarafından vurularak öldürülür. Fakat destana egemen olan yaşam felsefesi gereği Bekir öte dünyada cennete, Mem ile Zin'in kapısında bekçi olarak gösterilir.

ŞEYH SAİD VE 1925 HAREKETİ

Şeyh Said, aslen Diyarbakır'ın Bismil ilçesinin Çilistun köyündendir. Ailesinin oturduğu bu köy, IV. Murat tarafından yıkılmıştır. Gerekçesi de, ünlü Bağdat Seferi dönüşü kendisine yeterince iltifat edilmediğidir. Bu olay üzerine ailesi önce Palo'ya, ondan sonra da Hınıs'a göç eder. Şeyh Said 1865 yılında Hınıs'ta dünyaya gelmiştir.

Şeyh Said medrese eğitimine Hınıs'ta başlar. Parlak zekası, azmi ve öğrenme şevki sayesinde eğitiminde kısa zamanda ilerler. Yıllarca aynı medresede eğitimle ilgilenmiştir. Ticaretle uğraştığı yıllarda da gelirinin büyük bir kısmını burada okuyan çocukların eğitimine harcamıştır.

Halk arasında itibar gören ve sevilen bir insan olmuştur. Dürüst bir insan olmasının yanında, bir Nakşibendi Şeyhi olması da buna sebep olmuştur. Toplumsal ve ferdi bütün sorunlarla kafası sürekli meşgul olmuştur. Sorunu olan herkesle ilgilenmiştir. Bunlardan dolayıdır ki, çevresinde sofu ve bilge diye nitelendirilmiştir.

Tam bir halkçı olan Şeyh Said, Kürdistan'ın toplumsal ve etnik sorunlarına da el atmıştır. Bunun içindir ki, 1925 Halk Hareketi'nde kendisini aktif bir çalışmanın içinde görmekteyiz. Bu hareket veya ayaklanma adına her ne dersiniz deyin; KUKM'nde çok önemli bir yer tutmuştur. Bu hareket; bir ulusun (Türklerin) ulusal kurtuluşunun (!), başka bir ulusun (Kürtlerin) tüm haklarının gaspedilmesi üzerine olmayacağına dair eşitlikçi ve kurtuluşçu bir harekettir. Yine bu hareket; Kürdistan'ı sömürgeleştiren TC'ye karşı geliştirilen ilk ciddi ve ilerici özü olan tepkidir de. Aynı zamanda; bu alandaki ilk örgütlü ve alt yapısı olan ayaklanma özelliğindedir.

Ayaklanmanın hazırlıkları 1920'li yıllara kadar uzanır. Çünkü ayaklanma gizli çalışan Kürdistanî yurtseverlerin kurdukları, Azadi Cemiyeti'nin (1923) mücadelesinin bir ürünü olarak doğar. Bu cemiyet, daha öncekilere göre farklı bir yapıdadır: Kadrosu şehir soylularından değil, deneyimli askerlerden oluşmuş, merkezi de 8. Kolordu'nun bulunduğu, Erzurum'dur. Cemiyetin başkanlığı da ilk zamanlarda Albay Cıbranlı Halid Bey'dedir. Halid Bey, II. Abdülhamit'in Hamidiye Alayları için kurduğu okula devam etmiş ve albay rütbesi almıştır. Diğer cemiyet üyelerine göre Halid Bey'in bu özelliği daha aktif çalışmasının önünü açmıştır. Merkezde çalışan aktif insanlardan biri de Yusuf Ziya Bey'dir. Yusuf Ziya Bey, Bitlis milletvekilidir. Bunun için daha kolay hareket edebiliyor ve gezebiliyordu.

1924'teki Cemiyet'in ilk kongresinde Şeyh Said'i de görmekteyiz. Zengin yurtsever ve nüfuzlu biri olduğu için, örgütün, ilk ilişkilerini kurduğu birkaç insan arasında Şeyh Sait de vardır. Yapılan bu ilk kongreden de iki önemli karar çıkmıştır.

1. Kürdistan'da örgütlü ve planlı bir genel silahlı ayaklanma başlatmak ve ardından bağımsızlık ilan etmek.

2. Ayaklanma için gerekli görülen her türlü desteğin tez elden sağlanması ve bunun için bir komisyon oluşturmak.

Kongreden sonra cemiyet üyeleri çok hızlı bir çalışma içine girerler. Yerel yöneticiler ve aşiretlerle görüşmeler başlar. Ayrıca Yusuf Ziya Bey, İstanbul'a gidip Terakkiper- ver Fırkası üyeleri ve M. Kemal'in muhalifleriyle görüşür. Yerel yöneticiler ve aşiret reislerinin desteklerini; silahlı hareketin başarısı için gerekli görmüşlerdir. Bu görüşmeler yapıldıktan sonra, Şeyh Mahmut ve İsmail Ağa'nın (Sımko) yardımlarıyla aşiretler silahlandırılmıştır.

Cemiyetin bu çalışmaları doğal olarak Ankara'nın dikkatini çekmiştir. Diğer yandan da Xormik aşiretinin bazı ileri gelenleri, yapılan çalışmaları Ankara hükümetine ihbar ederler. Bunun sonucunda da, Cıbranlı Halid Bey ile Yusuf Ziya tutuklanıp, askeri bir mahkemede yargılanmak üzere Bitlis'e götürülürler. Daha sonra Mart 1925'te Cıbranlı Halid Bey kurşuna dizilir, Yusuf Ziya ise idam edilir.

Cemiyet, Albay Cıbranlı Halid Bey'in yerine, başkanlığa Şeyh Said'i getirmiştir. Bu dönemden sonra bütün çalışmalar silahlı ayaklanma üzerinde yoğunlaşır. Kasım 1924'te Şeyh Said'in oğlu Ali Rıza Bey, silahlı ayaklanmanın başlaması ve alınacak önlemler üzerine görüşbirliğine varılması konusunda görüşmelerde bulunmak için Diyarbakır ve Halep'e gider. Bu konuda yapılan toplantılara Güney ve Doğu Kürdistan'dan da temsilciler katılmıştır. Bu görüşmeler sonucu ayaklanmanın K. Kürdistan'da başlama tarihi de 21 Mart (Ulusal Newroz Bayramı) günü olarak belirlenir.

Ali Rıza Bey, bundan sonra İstanbul'a gidip Seyid Abdulkadir ile görüşür. Seyid Abdulkadir harekete destek vereceğini söyler ve cemiyetin İstanbul başkanlığını üstlenir. Bir de ayaklanmanın dini bir görünümde olmasının faydalı olacağı önerisinde bulunur.

Palo'da yapılan bir toplantıyla, ayaklanmanın dışında kalan Kürt aşiretlerini ikna etmeye çalışırlar. Bazı aşiretler mevcut düzen ve hükümetten hoşnut olmamakla beraber ayaklanmanın dışında kalma konusunda ısrarlı davranırlar. İşin ilginç yanı da; ayaklanmanın gerekli olduğunu da söylerler. Ali Rıza Bey bütün açıklamaları yapar ve oradan ayrılır. Dersim bölgesinden gelen aşiretlerin bir çoğu da Kemalistlerden medet umup anlaşma yoluna giderler.

Yapılan savaş planına göre, beş cephe açılacaktı. Cephelerin başına da yerel coğrafyayı iyi bilen şahıslar atanacaktı. Buna göre oluşan cepheler şunlardı:

1. Kuzey Cephesi: Bu cepheye; Melekanlı Şeyh Ebdullah, Halid Bey, Ali Rıza Bey, Mehmet Ağa, Xelilê Xeto kumanda edeceklerdi.

2. Elazığ Cephesi: Şeyh Şerif kumandasında olacaktı.

3. Ergani Cephesi: Şeyh Ebdürrehim (Şeyh Said'in kardeşi) kumanda verecekti.

4. Silvan Cephesi: Şeyh Şemsettin kumandasında olacaktı.

5. Diyarbakır Cephesi: Doğu tarafında Hakkı Bey, Batı tarafında ise Emiri Faruk Bey kumandasında olacaktı.

Şeyh Said gezilerine devam ederken, Piran'ın bir köyünde, askerlerle çatışan bir grup, Şeyh Said'in kuvvetlerine sığınır. Jandarmaların kaçakları istemesi üzerine oluşan gergin ortam, kısa sürede silahlı bir çatışmaya dönüşür ve birkaç asker ölür. Diğerleri ise köyden kovulur. Şeyh Said ayaklanma için gerekli hazırlıkların bitmemiş olduğunu bildiği için olayı yatıştırmaya çalışır ancak başaramaz. 14 Şubat'ta meydana gelen bu talihsiz olay ayaklanmayı sekteye uğratar.

Hanili yurtseverler de Türk devletinin yöneticilerini ilçeden kovup işgal ederler. Bir posta arabasını soyarlar. Bu aşamadan sonra ayaklanmanın durdurulması imkansız olur. Genç ilçesi de alınıp geçici bir süre için hükümet merkezi olarak da ilan edilmiştir. Buradaki hükümetin başkanlığına da Feqi Hesen atanmıştır. Bu arada Lice de alınır. Bundan sonra, Diyarbakır'a doğru yola koyulurlar. Gönderilen bir piyade alayını da kolaylıkla yenerler.

Şeyh Said de karargahını Diyarbakır'ın kuzeyinde Tala'da kurar. Bütün cephelerle haberleşmeleri sürer. Diyarbakır'ın alınması gerekli görüldüğü halde, ağır silahların olmayışı yüzünden herkes karamsardır. İbrahim Paşa'nın oğlu Milanlı, Mahmut Bey'e bir mesajla şehrin güneyden kuşatılmasını ister. Mahmut Bey de takviye kuvvetleri beklediği için kuşatmayı hemen yapmamıştır. Bu arada savaştan sorumlu komite de toplantı halindedir. Takviye kuvvetlerin Silvan'dan gelmesi üzerine 29 Şubat 1925 tarihinde Diyarbakır'a saldırı düzenlenir. On bin civarında bir kuvvet bunun için seferber edilir. 7-8 Mart tarihinde içeri girmeyi başarırlar. Ancak bir çoğu ölüirken, diğerleri de karşı bir saldırı karşısında geri çekilmek zorunda kalırlar.

Diğer cephelerde durum biraz daha iyi olmakla beraber, ayaklanmanın gidişatı pek iyi durumda değildir. Kuzey cephesinde Çapaççur alınmıştır. Fakat Kıvrı'nın kuşatması sırasında, yerel Türk garnizonu (Xormik ve Lolan aşiretlerinin işbirliğiyle) bu kuvvetleri geri püskürtmeyi başarırlar. Elazığ cephesinde, 29 Şubat 1925'te Çermik ve Maden alınmıştır. Çermik'ten sonra, daha önce Siverek'i işgal eden Şeyh Eyub ve adamlarının yardımıyla Ergani de alınır. Buradan da, Diyarbakır'a doğru yola koyulurlar. Şeyh Ali Rıza'nın koordinasyonu ile Kuzeydoğu Cephesinde, Malazgirt ve Bulanık alınır. Cıbranlıların bu cephede önemli rolleri (daha önce Xormik aşiretiyle ve Lolan aşiretiyle pek çok kez çarpışmışlar) olmuştur. Şeyh Abdullah'ın kuvvetleri de yardıma yetişince, Varto da alınır. Muş ovasındaki isyana katılmak için Şeyh Abdullah'ın kuvvetleri gönderilir. Amaç Bitlis'i de alıp, buradaki Azadi Cemiyeti'nin önderlerini kurtarmaktır. Ancak yerel aşiretler isyana katılmazlar. Bunun için geç kalınır. Kısa bir süre sonra Ziya Bey ve C. Xalid Bey'in ölüm haberi gelir. Bunun üzerine çarpışmalar Kuzeydoğuya kaydırılır. Diğer taraftan hiç beklenmedik, kendiliğinden katılımlar olur. Bunların sayesinde Çemişgezek ve Pötürge alınmıştır. En önemli yerlerden biri olan Elazığ 24 Mart günü alınır.

Mart ayının sonlarına kadar, ayaklanma genel hatlarıyla Kürtlerin lehine gider. Fakat Nisan ayının başlarında, Türk yöneticiler durumun ne kadar ciddi olduğunu farkına varır ve tüm güçleriyle olayın üzerine giderler.

Ankara hükümeti tarafından Kürdistan'da, 23 Şubat'ta bir sıkı yönetim ilan edilir. M. Kemal yakın bir kontrolün gerekli olduğunu düşünür ve ılımlı bir insan olarak belirlenen dönemin Başbakanı, Fezî Okyar'ı istifa ettirir. Onun yerine de 2 Mart'ta İsmet İnönü'yü atar. Birkaç gün içinde de, hükümete geniş yetkiler sağlayan Takrir-i Sükûn Kanunu (!) çıkarılır. Kürdistan'a büyük taburlar gönderilir. Bağdat'a giden demir yolunu kullanmaları için Fransızlardan alınan izinle 35-50 bin civarında jandarma ve özel birlikler Kürtleri katletmek için yıldırım hızıyla bölgeye gönderilir.

Diğer yandan da havadan bütün isyan alanı bombalayıp, taramıyor. Bu arada bazı aşiret reisleri de çağrı üzerine işbirliğini kabul edip, Türk askerleriyle beraber Kürtlere karşı savaşıyorlardı. Aslında bunlara da şans tanınmamıştır. Çünkü yardım etmedikleri taktirde onlar da isyancı sayılacaklardır. Bazı aşiretler ise ayaklanmanın bastırıldığını görünce saftutmaya başlarlar.

Ordular yetişmeden, Şeyh Said'in kuvvetleri Diyarbakır'ın kuşatmasından vaz geçerler (27 Mart 1925). Kaçışları engellemeye çalışan Türk ordusu, geniş bir çember oluşturup gittikçe daraltma yoluna giderler. 3-8 Nisan tarihleri arasında çember Genç, Lice ve Çapaççur üçgenine iner. Ayaklananların büyük bir çoğunluğu katledilir. Bundan sonra gruplar gerilla taktiklerine başvururlar. Bu gerilla grupları 1930'daki Ararat isyanına (İhsan Nuri Paşa önderliğinde) kadar savaşa devam ederler. Muhafif bir adam olan ve Cıbran aşireti ileri gelenlerinden olan Kasım Bey'in ihbarı üzerine 14 Nisan 1925 tarihinde Şeyh Said, Muş'un kuzeyinde, Murat nehrini geçmeye çalışırken yakalanır.

Binlerce insan katledilir. Binlerce ev ve yüzlerce köy yakılır. Düzeni sağlamak gerekçesiyle kurulan mahkemelerde (İstiklal Mahkemeleri) yüzlerce insana idam cezası verilir. İdamlar da ibret olsun diye topluca ve halka açık meydanlarda yapılır. İsyarla ilgisi olmayan binlerce Kürt boğazlanmıştır. Yüzlercesi batıya (Türkiye'ye) sürülmüştür. 4 Eylül 1925'te Şeyh Said ve 47 lider Diyarbakır'da asılırlar. Olaya şahit olan ve şimdi yaşayan insanların tariflerine göre, infaz yeri de şu anda Diyarbakır'daki rakı fabrikasının yeridir. Şehidimiz ve büyük bilge insan Musa Anter (ANISI ÖNÜNDE SAYGIYLA EĞİLİYORUZ) amcamız da olaya ilişkin şöyle diyordu: "Şeyh Said ve arkadaşlarının asıldıkları yere rakı fabrikası kurulmasının tek nedeni vardır; o da anılarına hakaret etmektir. Kürtler bu konularda çok hassas oldukları için, Türk yöneticiler bu yola baş vurmuşlardır."

Ayaklanmanın niteliği konusunda yazmak istemedik. Çünkü olayı ele alış amacımız; tarihsel bilgiyi derleyip, okuyucumuza sunmaktadır. Yani yorum yapmak istemedik. Ama dönemin yargıcının, Şeyh Said ve arkadaşlarına yönelttiği şu cümle, belki sayın okurlarımızın, ayaklanmanın niteliği hakkındaki yorumuna yardımcı olur. Yargıç şöyle diyor: "Ayaklanma, her ne kadar şeriat için yapılmış gibi görünüyorsa da, özünde hepimiz tek bir noktada birleştiniz: Bağımsız bir Kürdistan kurmak emeli. Bunun cezasını çekeceksiniz!"

14 Eylül'de asılan 48 onurlu lider, ölüm karşısında, tarihi şahit belleyerek düşmanın yüzüne ve bizim bilincimize şunları söylemişlerdir. İşte birkaçının bize mirası ve düşmanın korku dolu yüreğine, diken gibi batan sözleri:

Hacı Ahdi: "Yaşasın Kürtlük ideali, yaşasın Kürdistan!"

Av. Tevfik Bey: "Cesedimi bütün dünyaya gösterin ve herkes bilsin ki, kişisel haklar için değil, ulusal haklar için savaşıyorum."

Dr. Fuad: "Cesurum! Vatanım için yiğitçe kurban olmayı daima düşünürdüm. Şüphesiz ki asılmakta olduğumuz bu toprağa, bağımsızlık bayrağı dikilecektir."

Halit Cebri Bey: "Karşınızda yalnız değilim. Arkamda; İran, Mezopotamya ve Türkiye'de muazzam bir Kürt ulusu bulunmaktadır. Bugün beni asıyorsunuz, fakat hiç şüphemiz yok ki yarın torunlarımız da sizlerden hesap soracaklardır!"

Şeyh Abdülkadir: "Zaten sizler yakma ve harab etme konusunda büyük bir şöhrete sahipsiniz. Burasını bir Kербela'ya çevirdiniz. Şunu bilin ki, dehşet ve insafsızca bir sömürü ile şan ve şeref kazanılmaz!"

Yusuf Ziya Bey: "Bize mevki ve rütbe bahşetmek suretiyle aldatabilirsiniz endişesi içindeyim. Şükür Allah'a ki bizi mermi ve ipe karşılıyorsunuz ve bundan dolayı hiç pişman değiliz. Verdiğiniz ders sayesinde torunlarımız öcümüzü alacaklardır!"

Koçzade Ali Rıza Bey: "Elimdeki silahı ulusuma karşı kullanmayıp, düşmanıma karşı kullandığım için mutluluk duyuyorum. İşte şimdi hayatımı Kürtlük için kurban ediyorum!"

Şair Melle Abdurrahman: "Sefiller!.. Sizi ayağımın altında çok alçak ve küçük görüyorum. Biliniz ki Kürt bir ağaç değildir, ölür fakat eğilmez!"

Şair Kemal Feyzi: "Cennet Kürdistan bizimdir!.. Evet sahibi biziz ve kim ne derse desin biz yine içeri gireceğiz. Buna hiçbir güç engel olamaz; çünkü o, bizimdir!"

ŞEYH SAİD: "Ben bu işin ne evvelindeyim ne de arkasındayım. Dünya yaşantımın sonu geldi. Ulusum için kurban edildiğimden dolayı pişmanlık duymuyorum. Yeter ki torunlarımız bizi düşmanlarımız önünde mahçup bırakmasınlar."

BİR BELGE:

Katliamı somutlayan istatistikler

Bölgeler	Köy Sayısı	Yakılan Ev Sayısı	Katledilen Kürt Sayısı
Lice	30	1284	6370
Darahane	54	2197	1357
Erdoşin	127	125	295
Çapakçur	11	576	350
Nasibin	10	440	384
Habab	21	905	902
Elian	19	790	1706
Midyat	6	450	613
Becerin	15	548	978
Kerboran	3	72	172
Hasankeyf	3	138	176
Genç	16	643	1094
İfnot	13	590	809
Diyarbakır	9	138	176
Toplam	337	8896	15382

Kaynak: (Chirguh, Dr. Belch), La Question Kurde (Kürt Sorunu) Kahire, 1930, s.52.

KAYNAKLAR:

1. Şeyh Said İsyanı (1925 Kürt Ayaklanması) Destan: Yılmaz Odabaşı.
2. 1925 Kürt Ayaklanması: Prof. Dr. M. Arseneviç Haretyan, Dr. K. Mashar Ahmad
3. Ağa, Şeyh ve Devlet (Kürdistan'ın Sosyal ve Politik Örgütlenmesi): Martin Van Bruinessen
4. Bir Milletın Yeniden Doğuşu: Lord Kinros.
5. Kürtler ve Ulusal-Demokratik Mücadeleleri: Mehmet Bayrak.
6. Olayın Yaşayan Tanıklarının Anlattıkları.

HEVGİRTİN-PDK PARTİ MECLİSİ 3.TOPLANTISI SONUÇ BİLDİRİSİ

Parti Meclisimizin 3. Toplantısı 1994 Şubat ayında yapıldı. Toplantıya yurtdışından ve ülkedeki bazı parti birimlerimizden temsilciler de katıldı. Böylelikle bu toplantımız, genişletilmiş bir Parti Meclisi toplantısı şeklinde gerçekleşti.

Kürdistan'daki güncel politik gelişmeler ve Kürt ulusal hareketi ile Partimizin örgütsel durumunu değerlendiren Parti Meclisimiz, 27 Mart 1994 Yerel seçimleri, Kuzey Kürdistan örgütlerinin sürdürdüğü ulusal cephe oluşturma çabaları, legal çalışmalar ve Kürdistan'ın diğer parçalarında meydana gelen gelişmelerle ilgili çeşitli kararlar aldı.

AKTÜEL POLİTİK DURUM

Günümüz konjonktürüne egemen olan özellik, büyük ölçüde politik belirsizliktir. Soğuk Savaş dönemi sonrasının problemleri henüz çözülmemiş ve dünya istikrarlı politik dengelere ulaşmış değil. İki kutuplu siyasal dönemden kaynaklanan sorunlar, bölgesel çatışma ve gerginlikler biçiminde varlığını sürdürüyor.

Ortadoğu, petrol ve su kaynakları ve jeo-politik nedenlerle dünyanın en sorunlu bölgelerinden birini oluşturuyor. Ortadoğu'daki çatışmalara çözüm bulma çabaları sürüyor. Bu çabalar, şimdi, Arap-İsrail ve Filistin sorununu çözme konusunda yoğunlaşıyor. 21 Arap devletinin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da oluşturduğu güç ve İsrail'in ABD ile Batı Avrupa açısından jeo-politik önemi, Ortadoğu'da Arap-İsrail sorununu öne çıkarmıştır. Bölgede İran'dan kaynaklanan dinci fundamentalist hareketlerin gelişmesi de önemli bir tehlike oluşturuyor. Ancak bu sorunlara belli düzeylerde "çözümler" bulunsa bile Ortadoğu'ya barış ve istikrar gelmez. Kürt halkının temel ulusal demokratik haklarının engellenmesi, ciddi bir haksızlık ve doğal olarak çatışma nedenidir.

Kürt sorununa demokratik, barışçı ve adil bir çözüm bulunmadıkça, Ortadoğu'nun üç temel ulusu; Türk, Fars ve Arap devletleri sürekli Kürt çelişkisiyle yüzyüze olacaklar. Dolayısıyla Kürt sorununda demokratik olumlu bir gelişme, Türkiye, İran, Irak, Suriye ve belli ölçülerde Ön-Kafkasya'da barış ve istikrar getirecek ve bölgede demokratikleşmeye katkıda bulunacaktır. Bu yönüyle, Kürt hareketi bölgede ciddi demokratik bir dinamizmi oluşturmaktadır. Dünya, böylesi önemli bir soruna ilgisiz kalmamalıdır. Filistin sorununda, bazı sancılara rağmen katedilen olumlu gelişmeden sonra, Kürt sorununa uluslararası alanda direkt ilgi göstermek, Ortadoğu barışı için siyasal bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bu ihtiyaca rağmen, en büyük belirsizlik Kürt sorununda sürmektedir. Ülkemizin güney parçasında ilan edilen Kürdistan Federe Devleti, politik bir statüye kavuşmuş değil, Irak'ın durumu nedeniyle çok yönlü ekonomik ambargo altında zor koşullar içindedir.

Türkiye, Kürt sorununda demokratik, insani hiçbir adım atmaya yanaşmıyor. Geleneksel politikalarla; Kürt halkı süngü zoruyla susturulmaya çalışılıyor. Kürt sorunu, Kürt kelimesini duymak istemeyen generallere ve generallerin izinde yürüyen şovenist politikacılara terk edilmiş durumda.

Ortadoğu, Kafkasya ve Orta-Asya'ya yönelik stratejiler nedeniyle, ABD ve Batı Avrupa Türkiye'ye politik, askeri ve ekonomik destek sunuyor. Türkiye, Batı'dan aldığı bu destekle, şu anda tümüyle Kürt halkına yönelmiş bulunuyor. Türk Hükümeti ve Ordu, PKK gerillalarına karşı mücadele bahanesiyle sivil Kürt halkına saldırıyor. Kürdis-

tan'da 900'e yakın köy ve mezra zorla boşaltıldı. Boşaltılan yerleşim birimlerine, saldırıya uğrayan 10-15 bin nüfuslu on kadar ilçe de katıldı. Tarafsız insan hakları örgütleri, yaklaşık iki milyon kişinin yerinden yurdundan göç ettiğini bildiriyor. Kürt köylülerinin büyük bölümü önce en yakındaki şehrin varoşlarına göç ediyor, oralarından da ulaşabildikleri Türkiye'nin Batı bölgelerine gidiyorlar. Böylelikle, Türk devleti Kürdistan'daki nüfus yapısını bozma planını gerçekleştirmiş oluyor. Ülkemiz insansızlaştırılıyor. Yaklaşık 150 bin kilometrekarelik büyük bir alanın ekonomik potansiyeli, devre dışı bırakılıyor. Kürt halkı her geçen gün yoksullaşiyor. Büyük şehirlere göç eden köylüler giderek açlık tehlikesiyle yüzyüze gelecekler.

Batı dünyası, politik stratejik çıkarlar uğruna daha uzun süre, Türkiye'nin Kürt halkına saldırısına sessiz kalmamalıdır. Kürt sorununda yumuşama olmadıkça, demokratik ve barışçı çözümler bulunmadıkça, Türkiye'de Batı standartlarında bir siyasal demokrasinin gelişmesi mümkün değildir. Kürt sorunu çözülüp istikrar ve güvenlik sağlanmadıkça, Türkiye'nin gerek ekonomik alanda, gerekse politik düzeyde bölgesel bir rol üstlenmesi de mümkün değildir. Özetle Kürt sorunu, 21. yüzyılın anahtar sorunlarından biri olacaktır.

Bugün Türkiye'de, çok önemli politik-stratejik gelişmeler; Kafkasya üzerinden Türki Cumhuriyetlere ve Ortadoğu'ya yönelik bazı bölgesel ekonomik planlar, belli düzeylerde petrol ve su sorunu, ağırlıklı Kürt sorununa endekslenmiştir. Bu bakımdan Türkiye'nin soğuk savaş sonrası geçiş dönemini demokratikleşerek mi, yoksa demokrasi ve insan hakları konusunda daha da geriye giderek mi açacağı sorunu, büyük ölçüde Kürt sorununda geliştireceği politikaya bağlı olacaktır.

Şu anda Türkiye, Kürt sorununun yarattığı sıkıntıları, geleneksel şiddet politikasıyla aşmaya çalışıyor. Bu bir yanılgıdır. 1925 ve 38'lerde yaşamıyoruz. Şiddetle, devlet terörüyle Türkiye hiçbir yere varamaz. Biz Kürtler de şiddetle istediğimiz sonuca varamayız. Savaşta ısrar, Türkiye'yi ve Kürdistan'ı harabeye çevirir. Etnik boğazlaşmayı getirir. Biz savaşı reddediyoruz. Ancak şunu da vurgulayalım: Halkımız, haklı bir mücadele yürütüyor. Kürtlerin mücadelesi, devletin saldırganlığıyla aynı kefiye konulamaz.

1994 yılı Türkiye ve Kürt sorunu açısından önemli gelişmelere gebe dir. Türkiye'nin ekonomisi, bölgesel ekonomik ve politik stratejik planlar, savaşın daha uzun süre devam etmesine tahammül edemez. Bölgede barış ve istikrar herkes için, acil bir ihtiyaç haline gelmiştir. Taraflar reel politikalar uygularsa, savaş ve şiddet politikası, yerini yumuşama ve demokratikleşmeye bırakabilir. Ters durumda, Türkiye'de askerlerin ve şovenist güçlerin etkinliği daha çok artar, Türkiye'nin batısında var olan sınırlı demokrasi daha da daralır; belki de askerler, kendi kafadarları sivillerle birlikte, şu veya bu biçimde açık diktatoryal bir rejime yönelirler. Ancak kısa dönemde açık diktatoryal rejime geçişin koşulları henüz yoktur.

Türk ordusunun, Kürdistan Federe Devleti'nin hükümlerini çiğneyerek, Zelê kampını bombalaması, Türk militarizminin saldırganlığının sınırlar ötesine varan savaş kışkırtıcılığı anlamına gelmektedir. Türk militarizmine ve şovenizmine yeni tehlikeli bir boyut kazandırmıştır. Bu saldırı, tüm Kürt halkına yapılmıştır. Militarizm, her zaman demokrasinin düşmanı olmuştur.

Partimizin tercihi, yumuşama ve demokratikleşmeden yanadır. Türk devletine ve herkese çağrımız bu yöndedir. Ancak şu da bir gerçektir: Yumuşama ve demokrasi tercihi, büyük ölçüde devletin tavrına bağlı olacaktır. Türk devleti şimdiye kadar hep devlet teröründe ısrar etti. Ne yazık ki şu an tersi bir belirti söz konusu değil. Devletin "önce terörü etkisizleştirme, sonra demokratikleşme" politikası, Kürt halkının varlığını ve haklarını inkar politikasının başka bir ifade biçimidir. Türk devleti, Kürt halkına insani haklar bile tanımaya hazır değildir.

27 MART YEREL SEÇİMLERİ

27 Mart 1994 günü Türkiye'de yerel seçimler yapılacak. Kürdistan'da tümüyle bir savaş hali var. Devlet, gücü yettiğince yurtsever Kürt adayların yerel seçimlere girmesini engelliyor. Cizre'de olduğu gibi, yurtseverleri sistemli göçe zorlama operasyonları uygulanıyor. Baskı ve sindirme hareketlerine paralel olarak, Genelkurmay'ın seçim formülü uygulanıyor. Genelkurmay Başkanlığı, Aralık 1993'te siyasal partilere Kürt yurtsever güçlerine ve DEP'e karşı ortak aday çıkarmalarını önermişti.

Kürdistan'da özgür ve demokratik bir seçim ortamında kesinlikle söz edilemez. Kitleler, devlet terörüyle yüzyüzedirler. Kürdistan'da yerel seçimler, terörün çemberinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bu seçim, hiçbir biçimde, Kürt halkının gerçek eğilimini yansıtmayacaktır; hele bir referandum özelliğinde hiç değildir. Devletin, seçim sonuçlarını, referandum gibi gösterme oyunu boşa çıkarılmalıdır.

Türk devleti, bir süreden beri, Kürt yurtsever güçlerin yasal çalışma olanaklarını sistemli olarak yok etmeye çalışıyor. Yasal, açık çalışmalardan rahatsızlık duyuluyor. Kürt sorunu, tümüyle illegaliteye, gizliliğe, dağlara mahkum edilmeye çalışılıyor. Devlet, yerel seçimlere de bu politikayla yaklaştı. Yerel yönetimlerin yurtsever Kürtlerine eline geçmesinden çekindi. Bu nedenle önemli bir yasal mevzi olan DEP'e saldırdı. DEP'i etkisizleştirmeye çalıştı. DEP'te ve diğer yasal demokratik kurumlarda faaliyet yürüten yurtseverlere yönelik siyasi cinayetleri artırdı. Şu anda Kürdistan'da yasal siyasi ve demokratik faaliyetler yürütmek ölümü göze almakla eşanlamlıdır.

Partimizin, seçimlerde izleyeceği tavır, Kürt sorununda militarist çözümde ısrar eden, Kürt halkının varlığından ve kültürel haklarından söz eden, "sivil çözümler" isteyen çok az sayıdaki Türk gazeteci ve yazarını bile "vatan haini" ilan eden Türk devleti içindeki militarist ve şovenist kliği, tecrit ve teşhire yönelik olacaktır. Genelkurmayın ve Özel Harp Dairesi'nin halkımıza yönelik yıkıcı savaşına destek sunan, militarist saldırganlığı onaylayan "devlet partileri" tecrit edilmelidir. Halkımız, bu partilere destek veremeyerek tepkisini açığa vurmalıdır.

Kürdistan'da DEP adaylarının can güvenliği yoktur. Seçimlere girebilseler bile, Özel Harbçi kliğın büyük hileler yapacağı kesindir. Militarist klik, Kürdistan yerel yönetimlerinin başına devlete bağlı "korucubaşlarını" getirmek istiyor. Bunu, tümüyle başarmayacakları bölgelerde, en fazla, kendileriyle tam bütünleşmemiş ama henüz devlet partilerinden de kopamamış unsurlara "tahammül" göstermek zorunda kalacaklar. Kürt halkının meşru haklarını açık açık ifade eden ve bunun mücadelesini veren Kürt yurtseverleri, hangi eğilimde olursa olsun, bu tür insanların yerel yönetimlere seçilmesini engellemeye çalışacaklar.

Birçok yönüyle, durum belirsizliklerle doludur. Kürt yurtseverlerinin değişiklikleri değerlendirerek uygun tutum saptamaları gerekir.

Partimiz, seçimlere katılması halinde DEP'i destekleyecektir. Bir Kürt partisi olmasa bile, günümüzde halkımızın meşru haklarını en iyi dile getiren, militarist ve şovenist kliğın halkımıza karşı sürdürdüğü savaşa karşı çıkan ve Türkiye'de demokratikleşme mücadelesine aktif katkıda bulunan demokratik parti, DEP'tir. Kürt halkı ve Türkiye ilerici güçleri DEP'e destek vermelidir.

DEP adaylarının olmadığı yerlerde, varsa demokrat adaylar bunlara destek verilmelidir. Seçim zamanı, halkın politikaya en çok ilgi duyduğu dönemlerdir. Bundan yararlanarak, Kürt halkının meşru hakları kitlelere anlatılmalıdır.

Kürdistan'da, yerel seçimlerde dikkat edilmesi gereken konulardan biri de, gerçekte yurtsever duygular taşıyan ama, çeşitli nedenlerle henüz devlete karşı tavır alamayan tarafsız kitleleri ve bu özellikteki Kürt şahsiyetleri, militarist-şovenist kliğın kucağına it-

memektir. Kürt yurtsever güçleri, mümkün olduğunca halk yığınlarını, hatta tek tek insanlarımızı özel harb mekanizmalarının etki alanından uzaklaştırarak özgürlük ve demokrasi mücadelesi saflarına kazanmalıdır. Kuzey Kürdistan'da bir kopuş süreci yaşanmaktadır. Ulusal harekete yeni yeni toplumsal güçler katılmaktadır. Ama bu gelişme, bir süreç halinde devam ediyor. Unutulmamalıdır; bugün ulusal harekete destek veren yığınların, tek tek şahsiyetlerin önemli bir bölümü düne kadar "devlet partileri"nin etki alanındaydı. Bugün asıl önemli olan, militarist-şovenist kliği mümkün olduğunca Kürdistan'da tecrit etmek; onları bir avuç gönüllü korucubaşıyla ve hainlikte karar kılmış birkaç işbirlikçiyle başbaşa bırakmaktır. Parti birimlerimiz, bu "özgün" durumları göz önünde bulundurarak yöresel bazı tutumlar geliştirebilmelidir.

CEPHE OLUŞTURMA ÇABALARI

Parti Meclisimiz, yurtsever güçlerin sürdürdüğü ulusal demokratik cephe birliği çalışmasını değerlendirdi. Bu faaliyet, en son 12 örgütün ortak açıklamasında da belirtildiği gibi henüz sürüyor; "program ile ilgili görüşmeler sonuçlandırılmış, ancak diğer belgeler ve bazı konulara ilişkin görüşmeler devam etmektedir". Partimiz adına şimdiye kadar "cephe oluşturma platformunda" yapılan çalışmalar, organımız tarafından onaylandı.

Parti Meclisimiz, geçen yıl, PKK'nın tek taraflı ateşkes ilan etmesinden sonra, Kürt örgütleri arasında başlayan diyalogu, Kuzey Kürdistan ulusal hareketi açısından 1993 yılının en önemli ve olumlu siyasi adımı olarak değerlendiriyor. Partimiz, yurtsever güçler arasında iyi ilişkilerin var olmasına, bunun korunup daha da geliştirilmesine önem veriyor. Bu bakımdan, diğer yurtsever örgütlerle birlik çabamız aynı kararlılıkla sürecektir.

Türk devletinin tüm gücüyle halkımıza karşı saldırıya geçtiği ve halkımızın düşmanları, yurtsever güçleri birbirine düşürmek için her türlü oyunu oynadığı bu süreçte, Kürt örgütlerine büyük bir sorumluluk düşüyor. Yurtsever örgütler, ilişkilerini sıklaştırmalı ve düşmanın hesaplarını boşa çıkarmalıdır. Ülkemizin kuzeyinde, güneyinde, doğusunda; her yerde aynı duyarlılık gösterilmelidir.

Bu bakımdan, zaman zaman bazı ulusal basın organlarında çıkan ve partimizin adı verilerek yöneltilen suçlamaları, sınırları iyi belirlenememiş talihsiz görüşler olarak değerlendiriyoruz. Farklı görüşlerimizi kamuoyuna yansıtmalıyız. Ancak hepimiz, üsluba ve eleştirilerimizin öğretici olmasına özen göstermeliyiz.

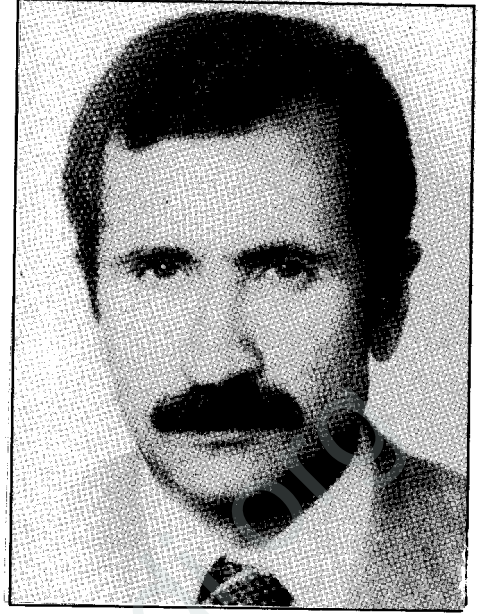
Değerli arkadaşımız Av. Ahmet Karlı'yı 7 Şubat 1994 günü geçirdiği kalp rahatsızlığı sonucu yitirdik. Merhum Karlı, genişletilmiş Parti Meclisi toplantısına katılmıştı. Güncel gelişmelere ve örgütsel çalışmalara ilişkin görüş ve önerilerini, toplantıya katılan tüm arkadaşlarımız öğrenme fırsatını bulmuştu.

Av. Ahmet Karlı, DDKO'ların kuruluşundan beri Kürt ulusal hareketi içinde halkımızın kurtuluş mücadelesine değerli hizmetler vermiş; DDKO'nun, Kürdistan İşçi Partisi (KİP)'in üst yönetiminde yer almış, çevresinde sevilen Kürt şahsiyetlerinden biridir. Ölüm, Karlı'yı erken yaşlarda, halkımızın mücadelesine arkadaşımızı, örnek kişiliğiyle aramızda hep yaşatacağız.

**Hevgirtin-Partiya Demokrat a Kurdistan
Parti Meclisi**

AHMET KARLI'YI YİTİRDİK!

Kürt halkının yiğit evladı, Hevgirtin-PDK'nın kurucu üyelerinden Avukat Ahmet Karlı'yı yitirdik. Ahmet Karlı 9.6.1943 tarihinde Siverek'te dünyaya gözlerini açtı. Gençlik yıllarından itibaren ulusal demokratik mücadelede yer aldı ve kararlı bir mücadele yürüttü. 1960'larda ulusunun özgürlük ve kurtuluş mücadelesine baş koyan Ahmet Karlı'nın DDKO'ların kuruluşunda katkılarının yanısıra, Dr. Şivan tarafından kurulan PDK'li Tirkîyê ve bunun devamı niteliğinde olan KİP merkez komitesinde yer almış, 1980 öncesi demokratik kitle örgütlerinden DDKD'nin yöneticiliğini yapmıştır.

Ahmet Karlı, 1980'deki askeri darbeden sonra yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. 10 yılı aşkın bir süredir Fransa'da yaşayan Ahmet Karlı, Kürt hareketinin geçirdiği bunalımı görerek, bunalımdan çıkış için arayışlar içine girdi. Bu amaçla "Kürdistan Devrimci Yurtsever Birlik Platformu" içinde yer aldı. Kısaca "Bergeh" diye tanınan grupla birlikte Hevgirtin-PDK'nın kuruluş çalışmalarına katıldı. Ahmet Karlı, Hevgirtin-PDK'nın Avrupa Konferansı'na ve çeşitli toplantılarına katıldı. Yaşamını yitirdiği güne dek Hevgirtin-PDK'nın öncülük ettiği yurtsever demokrat anlayışın güçlenmesi için mücadele etti. Ahmet Karlı yaşamını yitirmeden bir süre önce partisinin genişletilmiş Parti Meclisi toplantısına katılmıştı.

Edinilen bilgilere göre Hevgirtin-PDK yurtdışı örgütü 18.02.1994 tarihinde "ji bo hevalê nemir Ahmet Karlı" başlığıyla bir bildiri yayınladı.

Bildiride şunlara yer verildi:

"Değerli, onurlu ve mücadelecî arkadaşımız Ahmet Karlı bugün aramızdan ayrılıyor ve sonsuzluğa erişiyor.

O, 1960'lardan itibaren ölene dek yaşamını ülkesinin kurtuluşu uğruna mücadeleyle geçirdi ve yurtsever saygınlığı ve ülke davasını her türlü çıkarın üstünde tuttu. Özgür bir ülke, eşit ve insanca bir yaşam O'nun umudu ve amacıydı..."

7 Şubat günü geçirdiği ani bir kriz sonucu yaşamını yitiren Ahmet Karlı, avukattı ve biri kız, üçü erkek olmak üzere dört çocuk babasıydı.

Paris'in Pere La Chaises (Paris'te birçok ünlü Kürt yurtseverinin gömüldüğü mezar) Mezarlığına gömüldü.

HEVDEM olarak değerli Ahmet Karlı'ya rahmet; ailesine, arkadaşlarına ve dostlarına başsağlığı diliyor, anısının ve mücadelesinin önünde saygıyla eğiliyoruz.

HEVDEM

Serokê Serhildan a 1925'an Sêx Said